

Н. І. ПУСТОВОЙТ

ПЕРЕКЛАД
ФРАНЦУЗЬКИХ ТЕКСТІВ
ЗАЛІЗНИЧНОЇ ТЕМАТИКИ

2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. ЛАЗАРЯНА

Н. І. ПУСТОВОЙТ

Переклад французьких текстів залізничної тематики

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ДНІПРО
2016

УДК 811.133.1'255.2:656.2(075.8)

ББК 81.2Фр–7я73

П 89

Рецензенты:

д-р філол. наук, проф. *Т. В. Філат* (ДЗ «ДМА»),
канд. філол. наук, доц. *Л. І. Пастушенко* (ДНУ ім. О. Гончара),
канд. пед. наук *Т. І. Коробейнікова* (ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна)

Рекомендовано

вченою радою університету як навчальний посібник
(*протокол № 11 від 22.06.2015*). Зареєстровано НМВ ДНУЗТ
(*реєстр № 260/16-3 від 25.04.2016*)

Пустовойт, Н. І.

П 89 Переклад французьких текстів залізничної тематики [Текст]:
навчальний посібник / Н. І. Пустовойт; Дніпропетр. нац. ун-т за-
лізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпро, 2016. – 148 с.
ISBN 978-966-8471-95-7

У навчальному посібнику розглянуто як практичні, так і теоретичні питання перекладу франкомовної літератури залізничної тематики. Посібник складається з 10 розділів, які містять тексти різних напрямків залізничної галузі, а також коментарі з теоретичних питань перекладу технічної літератури та труднощів перекладу термінологічної лексики. Розглядаються питання еквівалентності перекладу, шляхи розвитку термінологічної лексики, аббревіатури, лексичні та граматичні трансформації, синтаксичні перетворення, граматичні заміни, види перекладів та інше. Надається словник аббревіатур та французько-український і українсько-французький словники.

Посібник призначений для студентів IV і V курсів перекладацьких відділень університетів, а також для магістрів та аспірантів залізничних ВНЗ.

Табл. 11. Бібліогр.: 13 назв.

УДК 811.133.1'255.2:656.2(075.8)

ББК 81.2ФР–7Я73

© Пустовойт Н. І., 2016

© Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп.
ім. акад. В. Лазаряна, редактування,
оригінал-макет, 2016

ISBN 978-966-8471-95-7

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
UNITE 1. ЩО ТАКЕ ЕКВІВАЛЕНТ?.....	6
UNITE 2. ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ПОНЯТТЯ «ТЕРМІН»	24
UNITE 3. ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛЕКСИКИ	36
UNITE 4. ПРИЙОМИ І ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ	46
UNITE 5. ПРИЙОМИ І ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ (ПРОДОВЖЕННЯ)	56
UNITE 6. ОСОБЛИВОСТІ ДЕЯКИХ ВИДІВ ЛЕКСИЧНИХ ТА ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	67
UNITE 7. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АБРЕВІАТУР	81
UNITE 8. ТИПОВІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНЦУЗЬКОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ТЕКСТУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	95
UNITE 9. ВИДИ ПЕРЕКЛАДІВ	108
UNITE 10. ЩО ТАКЕ АДЕКВАТНИЙ ПЕРЕКЛАД?	120
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	134
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	135
СПИСОК АБРЕВІАТУР	136
ФРАНЦУЗЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК	138
УКРАЇНСЬКО-ФРАНЦУЗЬКИЙ СЛОВНИК	144

ПЕРЕДМОВА

Процес інтеграції в усіх сферах сучасного життя, економічна та політична глобалізація впливають на розширення міжнародних контактів, що сприяє розвитку теорії і практики перекладу літератури в різних галузях науки та культури. Переклад науково-технічної літератури стає сьогодні одним із головних викликів сучасного життя. Тому потреба в кваліфікованих перекладачах зростає, водночас зростають і вимоги до якості перекладу.

Навчальний посібник «Переклад французьких текстів залізничної тематики» має на меті навчити майбутніх перекладачів засобам та прийомам, необхідним для адекватного перекладу науково-технічних текстів, а також за допомогою різних завдань і вправ розвинути навички та вміння якісно перекладати тексти залізничної тематики.

Посібник складається з 10 розділів, словника аббревіатур, французько-українського та українсько-французького словників. Кожен розділ книги включає тексти (основний та додатковий), французько-український словник, коментарі, у яких розглядаються різні теоретичні питання, пов'язані з перекладом, а також вправи на відпрацювання цих питань як лексичного, так і граматичного напрямку. Серед теоретичних питань, розглянутих у цьому посібнику, такі: адекватність перекладу; визначення терміна та шляхи розвитку термінологічної лексики; специфіка перекладу аббревіатур; лексичні трансформації (калькування, транслітерація, конкретизація або узагальнення поняття, описовий переклад, лексичний розвиток поняття) та інше. Кожне питання презентує якесь лексичне або граматичне явище, яке стосується специфіки перекладу науково-технічних текстів.

Граматичні особливості науково-технічних текстів представлені в 11 таблицях, наочність яких дозволяє студентам краще зрозуміти те чи інше явище. Цьому сприяють також численні вправи, які допомагають реалізувати на практиці та довести до автоматизації навички використання тих чи інших граматичних правил.

Приклади різних видів перекладу науково-технічної літератури дають студентам можливість побачити різницю між вільним перекладом або адекватним, інтерпретацією або точним перекладом.

У посібнику розглядаються також питання схожості та відмінностей мовних особливостей науково-технічного тексту у французькій та українській мовах.

Що таке еквівалент?

Презентація тексту: Chemin de fer

L'apparition des chemins de fer est due à deux inventions: premièrement, celle de machine à vapeur, ensuite, celle des chemins dits «à ornières». Ces chemins de fer à ornières, utilisés dès le XYIe siècle étaient constitués par des poutres de bois posées bout à bout et dans lesquelles on creusait des ornières qui servaient à guider les roues des véhicules faisant, dans les mines, le transport de la houille. On remplaça peu après les ornières par des barres saillantes en fonte, en donnant au pourtour des roues la forme d'une gorge de poulie. Puis on remplaça la fonte par l'acier et substitua à la gorge des roues un simple bourrelet dépassant légèrement la circonférence des roues.

Pour construire une ligne de chemin de fer, une fois son projet définitif établi, il est avant tout nécessaire de créer la plate-forme de la voie en exécutant l'ensemble des travaux d'art: ponts, viaducs, tunnels, etc., et aussi l'installation de passage à niveau.

Sur cette plate-forme on pose une couche de ballast composée de pierres concassées, d'environ 0,50 m d'épaisseur. Dans ce ballast se placent les traverses sur lesquelles reposent les rails. Des plaques de fer ou d'acier, dites éclisses, servent à réunir et à maintenir l'un près de l'autre deux rails placés bout à bout.

Lorsque la voie suit rigoureusement la ligne droite, le plan de la voie est horizontal; il n'en est plus ainsi dans les tournants; il est dans ce cas nécessaire, pour éviter l'effet de la force centrifuge s'exerçant sur les roues des voitures et tendant à les faire sortir de la voie en suivant la tangente, de donner une certaine inclinaison à cette voie.

Outre la voie proprement dite, il existe des accessoires de cette voie, qui ont une importance extrême; tels sont les aiguillages, croisement de voies, ponts tournants, signaux.

En même temps, les voies se divisent en voies principales, sur lesquelles circulent couramment les trains; en voies de garage, qui permettent de placer le matériel de réserve sur une voie secondaire; en voies d'évitement, donnant la possibilité à deux trains circulant en sens inverse sur une voie simple de s'éviter.

Lorsque sur une ligne de chemin de fer une voie simple ou double se sépare de la direction générale, diverge, pour obtenir ce résultat il faut avoir recours à un appareil spécial: aiguillages.

Ainsi, les éléments constitutifs de la voie se repartissent donc en quatre grands groupes principaux qui sont:

1. Le rail.
2. Les traverses.
3. Le ballast.
4. Les accessoires de pose.

Pour assurer la continuité de la voie et éviter qu'elle ne se déforme pas au passage des trains, les rails sont reliés entre eux bout à bout au moyen de deux armatures métalliques boulonnées qu'on appelle «éclisses».

L'assemblage réalisé entre deux rails éclissés s'appelle «joints».

Les rails supportent et transmettent aux autres parties de la voie:

1. Des efforts verticaux, écoulant du poids des trains;
2. Des efforts transversaux écoulant du mouvement de lacet et de l'action de la force centrifuge;
3. Des efforts longitudinaux résultant de l'adhérence des roues.

Словник

une apparition	поява	des travaux d'art	штучні споруди
être du	бути зобов'язаним	un passage à niveau	залізничний переїзд
une invention	винахід, відкриття	une traverse	шпала, поперечна балка
une ornière	колія	une éclisse	накладка
une poutre	колода, балка	une inclinaison	ухил
creuser	копати	une voie	колія
guider	керувати	des accessoires	допоміжне устаткування
remplacer	замінити	un aiguillage	стрілочний перевід

une barre	брус	un croisement	перетин, перехрестя
un pourtour	коло	un pont tournant	поворотний круг
saillant	опуклий	un matériel de réserve	резервний потяг
une poulie	блок	une voie d'évitement	роз'їзд
une gorge	жолобок	une voie simple	одноколійна дорога
substituer	замінити	une voie double	двоколійна дорога
un bourrelet	валик	s'éviter	роз'їхатися
une circonférence	окружність	les signaux à distance	сигнали з дистанційним управлінням

Коментар I

Сам факт існування перекладу свідчить про те, що між елементами двох мов (французької та української) можлива повна відповідність. Елементи мов, які функціонально відповідають один одному в конкретному тексті, є еквівалентами. Виноградов В. С. вважає, що: «Еквівалентність перекладу оригіналу завжди поняття відносне. І рівень відносин може бути дуже різним. Ступінь зближення з оригіналом залежить від багатьох факторів: від майстерності перекладача, від особливостей порівнюваних мов і культур, епохи створення оригіналу і перекладу, способу перекладу, характеру текстів, що перекладаються, та ін.»¹ (переклад тут і далі мій. – Н. П.). Ті мовні одиниці, які мають постійний еквівалент, незалежно від контексту, належать до спеціальних термінів, слів-реалій або суспільно-побутової лексики. Труднощі процесу перекладу полягають у тому, що перекладач має справу не з абстрактними словами або реченнями, а з конкретними висловами. Тому спільність еквівалентів встановлюється на різних рівнях і полягає або в подібності мовних форм, або

¹ Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – Москва : Изд.-во ин-та общего среднего образования РАО, 2001. – С. 9.

в спільності значень, або в спільності описуваної ситуації. Виходячи з цього, видатний лінгвіст В. Г. Гак запропонував поділяти рівні еквівалентів на формальні, змістові та ситуаційні².

Формальний еквівалент – це коли спільні значення визначаються аналогічними мовними формами. Наприклад: *Le moteur est le groupe d'organes qui fournit l'énergie mécanique nécessaire à la marche du train.* – Мотор є групою пристроїв, які постачають механічну енергію, необхідну для руху потяга.

Змістовий еквівалент припускає наявність різних способів вираження одних і тих самих значень у двох мовах. Наприклад: *Une autre solution consiste à établir une plate-forme.* – Інше рішення полягає у встановленні платформи. Для перекладу на українську мову використовується іменник замість дієслова у французькій мові.

Ситуаційним еквівалентом називають явище, коли мовні форми та значення, які вони виражають, різні у двох висловах, однак вони описують одну й ту саму ситуацію. Наприклад: *J'ai à vous prévenir du retard de votre train.* – Я повинна вас попередити про затримку вашого потяга.

Треба відмітити, що еквівалентність понять у французькій мові та в українській може бути виражена по-різному: словосполучення у французькій мові можуть перекладатися на українську одним словом та навпаки. Наприклад: *il est nécessaire* – необхідно; *les pierres concassées* – щебінь; *faire sortir* – виводити; *les accessoires* – допоміжне устаткування; *l'aiguillage* – стрілочний перевід. Або просте французьке дієслово відповідає префіксальному українському дієслову: *substituer* – замінити; *placer* – розмістити.

З урахуванням цього коментаря виконайте такі завдання.

Лексичні вправи

I. Виберіть український еквівалент до французьких слів та виразів.

1) un chemin à ornière	a) дерев'яна балка
2) une épaisseur	b) залізничний переїзд
3) maintenir	c) колійна дорога

² Гак В. Г. Теория и практика перевода. Французский язык / В. Г. Гак, Б. Б. Григорьев. – Москва : Изд-во ЛКИ, 2007. – С. 10–12.

4) placer	d) стрілочний перевід
5) destiner	e) товщина
6) des pierres concassées	f) щебінь
7) un passage à niveau	g) розмістити
8) réunir	h) підтримувати
9) une poutre de bois	i) зумовлювати
10) un aiguillage	j) збирати

II. Знайдіть у тексті французькі термінологічні словосполучення, які мають еквівалентом одне українське слово.

III. Знайдіть у тексті французькі терміни, які мають еквівалентом українські словосполучення.

IV. Наведіть приклади простих французьких слів, які мають еквівалентом префіксальні українські слова.

V. Доповніть речення словами та виразами, розташованими нижче.

1. On remplaça peu après les ornières par des barres saillantes en fonte, en donnant au ... des roues la forme d'une gorge de poulie.

2. Sur cette plate-forme on pose une couche de ballast composés de ..., d'environ 0,50 m d'épaisseur.

3. Dans ce ballast se placent les ... sur lesquelles reposent les rails.

4. Outre la voie proprement dite, il existe sur toutes les lignes des accessoires de cette voie: les ..., croisement de voies, ponts tournants, signaux.

5. Il est avant tout nécessaire de créer la plate-forme de la voie, en exécutant l'ensemble des ...: ponts, viaducs, tunnels, etc.

6. Les voies se divisent en voies principales, secondaires, celles de garage, d'évitement, donnant la possibilité à deux trains circulant en sens inverse sur une voie simple de

7. Lorsque sur ... une voie simple ou double se separe de la direction générale, il faut, pour obtenir ce résultat, avoir recours à un appareil spécial: un aiguillage.

8. On remplaça la fonte par l'acier et substitua à la gorge des roues un simple ... dépassant légèrement la circonférence des roues.

Les mots à compléter: des pierres concassées; des aiguillages; des travaux d'art; des traverses; s'éviter; un bourrelet; un pourtour; une ligne de chemin de fer.

VI. Перекладіть речення на французьку мову, вибираючи один із еквівалентів, наведених у дужках.

1. **Колійні** дороги, які використовувались у XVI столітті, були зроблені з дерев'яних балок. (l'ornière, la stagnation)
2. Якщо потрібно, щоб дороги розходилися, а потяги могли **роз'їхатися**, використовують стрілочний перевід. (se différencier, diverger)
3. У разі потреби, щоб уникнути дії відцентрової сили, надають дорозі **ухил**. (une déclivité, une inclinaison)
4. Залізні або сталеві пластини, які називаються накладками, служать з'єднанням та **підтримкою** рейок. (garder, maintenir)
5. Стрілочні переводи, **перехрестя** доріг, поворотні мости вважаються допоміжним устаткуванням. (l'intersection, le croisement)
6. На платформу накладають **шар** баласту, який складається зі щебеню товщиною 0,50 м. (la couche, le lit)

Коментар II

Якщо говорити про еквівалентність між лексичними одиницями двох мов (української та французької), то треба розділити слова, які мають пряму еквівалентність, наприклад: une roue – колесо; un acier – сталь; une circonférence – окружність; та ті, які відрізняються особливою еквівалентністю, – мова йде про полісемію. Як відомо, у багатьох мовах більшість слів полісемантична. Наприклад, слово «une traverse» може використовуватися в різних значеннях:

1. Dans ce ballast se placent les traverses sur lesquelles reposent les rails. (шпала)
2. Le long de la traverse il y avait beaucoup de belles fleurs. (путівець)
3. Pour atteindre cet endroit nous étions obligés de prendre la traverse. (йти по путівцю)
4. Durant une longue vie, on essuie bien des traverses. (зустріти багато перешкод)
5. La traverse de la machine à vapeur était défectueux. (повзун)
6. Il s'est habitué à faire tout à la traverse. (наперекір)

Як вибрати одне значення слова з багатьох, щоб його переклад у конкретному тексті був еквівалентним? Відомий французький лінгвіст Шарль Баллі сказав: «Le principe fondamental de la connaissance

des mots est l'habitude de les voir dans l'atmosphère qui les entoure»³. Це означає, що конкретне значення слова проявляється в контексті, іноді мінімальному. Наприклад, слово «la gorge» має багато значень, але в контексті це значення визначається: «On remplaça la fonte par l'acier et substitua à **la gorge** des roues un simple bourrelet dépassant légèrement la circonférence des roues» (жолобок). Щоб переконатися, що контекст відіграє важливу роль у перекладі цього слова, треба його попереднє значення порівняти в іншому контексті: «Je ne me sens pas bien parce que j'ai mal à la gorge» (горло).

VII. Перекладіть речення, які містять одну й ту саму форму слова в різних значеннях.

1. Lorsque sur une ligne de chemin de fer une voie simple ou double se sépare de la direction générale, diverge, pour obtenir ce résultat il faut avoir **recours** à un appareil spécial: aiguillage.

2. Cette situation difficile il était **recours** contre lui.

3. Son **recours** en cassation n'avait pas de résultat positif.

4. Son **recours** en grâce était satisfait.

5. Ces chemins de fer à ornières, utilisés dès le XYI^e siècle étaient constitués par des poutres de bois posées bout à bout et dans lesquelles on creusait des **ornières** qui servaient à guider les roues des véhicules faisant, dans les mines, le transport de la houille.

6. Elle était mécontente de sa vie dans laquelle il n'y avait qu'une **ornière**.

7. Il préférait d'aller à **l'ornière**.

Коментар III

У кожній мові є інтернаціональні слова та запозичення різного походження, українська мова не є винятком. Проте аналогічна форма слів у різних мовах не завжди перекладається в одному й тому самому значенні, тому в цьому випадку можна потрапити в пастку й зробити помилку. Такі випадки називають «помилковими друзями» перекладача. Автори книжки «Теорія і практика перекладу (французька мова)» тлумачать це явище таким чином: «On appelle ces mots «faux amis» du traducteur. Amis – parce qu'ils créent l'impression d'une facilité.

³ Charles Bally. Linguistique générale et linguistique française / Charles Bally. – 2e édition. – Berne : A. Francke, s. a., 1944. – P. 160.

Cette facilité tend un piège au traducteur. La situation est aggravée par l'existence de vrais amis qui sont nombreux: aviation, diplomatie, linguistique, géographie, culinaire»⁴. До того ж не треба забувати про контекст, який суттєво впливає на значення слів, або про доповнюючі слова, які можуть кардинально змінити значення цих лексичних одиниць. Наприклад: la voie de garage – запасна колія; le matériel de réserve – резервний потяг. Ці приклади показують, що слово «garage», яке перекладається на українську «гараж», у групі слів має зовсім інше значення – «запасний»; а «le matériel» – «матеріал» разом з іншими словами перекладається на українську мову «потяг».

VIII. Перекладіть на українську мову інтернаціональні слова, які зустрілися вам у тексті.

Une machine, le transport, une forme, une ligne, un projet, une plateforme, un ballast, un viaduc, un tunnel, un ensemble, horizontal, un effet, centrifuge, une tangente, des accessoires, circuler, un garage, un matériel, une réserve, une direction, général, un résultat, un appareil spécial.

IX. Знайдіть еквіваленти в українській мові для поданих груп слів.

Chemin de fer, en même temps, avant tout, l'ensemble des travaux d'art, des plaques de fer ou d'acier, l'effet de la force centrifuge, une certaine inclinaison, les ponts tournants, une importance extrême, en sens inverse, à grande distance, une direction générale, une voie principale.

X. Знайдіть синоніми до французьких слів та виразів.

Constituer, guider, remplacer, construire, installer, diviser, placer, obtenir, régler, un véhicule, une voie, des éclisses, une voiture, un cas, il faut, donner une certaine inclinaison, une importance extrême.

Граматичні вправи

I. Утворіть іменники від поданих дієслів та перекладіть їх.

Apparaître, utiliser, circuler, poser, établir, composer, traverser, maintenir, exister, diriger, désigner, réserver, éviter, passer, inventer, exploiter, suivre, construire.

II. Складіть запитання до підкреслених слів.

1. Ces chemins de fer à ornières, utilisés dès le XYI^e siècle étaient constitués par des poutres de bois posées bout à bout et dans lesquelles on

⁴ Кириленко К. І. Теорія і практика перекладу (французька мова) / К. І. Кириленко, В. І. Сухаревська. – Вінниця : Нова книга, 2003. – С.16–17.

creusait des ornières qui servaient à guider les roues des véhicules faisant, dans les mines, le transport de la houille.

2. On remplaça peu après les ornières par des barres saillantes en fonte, en donnant au pourtour des roues la forme d'une gorge de poulie.

3. Il est avant tout nécessaire de créer la plate-forme de la voie en exécutant l'ensemble des travaux d'art: ponts, viaducs, tunnels, etc., et aussi l'installation de passage à niveau.

4. Sur cette plate-forme on pose une couche de ballast composée de pierres concassées, d'environ 0,50 m d'épaisseur.

5. Lorsque la voie suit rigoureusement la ligne droite, le plan de la voie est horizontal; il n'en est plus ainsi dans les tournants.

6. En même temps, les voies se divisent en voies principales, sur lesquelles circulent couramment les trains; en voies de garage, qui permettent de placer le matériel de réserve sur une voie secondaire.

7. Lorsque sur une ligne de chemin de fer une voie simple ou double se sépare de la direction générale, diverge, pour obtenir ce résultat il faut avoir recours à un appareil spécial: aiguillages.

III. Перекладіть на українську мову, звертаючи увагу на використання вказівних займенників.

1. L'apparition des chemins de fer est due à deux inventions: premièrement, celle de machine à vapeur, ensuite, celle des chemins dits «à ornières».

2. On remplaça peu après les ornières par les barres saillantes, celles-ci, faites de fonte, donnaient au partour des roues la forme d'une gorge de poulie.

3. Le classement des trains divise ceux-ci en plusieurs catégories.

4. La centrale électrique qu'on va ériger dans notre ville sera plus puissante que celles-ci construites dans notre pays.

5. Popov et Yablotchkin sont deux grands inventeurs: à celui-ci nous devons l'invention de la radio, à celui-là de la lampe électrique.

6. Le marbre et la craie sont de même nature, mais celle-là est moins dure que celui-ci.

7. La partie intérieure du convertisseur de couple s'appelle une pompe centrifuge, celle-ci est liée directement avec le moteur diesel.

Коментар IV

Використання вказівних займенників у французькій мові відрізняється від їх використання в українській. Щоб краще зрозуміти цю різницю, розглянемо систему вказівних займенників у французькій мові. І. В. Солодухіна презентує вказівні займенники у вигляді таблиць⁵.

Вказівні займенники

Nombre	Catégorie	Masculin	Féminin	Neutre
Singulier	Simple	Celui – цей, той	Celle – ця, та	Ce, ça – це
	Complicqué	Celui-ci (là) – цей, той	Celle-ci (là) – ця, та	Ceci, cela – це
Pluriel	Simple	Ceux – ці, ті	Celles – ці, ті	–
	Complicqué	Ceux-ci (là) – ці,ті	Celles-ci (là) – ці,ті	–

Випадки використання вказівних займенників

Règle	Exemple
Après les formes simples s'emploient que, qui ou de	Celui qui habite près de moi est mon voisin. Je prends mon livre et celui de mon ami
Les formes compliquées peuvent s'employer indépendemment	Je vois deux lignes: celle-ci est droite, celle-là est courbe
Le pronom ce s'emploie avec le verbe être comme le sujet	C'est une grande usine. Ce sont des traverses
Le complément ce s'emploie avec que et qui	Il comprend ce qui se passe. Le plan du projet prévoit tout ce qu'il faut
Le pronom ça s'emploie, comme règle, dans la langue parlée	Ça ne m'étonne pas

У французькій мові вказівний займенник замінює іменник, який уже використовувався в цьому реченні, щоб не повторювати одне й те саме слово, наприклад: Il est souhaitable d'utiliser l'équipement de la compagnie Alstrom que celui d'autres industriels. Інша справа з перекладом на українську: «Бажано використовувати обладнання

⁵ Солодухіна І. В. Грамматика французского языка в таблицах с упражнениями и тестами / И. В. Солодухина. – Москва : Филоматис, 2006. – С. 56.

компанії «Альстром», а не обладнання інших промисловців». Як бачимо, у перекладі на українську мову слово «обладнання» повторюється. Таким чином, приклади показують різницю у використанні вказівних займенників та специфіку перекладу кожної з розглянутих мов.

IV. Замініть крапки вказівними займенниками.

1. On distingue habituellement deux grands types de wagons: ... à marchandises et ... à voyageurs.

2. ... qui fournit l'énergie mécanique nécessaire à la marche du véhicule s'appelle le moteur.

3. Il y a deux catégories de moteurs: ... qui exige un carburant est le moteur à explosion.

4. Les artères et les veines sont les conduits où circule le sang ... conduisent du coeur aux extrémités du corps, ... le ramènent des extrémités au coeur.

5. La turbine qui vient d'être installée à notre usine, est plus puissante que ... d'installée à Krivoy Rog.

6. Les locomotives diesel utilisées en France sont presque toutes des «diesel-électriques»; leurs roues comme ... des locomotives électriques, sont actionnées par un moteur électrique.

7. C'est une machine puissante, solide et sûre, ... qui peut dépasser 300 km/h.

8. Le trafic des marchandises sur les voies ferrées d'Ukraine est beaucoup plus élevé que ... en France.

9. Un nouvel équipement a été créé pour les voyageurs, ... étaient satisfaits des salons clairs et confortables, de l'éclairage luminescent, des fauteuils moelleux et tournants, des installations d'air conditionné.

10. Les éléments constitutifs de la voie se répartissent donc en quatre grands groupes principaux: ... de rail, de traverses, de ballast, d'accessoires de pose.

V. Перекладіть на українську мову речення, зверніть увагу на переклад форм слів із закінченням **-ant**.

1. Les ornières servaient à guider les roues des véhicules faisant, dans les mines, le transport de la houille.

2. Plus tard au lieu d'ornières, on utilisait des barres saillantes en fonte, en donnant au pourtour des roues la forme d'une gorge de poulie.

3. On substitua à la gorge des roues un simple bourrelet dépassant légèrement la circonférence des roues.

4. Il faut d'abord faire la plate-forme de la voie en exécutant l'ensemble des travaux d'art.

5. Pour éviter l'effet de la force centrifuge s'exerçant sur les roues des voitures et tendant à les faire sortir de la voie en suivant la tangente, de donner une certaine inclinaison à cette voie.

6. La voie d'évitement, donne la possibilité à deux trains circulant en sens inverse sur une voie simple de s'éviter.

Коментар V

У всіх реченнях попередньої вправи використовуються форми слів, які мають закінчення **-ant**. Чи всі вони мають одну й ту саму граматичну форму? Щоб відповісти на це питання, звернемося до таблиць.

Дієприкметник теперішнього часу

I écouter	II remplir	III faire
Écoutant	Remplissant	Faisant

Випадки використання дієприкметників теперішнього часу та віддієслівних прикметників

Правило	Приклад
Для визначення дії, одночасної з при- судком, до якого відноситься	Il éprouve les pressions resultant du matériel roulant sur la voie
Для визначення віддієслівного прик- метника	La SNCF dispose d'un matériel roulant puissant

Дієприкметник теперішнього часу утворюється від основи дієслова першої особи множини Présent de l'Indicatif за допомогою закінчення **-ant**. Він також має при собі пояснювальне слово та не узгоджується з іменником.

Віддієслівний прикметник відрізняється від дієприкметника тим, що він не має пояснювального слова та узгоджується з іменником у роді та числі.

Дієприслівник теперішнього часу

I écouter	II remplir	III avoir, être, savoir
En écoutant	En remplissant	Ayant, étant, sachant

Випадки використання дієприслівників теперішнього часу

Правило	Приклад
Дієприслівник відповідає на питання «Що роблячи?»	En prenant le train, vous pouvez admirer les paysages et même dormir confortablement
Дієприслівники ayant, étant et sachant використовуються без частки en	TGV, ayant une vitesse plus de 300 km/h, est une invention importante pour le monde entier

Дієприслівник виконує в реченні роль обставини, яка може стояти в різних кінцях речення, він не залежить від іменника і не змінюється. На відміну від дієприкметника та віддієслівного прикметника, дієприслівник може мати частку en, яка міститься перед дієприслівником, але цієї частки може також не бути.

VI. Замініть виділені слова дієприкметником або віддієслівним прикметником.

1. Le train **qui circule** sur la ligne Dniepropetrovsk-Kiev arrive à une voie 2.

2. Ce chemin de fer a un état **qui satisfait**.

3. Les chemins de fer ukrainiens **qui possèdent** de grandes capacités pour le transport des marchandises sont au premier rang parmi d'autres types de transports en Ukraine.

4. Le moyen de transport **qui répond** à toutes les exigences de notre temps c'est le train à grande vitesse (TGV).

5. Ce train a une forme **qui impressionne**.

6. Mon ami a su une nouvelle **qui étonnait**.

VII. Замініть виділені слова дієприкметником теперішнього часу або дієприслівником.

1. Si vous **prenez le train**, vous voyagerez sans fatigue.

2. Le nouveau type de traction **qui utilise** le courant alternatif augmente la puissance du train.

3. Le réseau de transport électrique **qui grandit** au moyen d'une ligne de métro et celles de chemins de fer relie le centre de la capitale à la banlieue.

4. **Quand les voyageurs descendent sur le quai** ils voient la gare moderne et bien aménagée.

5. **Si vous terminez l'université du transport ferroviaire** vous pourrez contribuer à la réalisation des problèmes du transport ferroviaire d'aujourd'hui.

6. L'une des tâches principales **qui consiste** à la modernisation du transport ferroviaire contemporain d'Ukraine prévoit aussi son intégration au système ferroviaire européen.

7. Les moteurs d'automobile **qui sont** à combustion interne ont les réactions chimiques du combustible et de l'air.

8. L'évolution des gaz de combustion **qui peut** s'effectuer avec plus ou moins de rapidité, conduit à une classification spéciale.

VIII. Перекладіть речення, у яких використовуються інфінітив або дієприкметник або їх поєднання.

1. Pour construire une ligne de chemin de fer, une fois son projet définitif établi, il est avant tout nécessaire de créer la plate-forme de la voie.

2. Outre la voie proprement dite, il existe des accessoires de cette voie

3. Les wagons remorqués par une locomotive et spécialisés dans le transport de marchandises, ce terme est assez général et recouvre une grande variété de formes.

4. Ce wagon servait au transport de tous types de marchandises conditionnées ou non, ainsi que transportées par des animaux vivants, sans parler des trains de déportation de triste mémoire.

5. Des wagons spécialisés, mieux adaptés au transport de marchandises particulières apparus, d'abord, ils ont été mis en circulation par des sociétés privées.

6. Il est à noter qu'à partir de 1991, le réseau ferroviaire à presque triplé en Ukraine.

Коментар VI

Слід зазначити, що у французькій мові є багато інфінітивних або дієприкметникових зворотів, які виконують роль додатка та можуть перекладатися на українську по-різному:

1) як інфінітив: On a décidé de prendre le train. – Вирішили поїхати потягом;

2) як дієприслівник: Il descendait de la voiture sans se retourner. – Він вийшов із вагона, не обернувшись;

3) як підрядне додаткове речення: Il se contenta de rédiger seulement quelques mots de la lettre. – Він задовольнився тим, що виправив тільки декілька слів листа;

4) як підрядне речення обставини: Avant de partir ils sont venus voir leur mère. – До того як поїхати, вони провідали свою матір;

5) як іменник: Il ne peut se dépasser de voyager. – Він не може утриматися від поїздки.

Ці звороти можуть вживатися з прийменниками та сполучниками:

1) з використанням прийменників *afin de*, *en vue de*: Le chassis-coque est renforcé par des traverses afin d'avoir une rigidité supérieure. – Рама корпусу посилена поперечними балками для того, щоб мати більшу жорсткість;

2) з використанням *de façon à*, *de manière à*: Les rails sont installés de la manière à résister aux efforts de torsion. – Рейки розміщені таким чином, щоб чинити опір крученню;

3) з використанням *loin de*: Loin d'assister à la réunion, elle est allée au cinéma. – Замість того, щоб бути на зборах, вона пішла до кіно-театру;

4) з використанням *sous peine de*: Sous peine de ne pas prendre de jeu et rester silencieux ces éléments sont bien soudés. – Щоб не мати проміжків та залишатися нерухомими, ці елементи зварюються дуже міцно.

Так звані конструкції «propositions infinitives» та «propositions participiales», утворені з інфінітивом та з дієприкметником минулого або теперішнього часу, мають свій підмет, незалежний від підмета речення.

Інфінітивні речення перекладаються на українську мову іменниковою групою або підрядним додатковим реченням, іноді підрядним відносним. Це означає, що для того, щоб перекласти ці конструкції, потрібно змінити синтаксичну структуру речення. Наприклад: Il est impossible d'apprendre les mathématiques sans savoir l'arithmétique. – Не можна вивчати математику без знання арифметики / Не можна вивчати математику, якщо не знати арифметики.

Дієприкметникові речення можуть перекладатися також номінальною групою або підрядним реченням обставини часу, умови, причини. Наприклад: 1) L'heure de l'arrivée du train étant venue, nous avons été sur le quai. – Коли настав час прибуття потяга, ми були на пероні. 2) Une fois le projet définitif établi, il est avant tout nécessaire de créer une plate-forme de la voie. – Після завершення проекту необхідно насамперед створити платформу дороги.

Але не завжди в українській мові можна знайти еквіваленти дієприкметників теперішнього часу та дієприслівників. Серед них наведемо форми *buvant, dormant, mangeant* та інші.

IX. Перекладіть речення на українську мову, використовуючи інфінітив.

1. Nous l'avons entendu sans le reconnaître.
2. Note mon adresse pour ne pas l'oublier!
3. Il est ravi d'honorer son engagement.
4. Je pense de revenir dans un mois.
5. Je vous conseille de choisir un moyen de transport le plus sûr.
6. Il ne peut pas accepter ces conditions.
7. L'ingénieur préfère de supprimer ces cloisons.

X. Перекладіть речення на українську мову з використанням дієприкметникових зворотів.

1. Le travail finit, les ouvriers rentrent chez eux.
2. Cette tâche pouvant être accomplie, il faut prolonger cette ligne ferroviaire.
3. Une fois la plate-forme établie, on peut exécuter l'ensemble des travaux d'art.
4. Le train arrivée, les voyageurs descendent sur le quai.
5. Le réseau de chemin de fer étant désorganisé, beaucoup de gares et d'ouvrages d'art ont été détruits pendant la deuxième guerre mondiale.
6. Tous les services destinés au public, il faut les disposer d'une façon commode.

XI. Перекладіть на українську мову, використовуючи інфінітивні або дієприкметникові речення.

1. J'ignorais que le projet a été rejeté.
2. Les bâtisseurs attendent qu'on leur amène le matériel nécessaire.
3. On a déclaré ne vouloir prolonger cette ligne du chemin de fer.
4. Il vous accompagne pour vous pouvoir être en sécurité.
5. Il croit avoir raison.

6. Les fenêtres ouvertes, on entendait le bruit de la rue.
7. On peut construire entre les grandes villes des voies ferrées nouvelles spécialisées pour les très grandes vitesses.

Коментар VII

Підрядні речення можуть замінятися інфінітивними, дієприкметниковими реченнями та навпаки. Вміння швидко перейти від однієї синтаксичної конструкції до іншої гарантує легкість та елегантність перекладу. Але не завжди підрядні речення мають свій еквівалент в іншій мові, наприклад, ті речення, у яких використовується зворот «sans que». У таких випадках вони можуть перекладатися на українську мову реченнями, які вводяться сполучниками «і» або «а».

Вправи на розуміння тексту

- I. Дайте послідовну інтерпретацію тексту «Chemin de fer» з урахуванням лексичних та граматичних коментарів.
- II. Складіть резюме кожного абзацу тексту «Chemin de fer».
- III. Прочитайте **додатковий текст** та напишіть план до нього.

Les wagons

On distingue habituellement deux grands types de véhicules remorqués, ce sont les wagons à marchandises et les voitures à voyageurs.

La Compagnie Internationale des Wagons-lits et des Grands Express Européens a arboré le nom de wagon-lit et wagon-restaurant.

Les wagons sont les véhicules remorqués par une locomotive et spécialisés dans le transport de marchandises. Ce terme est assez général et recouvre une grande variété de formes.

A l'origine de l'histoire du chemin de fer, les compagnies utilisaient trois catégories de wagons qui formaient l'essentiel de leur parc:

le wagon couvert est destiné aux marchandises et doit être protégé des intempéries, ouvrant par des portes coulissantes et muni d'ouvertures d'aération. Ce wagon servait au transport de tous types de marchandises

conditionnées ou non, ainsi que transportées par des animaux vivants (sans parler des trains de déportation de triste mémoire);

le wagon plat, muni de rebords rabattables ou de ranchers, servant au transport de tous types de marchandises, ne craignant pas les intempéries, notamment les rails, véhicules, grumes, tuyaux, etc;

le wagon tombereau, muni de parois fixes, mais découvert, pouvant être bâché, servant au transport de matériaux en vrac, ballast, charbon, minerai, ferrailles, etc.

Ces trois types de base sont toujours en circulation, mais par la suite sont apparus des wagons spécialisés, mieux adaptés au transport de marchandises particulières, et qui à l'origine ont été mis en circulation par des sociétés privées les offrant en location ou par des industriels pour leur propres transports.

IV. Дайте відповіді на запитання за текстом «Les wagons».

1. Quels deux grands types de véhicules remorqués distingue-t-on?
 2. Quelle compagnie a-t-elle arboré le nom de wagon-restaurant et de wagon-lit?
 3. De quelle façon peut-on déterminer la notion du wagon à marchandises?
 4. A quoi le wagon couvert est-il destiné?
 5. A quels types de marchandises le wagon plat sert-il?
 6. Comment le wagon tombereau est-il équipé?
 7. Qu'est-ce que c'est que le wagon spécialisé?
- V. Складіть резюме кожного абзацу.
- VI. Напишіть анотацію до додаткового тексту.

Термінологія та поняття «термін»

Презентація тексту: Rails

La voie comporte: les rails, éclisses, traverses. Le rail a bénéficié tout d'abord des perfectionnements apportés à l'élaboration de l'acier et au laminage des profilés. Une augmentation de la résistance est devenue nécessaire pour répondre aux charges croissantes de train toujours plus rapide. Les rails sont soumis aux efforts et aux chocs des roues du matériel roulant et dirigent leur mouvement. Ils doivent satisfaire à certaines conditions de stabilité, de résistance de l'usure et de la souplesse, supporter les charges dynamiques considérables. Ils sont fabriqués de l'acier tenant du carbone de 0,64 à 0,84%. On distingue les rails d'après le profil transversal, poids et qualité de l'acier.

Les rails les plus usités actuellement présentent une poutre en double I qui répondent le plus aux exigences de la flexibilité. Nos réseaux ferroviaires et presque tous les réseaux étrangers adoptent les rails à patin qui se diffèrent par une bonne stabilité et sont commodes à la fixation aux traverses.

La longueur standard des rails est 25 m. En France après bien des essais on est arrivé à adopter pour les rails deux formes principales: l'une en forme de double I, dite rail à double champignon; l'autre, aplatie à sa base, dite rail à patin ou rail américain.

On appelle champignon les extrémités inférieure et supérieure du rail, le patin est la partie aplatie remplaçant le champignon inférieur et reposant sur la traverse; l'âme est la partie comprise entre les deux champignons ou entre le champignon et le patin. En raison de la conicité du bandage des roues on a donné une légère courbure ou bombement à la face du champignon supérieur de façon à augmenter le contact, présenter aux roues une surface de roulement plus large et éviter, par suite des déplacements latéraux résultant du jeu de la voie, une usure rapide de l'arête du rail en

contact avec le bandage des roues qui lui-même se creusent rapidement en forme de gorges ou rainure qui en altéreraient la surface.

L'inclinaison du raccordement de la surface du champignon du rail avec l'âme constitue ce qu'on appelle l'épaulement servant d'appui aux éclisses de joints. La durée des rails varie naturellement avec la qualité de la matière et aussi, surtout, avec la circulation et les charges, qu'ils supportent et varie avec l'entretien de la voie et de l'état des organes de roulement du matériel roulant. La durée des rails augmente grâce à l'augmentation de qualité des rails d'acier, à l'amélioration de l'entretien de la voie etc.

Словник

un rail	рейка	un bandage	обід
bénéficier	піддаватися	une courbure	кривизна
une élaboration	розробка	une surface de roulement	поверхня кочення
un laminage	прокат	un déplacement	переміщення
une charge	навантаження	un jeu	проміжок
être soumis	піддаватися	un bombement	опуклість
le matériel roulant	рухомий склад	une arête	гребінь
une usure	знос	se creuser	одержувати вибоїни
une souplesse	гнучкість	une rainure	борозна
une exigence	вимога	un épaulement	бруствер, закраїна
une flexibilité	гнучкість	un appui	опора
le rail à patin	рейка з широкою підшвою	un joint	стик
un essai	випробування	varier	мінатися
le rail à double champignon	рейка з подвійною головою	un entretien	підтримка техніки в справності, технічне обслуговування
aplati	плоский, сплюснутий	un état	стан

une extrémité	кінець	les organes de roulement	ходові частини
une âme	шийка	une durée	термін служби
compris	включений	augmenter	збільшити
en raison de	зважаючи на	effectuer	здійснювати

Коментар I

Кожна наука має свою термінологію. Термінологія включає в себе сукупність термінів конкретної галузі науки, техніки та ін. Залізничні терміни належать до технічної термінології. Технічна термінологія – це спеціальна лексика, яка пов’язана з окремими галузями техніки, виробництва, промисловості. Технічна термінологія є системою знаків, яка характеризується стабільністю та моносемією, а також точністю називання наукових понять. Термін – це слово або словосполучення, яке означає спеціальне поняття в науці, техніці, мистецтві. Терміни можна поділити на загальнонаукові, коли вони вживаються в різних галузях науки, наприклад: *une puissance* – міць, *une interaction* – взаємодія; міжгалузеві, тобто терміни, які трапляються в споріднених або віддалених галузях, наприклад: *une gorge* – горло, тех. жолобок; вузькогалузеві, коли вони застосовуються лише в одній галузі, наприклад: *le matériel roulant* – рухомий склад.

За структурою технічні терміни діляться на прості, наприклад: *un joint* – стик, *un laminage* – прокат; складні, коли складаються з декількох основ, наприклад: *le châssis-poutre* – шасі з центральною рамою, *le châssis-coque* – рама корпусу, *motopropulseur* – гвинтомоторний двигун; складені – це терміни-словосполучення, наприклад: *l’arbre de transmission* – трансмісійний вал, *le mélange combustible* – паливна суміш.

Технічний термін характеризується стилістичною нейтральністю, відсутністю емоційно-експресивного забарвлення; точністю, тому що він повинен чітко передавати суть поняття задля уникнення непорозумінь; однозначністю в межах певної термінологічної системи; пластичністю, тобто здатністю до творення похідних термінів; системністю, тому що термін має термінологічне значення в межах обумовленої терміносистеми; стислістю в плані вираження; наявністю визначення, яке чітко окреслює, обмежує його значення;

інтернаціональним характером (наявність термінів-інтернаціоналізмів у деяких випадках полегшує міжнаціональне спілкування); змістовністю.

Шляхи утворення технічних термінів різноманітні: вторинна номінація, словотвір, синтаксичний спосіб утворення термінів, морфолого-синтаксичний та спосіб іншомовних запозичень.

Вторинна номінація передбачає використання існуючих назв у іншому значенні на основі метафоричних або метонімічних процесів. Наприклад: *une fourche* – вилка, тех. вилка, скоба; *le berceau* – колиска, тех. *le berceau au moteur* – циліндричне склепіння двигуна.

Словотвірний спосіб – один із найпродуктивніших, він полягає в утворенні нових термінів за допомогою афіксів, скорочень та складання слів або основ, наприклад: *une transmission* – передача, *bielle-manivelle* – кривошипно-шатунний, *coudé* – колінчастий, *inflammable* – вибухонебезпечний.

Синтаксичний спосіб утворення термінів базується на вживанні словосполучень для позначення понять, наприклад: *la vitesse d'allumage* – швидкість запалювання, *la pompe à l'huile* – мастильна помпа, *le wagon couvert* – критий вагон, *la transmission par bielles* – кулісний привід.

Морфолого-синтаксичний спосіб передбачає утворення термінів на основі переходу слова з однієї частини мови в іншу, наприклад: *la motrice* – моторний вагон.

Спосіб іншомовних запозичень також дає мовам нові терміни. Йдеться, по-перше, про назву різних вимірів, наприклад: *volt*, *watt*, *kilogramme*; запозичення з латини: *le détecteur*, *la créosote*, *le pipe-line*, *diesel*, *la zone*, *le hall*.

Лексичні вправи

I. Визначте, яким способом утворені ці терміни.

Un laminage, le matériel roulant, une souplesse, une flexibilité, le rail à patin, une surface de roulement, une plate-forme, centrifuge, le trafic, le système, le shémas, le ticket.

II. Визначте структуру наведених термінів (прості, складні, складені).

Le rail à double champignon, un arête, une usure, une charge, le chemin de fer, le châssis de bogie, le trafic-marchandise, la locomotive

diesel, la reconstruction, le réaménagement, une salle d'attente, le quai, souterrain.

III. Вставте пропущені слова та словосполучення.

1. Les traverses sont soumis aux efforts des _____ du train, c'est pourquoi elle doivent être solides.

2. Les rails ont deux formes principales: l'une en forme de double I, dite _____; l'autre, aplatie à sa base, dite rail à patin ou rail américain.

3. La résistance joue un rôle important pour répondre aux _____ croissantes de train toujours plus rapide.

4. Les chemins de fer de plusieurs pays utilisent _____ qui se différencient par une bonne stabilité et sont commodes à la fixation aux traverses.

5. La partie comprise entre les deux champignons ou entre le champignon et le patin s'appelle _____.

6. La conicité _____ exige de faire une légère courbure ou bombement à la face du champignon supérieur de façon à augmenter le contact.

7. Il faut éviter des déplacements latéraux résultant du jeu de la voie, une usure rapide de _____ en contact avec le bandage des roues.

8. L'inclinaison du raccordement _____ du rail avec l'âme constitue ce qu'on appelle l'épaulement servant d'appui aux éclisses de joints.

9. La durée des rails varie, surtout, avec la circulation et les charges, qu'ils supportent et varie avec l'entretien de la voie et de l'état des organes de roulement _____.

10. Lorsque les constituants du réseau nécessitent _____, on procède à leur renouvellement.

Les mots à compléter: du bandage des roues, charges, l'arête du rail, un remplacement, roues, la surface du champignon, le rail à double champignon, du matériel roulant, les rails à patin, une âme.

IV. Перекладіть текст з української мови на французьку, використовуючи основні терміни попередніх текстів.

До рухомого складу належать електричні локомотиви, автомотриси, які використовуються для перевезення вантажів. Згідно з типом електричного струму локомотиви поділяються на потяги з постійним струмом та змінним (однофазним із низькою частотністю та трифазним).

У механічній частині локомотива розташовані візок, рама візка, колісна пара, тягова передача, ресорне підвішування та гальмовий пристрій.

Залізниця має два ряди рейок, які закріплені паралельно на поперечних опорах на одній і тій самій відстані. Ці опори підтримують рейки, що з'єднуються на кінцях стик до стику за допомогою двох металевих пластин, які називаються рейковими накладками і призначені забезпечити безперервність залізниці. Без накладок вона буде деформуватися під час проходу коліс локомотивів.

V. Знайдіть у тексті французькі еквіваленти до кожного українського слова та словосполучення.

Опір, колісна пара, відповідати умовам, вироблятися, рама візка, допоміжне обладнання, поперечна балка, вага, залізничні мережі, знос.

VI. Підберіть відповідний французький еквівалент до українських слів та словосполучень.

1) швидкий потяг	a) une paire de roues
2) рейка з широкою подошвою	b) une surface de roulement
3) кривизна дороги	c) un train rapide
4) колісна пара	d) une usure
5) поверхня кочення	e) un rail à double champignon
6) гнучкість	f) une flexibilité
7) знос	g) un rail à patin
8) шийка	h) une courbure de la voie
9) рейка з подвійною головкою	i) une âme

VII. Підберіть синоніми до французьких слів та словосполучень.

1) l'extrémité	a) la paire de roues
2) la cabine de conduite	b) le châssis
3) remplacer	c) le bout
4) s'opposer	d) empêcher
5) les roues en couple	e) substituer
6) le bâti	f) la cabine de commande

Коментар II

У французькій та українській мовах існує значний пласт інтернаціональної лексики, яка характеризується схожістю форми і збігом значень у багатьох мовах.

Незважаючи на це, було б неправильно механічно використовувати одне й те саме слово при перекладі з однієї мови на іншу, тому що треба враховувати деякі особливості інтернаціональної лексики:

– при переході слова з однієї мови в іншу, як правило, зберігаються не всі його значення, наприклад: la cabine – кабіна, купе, телефонна кабінка; в українській мові це слово означає «кабіна»;

– під час запозичення слово може змінити своє стилістичне забарвлення, наприклад: le problème – проблема, питання, задача; в українській мові «проблема» – науково-політичний термін;

– деякі інтернаціональні слова можуть мати в різних мовах однакове значення та стилістичне забарвлення, проте під час перекладу бажано замінити це слово синонімом, коли в контексті він буде доречнішим. Наприклад, actualiser le plan краще перекладати як «виконати план».

VIII. Перекладіть на українську мову наведені інтернаціональні слова з урахуванням контексту (текст «Les rails»).

Des profilés, la résistance, des chocs, le matériel, diriger, satisfaire, les conditions de stabilité, dynamique, fabriquer, le carbone, double, une fixation, standard, adopter, les formes, champignon, la base, une raison, la conicité, le bandage, le bombement, une face, une façon, le contact, présenter, résultant, la circulation, des organes.

IX. Перекладіть з української мови на французьку слова та словосполучення.

Типи буксирувальних транспортних засобів, профілювання, вимоги стабільності, поперечний профіль, задовольняти деякі вимоги, динамічні навантаження, закріплення поперечних балок, подвійна основа.

Граматичні вправи

I. Утворіть прикметники від іменників та перекладіть їх на українську мову.

Une flexibilité, une stabilité, une qualité, une quantité, une conicité, une extrémité, une souplesse, une fonction, une résistance, une croissance, un principe, une forme, une partie, une longueur, une nature, un organe.

II. Перекладіть на українську мову наведені речення, зверніть увагу на використання дієприкметників минулого часу.

1. Le rail a bénéficié tout d'abord des perfectionnements apportés à l'élaboration de l'acier et au laminage des profilés.

2. Une augmentation de la résistance est devenue nécessaire pour répondre aux charges croissantes de train toujours plus rapide.

3. Les rails les plus usités actuellement présentent une poutre en double I qui répondent le plus aux exigences de la flexibilité.

4. En France après bien des essais on est arrivé à adopter pour les rails deux formes principales: l'une en forme de double I, dite rail à double champignon; l'autre, aplatie à sa base, dite rail à patin ou rail américain.

5. L'âme est la partie comprise entre les deux champignons ou entre le champignon et le patin.

6. Le châssis de bogie est une construction compliquée qui comporte deux longerons et les poutres transversales.

7. Une opération de renouvellement comporte donc un coût instantané important pour un gain économique lointain pour le système ferroviaire.

8. Le bon déroulement du service des trains est suivi par un poste de commandement.

9. Les travaux ne sont pratiqués que sur le réseau à faible trafic.

10. La charge maximale admissible par essieu, qui conditionne la charge transportable par un véhicule déterminé, dépend de la voie et de la résistance des ouvrages d'art sous la voie.

Коментар III

Утворення дієприкметників минулого часу залежить від групи дієслова. Перша група має закінчення **é**, друга група дієслів закінчується на **i**, третя група має різні закінчення, тому що в неї входять нестандартні дієслова з різними закінченнями. Наприклад: avoir – eu, être – été, aller – allé, devoir – dû, naître – né, sortir – sorti, descendre – descendu, venir – venu, prendre – pris.

I parler	II finir	III faire
Parlé	Fini	Fait

Випадки використання дієприкметників минулого часу

Правило	Приклад
Для утворення складних часів та пасивної форми дієслова	Sur les locomotives est employée la suspension secondaire. – На локомотивах використовується вторинне підвішування. J'ai acheté le billet de train. – Я купив квиток на потяг

Правило	Приклад
Коли в складному часі або в пасивній формі дієслово відмінюється з être, дієприкметник узгоджується з підметом у роді та числі	Il est parti. – Він поїхав. Elles sont parties. – Вони поїхали
Коли дієслово відмінюється з avoir, дієприкметник узгоджується з прямим додатком, який стоїть перед дієсловом	Il a interrogé ses étudiants. – Він опитав своїх студентів. Il les a interrogés. – Він їх опитав
Коли дієприкметник використовується самотійно, він може виступати як віддієслівний прикметник: від перехідного дієслова дієприкметник перекладається пасивною формою; від неперехідного дієслова він перекладається дієприкметником або дієприслівником. Він також узгоджується в роді та числі з означуваним словом	Un livre lu – прочитана книга; le temps passé – минулий час. La rencontre inattendue – несподівана зустріч Venu à l'heure nous sommes allés chez lui. – Прибувши вчасно, ми поїхали до нього

III. Відкрийте дужки, поставте дієслово у формі дієприкметника минулого часу та перекладіть речення.

1. Le gravier doit être (composer) de cailloux durs, parfaitement (purger) de matière terreuse.

2. Il se fait ordinairement en gravier ou pierre (casser) dont les dimensions sont de l'ordre de 5 à 6 cm.

3. Le ballast est (interposer) entre les supports ou traverses et le sol naturel.

4. Le niveau de la mécanisation des principaux travaux de terrassement dans ce chantier est (porter) jusqu'à 95%.

5. La pose de voie principale est (faire) à l'aide du poseur de la voie.

6. Comme il avait (prévoir), la longueur de la ligne augmentait journallement de 900 mètres.

7. Les traverses de la forme rectangulaire ont (être) les premières à utiliser.

8. Le chassis est (concevoir) de telle sorte que l'ensemble des organes qu'il supporte ait son centre de gravité (placer) le plus bas possible, et à la distance correcte des essieux.

9. L'emploi des premiers ponts en voûtes fut (développer) par les Romains.

10. Les ponts à poutres ont des dispositions très (varier) suivant la constitution de leurs éléments porteurs.

IV. Утворіть дієприкметники минулого часу від таких дієслів.

Avoir, souder, relier, être, munir, choisir, renforcer, établir, recevoir, prévoir, faciliter, servir, transmettre, construire, prendre, constituer, devoir, conduire, couvrir, mettre, entreprendre, repartir, exécuter.

У. Подайте в неозначеній формі дієслова такі дієприкметники минулого часу.

Reçu, mis, fixé, substitué, dévolu, été, servi, du, relié, étendu, fourni, suspendu, compris, conduit, augmenté, renforcé, résisté, dévolu, ouvert, prendre, vu, construit.

VI. Перекладіть на українську мову французькі речення, зверніть увагу на пасивну форму дієслова.

1. Les rails sont soumis aux efforts et aux chocs des roues du matériel roulant et dirigent leur mouvement.

2. Ils sont fabriqués de l'acier tenant du carbone de 0,64 à 0,84%.

3. Le mélange inflammable air+combustible est introduit dans le cylindre, puis comprimé par le piston.

4. Le mélange comprimé est enflammé et brûle presque instantanément, comme un explosif.

5. La partie la plus extérieure est appelée turbine.

6. La pompe centrifuge est connectée directement au moteur diesel.

7. La partie la plus intérieure du convertisseur de couple est appelée pompe centrifuge.

8. Au sein du secteur de transport une fraction concernant la pollution par des chemins de fer est variée de 0,1 à 0,8%.

9. Les avantages écologiques du transport ferroviaire sont expliqués avant tout par un large emploi de la traction électrique.

10. De plus, 30% de l'énergie électrique utilisée pour la traction des trains est produite sur les entreprises qui appartiennent à SNCF.

Коментар IV

Утворення пасивної форми дієслова

Активний стан	Утворення пасивного стану	Приклади
On installe l'équipement. – Встановлюють обладнання	Être + participe passé	L'équipement est installé. – Обладнання встановлено. L'équipement sera installé

Дієприкметник минулого часу узгоджується в роді та числі з підметом.

VII. Перетворіть речення з активного стану в пасивний.

1. On utilise une transmission hydraulique pour transmettre la puissance aux roues.

2. Les températures et pressions très élevées repoussent brutalement le piston vers le bas.

3. Le système électronique choisit lui-même le régime optimum de travail des freins électriques.

4. On a apparu des wagons spécialisés, mieux adaptés au transport de marchandises particulières.

5. Les chercheurs de l'Institut central de recherches auprès du Ministère de l'Infrastructure ont mis au point une nouvelle locomotive.

6. L'introduction de ce procédé et de bien d'autres solutions a permis d'augmenter la fiabilité des systèmes de la nouvelle locomotive.

7. On utilise la détente de gaz portée à haute pression et à haute température par la combustion d'un carburant dans l'air comprimé.

8. Sans modifier la disposition d'ensemble du châssis, on constitue les éléments par des tubes d'acier à section rectangulaire, circulaire ou elliptique.

Вправи на розуміння тексту

I. Дайте послідовну інтерпретацію тексту «Rails» з урахуванням лексичних та граматичних коментарів.

II. Складіть резюме кожного абзацу тексту «Rails».

III. Прочитайте **додатковий текст** і напишіть до нього план.

Différentes sortes de traverses

On distingue trois sortes de traverses: en bois, métalliques, en béton armé. Parmi celles-ci, les traverses en bois, sont les plus usitées. De nombreux réseaux utilisent même exclusivement les traverses en bois: Finlande, Norvège, Suède, Etats-Unis.

La préférence accordée aux traverses en bois provient de leurs qualités, souplesse, durée, facilité de fixation du rail, facilité et précision de l'entretien, bas prix de revient. L'inconvénient des traverses en bois c'est la courte durée de service.

Les traverses en bois, résultant de l'exploitation entraînent la pourriture et l'usure, une détérioration des fibres du bois, effacement du bois sous la selle, des aubiers, des flaches et le percement des trous de crampon.

Pour prolonger la durée des traverses, on emploie de divers procédés d'injection.

La traverse métallique n'est utilisée sur une grande échelle que par l'Allemagne, la Suisse, par certains pays d'Afrique.

L'utilisation de la traverse métallique dans les pays d'Afrique s'explique par la nécessité de s'affranchir de la destruction du bois par les termites. En France on compte environ 5,3% de traverses métalliques.

Les traverses en béton armé sont utilisées en France, Ukraine, Italie, Allemagne, Angleterre et d'autres pays.

Il existe pratiquement deux types de traverses en béton armé: la traverse monobloc rappelant l'aspect extérieur des traverses en bois; la traverse constituée par deux broquets réunis par une entretoise.

ІУ. Дайте відповіді на запитання за текстом «Différentes sortes de traverses».

1. Combien de sortes de traverses distingue-t-on?
 2. Dans quels pays utilise-t-on des traverses en bois?
 3. Par quoi s'explique la nécessité de l'utilisation de la traverse métallique?
 4. En quels pays utilise-t-on les traverses en béton armé?
 5. Quels types de traverses en béton armé existe-il?
- V. Складіть резюме кожного абзацу.
- VI. Напишіть анотацію до додаткового тексту.

Особливості утворення та перекладу науково-технічної лексики

Презентація тексту: L'hétérogénéité physique du réseau ferroviaire national français

Le réseau ferré français est caractérisé par sa taille, 29 273 km de lignes en 2013, soit plus de 48 000 km de voies à entretenir, auxquels s'ajoute un patrimoine de 15 000 km de voies de service (gares et triages). Second réseau européen derrière le réseau allemand, le réseau français est marqué par l'importance de ses voies à faible trafic, avec 32% des voies, faiblement électrifiées et dont 80% sont parcourues par moins de 20 trains par jour.

En 2005, l'audit de l'Ecole polytechnique de Lausanne relevait également l'hétérogénéité de l'équipement des voies françaises (ballast, types de traverses, profil et qualité des rails) entre les LGV (lignes à grande vitesse) et la plupart des voies, dotées de matériels modernes et celles, dotées d'équipements anciens et obsolètes (traverses en bois, postes d'aiguillage mécaniques et électromécaniques etc.). De même, le réseau est encore équipé d'un nombre élevé de postes d'aiguillage, soit 2 200 postes dont 1 200 postes électriques, et de nombreux matériels anciens voire obsolètes sur le réseau local.

Plus de la moitié du réseau est électrifiée, et cette électrification continue à être marquée par l'hétérogénéité héritée des anciennes compagnies ferroviaires: les deux tiers du réseau fonctionnent en courant 25 000 volts alternatif mais encore un tiers en courant 1 500 volts continu. Outre la caténaire et les mâts de caténaire, ce patrimoine électrique comprend près de 500 sous-stations et près de 500 000 mâts de caténaires, structures métalliques exposées à la corrosion. Ce réseau est également caractérisé par l'extrême diversité de ses ouvrages, regroupés par ailleurs pour plus de la moitié sur le réseau à faible trafic: près de 46 000 ponts et

viaducs (âge moyen de 86 ans), 1 660 tunnels (âgés en moyenne de plus d'un siècle), plus de 19 000 murs de soutènement et environ 52 000 petits ouvrages divers (dalots, buses etc.).

Enfin, l'architecture de ce réseau ne le rend pas aisé à entretenir: outre une grande diversité géographique, il est contraint par sa structure en toile d'araignée autour de la capitale. Cette structure crée des «noeuds ferroviaires» qui compliquent la gestion des circulations, et surtout offre peu d'alternatives pour contourner les zones de travaux: à l'inverse de son homologue allemand, le réseau français est peu maillé et peu doté d'«installations permanentes et contresens», seuls 3 456 km de voies étaient équipés de telles installations, ou de leur équivalent, soit 7% du patrimoine.

Словник

une hétérogénéité	неоднорідність	la caténaire	контактна мережа
un réseau ferré	залізнична мережа	le mât	щогла
entretenir	підтримувати	un ouvrage	споруда
un patrimoine	спадщина	un faible trafic	низька пропускна спроможність
un audit	аудит	le mur de soutènement	опорна стінка
des lignes à grande vitesse	швидкісні мережі	un dalot	водостічний лотік
doter	оснащувати	un buse	повітродувна труба
obsolète	застарілий	une toile d'araignée	павутина
hériter	успадкувати	contourner	огинати
le courant alternatif	змінний струм	mailler	петляти
le courant continu	постійний струм		

Коментар I

Науково-технічна термінологія відрізняється систематичністю при утворенні термінів. Залізнична термінологія не є винятком із цього правила. У багатьох галузях розроблені спеціальні правила утворення

термінів для понять та об'єктів певного класу. Наприклад, назви різних видів технічних пристроїв, які утворені аналогічно: *altermoteur*, *accélérocompteur*, *accumulateur*, *générateur*, *agitateur*, *mélangeur*. Тій самій меті слугує широке використання термінів-словосполучень, які утворюються за допомогою додавання до терміна, що означає родове поняття, конкретних ознак, щоб отримати видове поняття. Такі терміни фактично являють собою згорнуті визначення, які підводять це поняття під більш загальне, яке водночас вказує на його специфічну ознаку. Таким чином з'являються своєрідні термінологічні гнізда, які охоплюють багато різновидів означуваного явища. Наприклад, слово *absorption* (абсорбування) використовується як основа для цілої низки термінів: *substance absorbée*; *absorptiomètre*, *absorption acoustique*; *absorption atmosphérique*; *absorption sélective*; *refrigération d'absorption*; *tour d'absorption*; *tranchée d'absorption*.

Широке вживання спеціальної загальнотехнічної лексики сприяє кращому взаєморозумінню фахівців. Це слова та словосполучення, які не мають властивостей терміна ідентифікувати поняття та об'єкти у визначеній галузі, але які вживаються тільки в цій сфері спілкування й звичні для фахівців. Фахова лексика включає різні похідні від термінів слова, які використовуються для опису зв'язків та відношень між термінологічними поняттями та об'єктами, а також цілу низку загальноновживаних слів, які вживаються у строго визначених поєднаннях. Цей прошарок лексики зазвичай не фіксується у термінологічних словниках, її значення не мають наукового визначення, але вона також характерна для науково-технічного стилю. Наприклад: *cette électrification est marquée par l'hétérogénéité* (така електрифікація характеризується неоднорідністю); *ce patrimoine électrique comprend* (ця електрична спадщина включає); *le réseau à faible trafic* (мережа з низькою пропускною спроможністю).

Зрозуміло, у науково-технічних текстах використовується не тільки термінологічна та фахова лексика. У них також трапляється багато загальноновживаних слів, які вживаються в різних функціональних стилях. При перекладі таких лексичних одиниць стикаються з такими ж труднощами та застосовують для їх подолання ті самі прийоми, що й для термінологічної лексики. У науково-технічних текстах використовуються такі самі синтаксичні конструкції та морфологічні форми, як і в інших функціональних стилях. Проте деякі граматичні явища

трапляються частіше в науково-технічному стилі, ніж в інших. Наприклад, у науково-технічних текстах є багато визначень понять та описів якихось об'єктів із вказівкою на їх ознаки. Це приводить до використання простих двоскладових речень зі складеним присудком. Наприклад: 1) Il est contraint par sa structure en toile d'araignée autour de la capitale; 2) L'inconvénient des traverses en bois c'est la courte durée de service; 3) Nos réseaux ferroviaires sont commodes à la fixation aux traverses; 4) Le patin est la partie aplatie remplaçant le champignon inférieur et reposant sur la traverse; 5) L'âme est la partie comprise entre les deux champignons ou entre le champignon et le patin.

Треба також відмітити, що в технічних текстах дуже часто вживається пасивний стан, який утворюється у французькій мові за допомогою дієслова être у відповідній формі та дієприкметника минулого часу, наприклад: le réseau ferré français est caractérisé par sa taille; le réseau français est marqué par l'importance de ses voies à faible trafic; de même, le réseau est encore équipé d'un nombre élevé de postes d'aiguillage.

Лексичні вправи

I. Утворіть терміни від поданих дієслів:

a) із суфіксом **-eur, -teur, -ateur**: réfrigérer, accélérer, accumuler, générer, mélanger, compresser, alterner, amplifier, limiter, charger, doser;

b) із суфіксом **-ment**: abandonner, avertir, refroidir, aligner, échapper, arranger, charger, entraîner, bomber, décharger, rechauffer;

c) із суфіксом **-age**: allier, ancrer, assembler, atteler, bourrer, garer, forer, freiner, jumeler, monter, remplir.

II. Визначте, яке значення мають утворені терміни (у завданні I).

III. Утворіть термінологічні гнізда від наведених слів.

Une voie, un dispositif, une machine, un contrôle, un système.

IV. Перекладіть на українську мову інтернаціональні слова та словосполучення.

Hétérogénéité physique, national, caractérisé, ligne, service, trafic, électrifié, audit, polytechnique, ballast, type, profil, groupe, matériel moderne, poste, mécanique, électromécanique, équipé, local, électrification, compagnie, fonctionner, structures métalliques, exposé à la corrosion, station, viaduc, tunnel, architecture, géographique, circulation, alternative, zone, installations permanentes, équivalent.

V. Знайдіть відповідність між термінами з першої колонки та їх дефініціями з другої колонки.

1. un trafic	a) cable conducteur servant à l'alimentation en courant des locomotives électriques
2. un arête	b) une voie de chemin de fer
3. l'épaulement	c) mouvement, fréquence de la circulation des trains
4. un entretien	d) ligne d'assemblage de deux éléments fixes
5. un rail	e) un petit escarpement
6. une caténaire	f) action de maintenir en bon état, de fournir ce qui est nécessaire
7. un joint	g) ligne qui sépare les deux versants d'une montagne
8. le réseau ferré	h) barre d'acier servant à supporter et à guider les roues de train

VI. Знайдіть відповідні українські еквіваленти до французьких термінів.

Des gares et triages; un faible trafic; une hétérogénéité de l'équipement; des lignes à grande vitesse; doté d'équipement obsolète; des postes d'aiguillage; les mâts de caténaire; des sous-stations.

VII. Вставте пропущені слова та вирази.

1. Le réseau ferré français est caractérisé par ... 2. Le réseau français est marqué par l'importance de ses voies ... 3. La plupart des voies, dotées de matériels modernes et celles, dotées d'équipements anciens et obsolètes doivent relever ... de l'équipement des voies françaises. 4. Le réseau est encore équipé d'un nombre élevé de ..., soit 2 200 postes dont 1 200 postes électriques. 5. Les deux tiers du réseau fonctionnent en courant 25 000 volts ... mais encore un tiers en courant 1 500 volts continu. 6. Ce patrimoine électrique comprend près de 500 sous-stations et près de 500 000 mâts de caténaires, structures métalliques exposées à ... 7. Outre une grande diversité géographique, il est contraint par sa structure ... autour de la capitale. 8. Cette structure crée des «noeuds ferroviaires» qui compliquent la gestion...

Les mots à compléter: en toile d'araignée; à faible trafic; sa taille; la corrosion; l'hétérogénéité; des circulations; postes d'aiguillage; alternatif.

VIII. Перекладіть речення на французьку мову, вибираючи один із прикладів, наведених у дужках.

1. Європейське залізничне агентство оснащено багатьма спеціалізованими відділами для надання своїх послуг (missions, services).
2. Агентство принципово уникає використання одного й того самого тексту для двох різних специфікацій (TCI) (specifications, spécialisations).
3. Подальші принципи були встановлені (mis, établis) Комітетом з інтеперабельності.
4. Спілка залізничних галузей (branches, départements) представляє промисловців: виробників рухомого складу і устаткування.
5. Деякі спеціалісти дуже активні в розробці (la mise en pratique, l'élaboration) пропозицій текстів для специфікацій.
6. Європейська інфраструктура управління є асоціацією 10 керівників (directeurs, gestionnaires) європейських інфраструктур.
7. Агентство може дати дозвіл одній із організацій з нормування розробити, доповнити норму або змінити (modifier, changer) поле її застосування.
8. У деяких державах норми ще не розроблені, тоді цим повинні займатися (prendre en charge, s'occuper) чиновники відповідних міністерств.

Граматичні вправи

- I. Перекладіть речення на українську мову, звертаючи увагу на використання відносних займенників.
 1. Le réseau ferré français est caractérisé par plus de 48 000 km de voies à entretenir, **auxquels** s'ajoute un patrimoine de 15 000 km de voies de service (gares et triages).
 2. Un pont est un ouvrage d'art **qui** permet de franchir un vide en s'appuyant sur au moins deux appuis.
 3. Les éléments constructifs du pont **qu'on** étudie comprennent les poutres principales franchissant le vide.
 4. Le parc des voitures de grandes lignes comprend 20 000 voitures métalliques **dont** 12 000 environ construites depuis la guerre.
 5. Les locomotives diesel diffèrent sensiblement par la méthode selon **laquelle** la puissance déployée par le moteur diesel est transmise aux roues.
 6. Le moteur diesel entraîne une génératrice électrique **dont** le courant est utilisé pour alimenter des moteurs électriques **qui** animent les roues.

7. On peut dire **qu'**il s'agit d'une locomotive électrique dans **laquelle** on a embarqué la centrale hydraulique.

8. Le convertisseur de couple **auquel** on a ôté le réacteur s'appelle un coupleur hydraulique.

Коментар II

Використання простих форм відносних займенників

Qui	У складнопідрядному реченні є додатком і служить для зв'язку підрядного речення з головним: Le train qui arrive est en retard Використовується як непрямий додаток із прийменником: Le document à qui je m'adresse est intéressant
Que	У складнопідрядному реченні є додатком і служить для зв'язку підрядного речення з головним: Le matériel roulant que vous étudiez appartient aux chemins de fer ukrainiens Але при використанні непрямого додатка з прийменником замість цього займенника використовується quoi : Il faut savoir sans quoi il est impossible de mener ces travaux
Dont	У складнопідрядному реченні є непрямим додатком із прийменником: Le thème dont vous parlez est important

II. Вставте замість крапок відповідні форми відносних займенників.

1. Les STI n'imposent rien au delà de ce ... est essentiel à la sécurité ou l'interopérabilité.

2. L'agence préfère citer le texte du point de la norme ... elle souhaite faire appliquer.

3. Les organisations sectorielles européennes ... sont invitées à participer aux groupes de travail prennent en charge les frais de déplacement de leurs représentants.

4. Certaines sont très actives dans l'élaboration des propositions de textes à incorporer aux spécifications, ... elles soumettent à l'agence.

5. Ce chapitre expose la façon ... l'agence prévoit de traiter dans les STI les lignes à voie de 1 520/1 524 mm.

6. Les cahiers des charges doivent être très précis sur les spécifications ... les constructeurs ont besoin.

7. Pour les réseaux ferrés, certains pays ont établi des réglementations nationales ... le caractère est normatif.

8. Dans les pays de l'ancien bloc soviétique, elle est venue de la planification économique ... spécialisait chaque pays dans un type de fournitures industrielles.

Коментар III

Використання складних форм відносних займенників

Lequel (laquelle)	Використовується в складнопідрядному реченні, де виступає підметом: La salle plus large laquelle se trouve à gauche est une salle d'attente Може виступати прямим додатком у складнопідрядному реченні: Le bureau d'échange lequel vous recherchez se trouve au rez-de-chaussée
Lesquels (lesquelles)	Використовується із прийменниками й виступає непрямым додатком в складнопідрядному реченні: Il y a quelques variantes du texte entre lesquelles vous choisissez la meilleure Le renseignement auquel (à+le) vous vous intéressez n'est pas correct On emploie les briques creuses desquelles on fait des cloisons inférieures d'une maison

III. Вставте замість крапок складні форми відносних займенників.

1. Avant de commencer la construction d'une maison l'architecte étudie l'emplacement dans ... elle se trouve.

2. Les matériaux de construction peuvent être naturels ou artificiels parmi ... le plus dur est le granit.

3. Dans les fondations, on emploie surtout le béton ... est très solide et résiste bien à l'écrasement.

4. Pour faire un béton armé, on prépare d'abord un coffrage à ... on dépose l'armature métallique.

5. Dans ces fosses, on construit les fondations de la maison sur ... on construit les murs.

6. Une norme européenne est citée dans une STI ... devient d'application obligatoire.

7. Les trains doivent porter des signaux parmi ... il y a la signalisation d'avant et la signalisation d'arrière.

8. L'agence est tenue d'évaluer l'impact des décisions ... sont proposées à la Commission Européenne.

IV. Перекладіть речення з української мови на французьку.

1. У наступному модулі підхід до СТІ стане предметом глави, у якій розглядаються різні аспекти специфікацій.

2. Інша глава буде присвячена технічним специфікаціям, які існують у залізничній мережі ЄС.

3. Залізниця – це вид транспорту, який відрізняється від інших великою кількістю інтерфейсів.

4. Проблема обліку, про яку йде мова, стала важливою з появою перших залізничних мереж.

5. Компанії зуміли з'єднати залізничні колії, ширина яких була однаковою.

6. Різні мережі побудували вокзали обміну, у яких пасажери пересажувалися, багаж та вантажі перевантажувалися.

7. Було відмічено, що габарити вантажів відрізняються.

8. Залізничні мережі утворили магістралі, які покривають великі регіони світу та дають можливість мати прямі залізничні сполучення.

Вправи на розуміння тексту

I. Дайте послідовну інтерпретацію тексту «L'hétérogénéité physique du réseau ferroviaire national français» з урахуванням лексичних та граматичних коментарів.

II. Складіть резюме кожного абзацу тексту «L'hétérogénéité physique du réseau ferroviaire national français».

III. Прочитайте **додатковий текст** та напишіть до нього план.

L'Europe: un ensemble homogène en apparence seulement

Le réseau européen est en fait une mosaïque de réseaux nationaux fort divers tant dans leurs équipements que dans leurs règles d'exploitation. Dans chaque pays, les différentes compagnies, privées ou étatiques, à l'origine des premières lignes, ont peu à peu fait place à des réseaux dont les limites correspondaient à celles des Etats, quand ils n'avaient pas été

conçus dès l'origine par une administration nationale des chemins de fer. Les pays ont nationalisés les lignes présentes sur leur territoire, et se sont retrouvés à devoir unifier des réseaux constitués de tronçons d'origine disparates.

Dès avant les nationalisations, des efforts d'unification ont eu lieu à l'échelle nationale, sous l'influence d'associations de compagnies cherchant à réduire les coûts d'études et d'achat du matériel roulant tout en favorisant son échange, ou bien sous l'impulsion de l'Etat, qui a pu imposer le système d'électrification, l'unification de la signalisation ou encore l'usage d'appareils enregistreurs de vitesse. A l'échelle internationale, les compagnies et administrations se sont associées pour définir des spécifications à satisfaire obligatoirement par le matériel utilisé en service international. Ainsi les véhicules au gabarit PPI (Passe Partout International) peuvent en principe circuler sur tous les réseaux d'Europe continentale, et même du Moyen-Orient et d'Afrique du Nord, qui en sont des prolongements naturels, et le brassage de matériel occasionné par les deux guerres mondiales a démontré une interopérabilité certaine, y compris du matériel moteur: il suffit de voir tous les pays dans lesquels ont circulé les locomotives de guerre allemandes, anglaises et américaines.

Quant au matériel roulant, pour le service intérieur, rien n'obligeant à respecter strictement ce qui était imposé à celui du service international, les réseaux ne se sont pas privés de s'affranchir de ces spécifications, surtout les plus grands, donc les plus influents dans les organisations internationales, sur lesquels le trafic transfrontalier est marginal par rapport au trafic intérieur.

IV. Дайте відповіді на запитання за текстом «L'Europe: un ensemble homogène en apparence seulement».

1. Qu'est-ce que le réseau européen représente?
2. Pourquoi les pays ont-ils nationalisé les lignes présentes sur leur territoire?
3. Sous quelle influence les efforts d'unification ont-ils eu lieu à l'échelle nationale?
4. Pourquoi les compagnies et administrations se sont-elles associées à l'échelle internationale?
5. Quelle est la situation avec le matériel roulant pour le service intérieur?

V. Складіть резюме кожного абзацу.

VI. Напишіть анотацію до додаткового тексту.

Прийоми і засоби подолання труднощів технічного перекладу

Презентація тексту: De la nécessité des spécifications techniques

Le chemin de fer est un mode de transport qui se distingue des autres par le grand nombre d'interfaces entre l'infrastructure et les mobiles d'une part, et des mobiles entre eux d'autre part. La nécessité de normaliser ces interfaces est apparue dès l'origine.

Dans les mines anglaises, le gabarit des wagons à charbon était contraint par la section des galeries. Puis, quand on a perfectionné les chemins de roulement avec le système des roues à boudin, il a bien fallu en fixer précisément l'écartement. Enfin puisque le roulement amélioré permettait de tirer plus d'un wagon à la fois, on les a munis de systèmes permettant de les atteler entre eux, systèmes qui par nécessité avaient des dispositions communes. C'est ainsi que chaque ligne s'est dotée d'un ensemble de caractéristiques techniques particulières.

Le problème de la compatibilité s'est posé dès que les premières lignes de chemin de fer ont commencé à se rejoindre aux limites de leurs zones d'activité respectives (limites de concessions ou frontières).

Les compagnies ont pu raccorder leurs voies quand l'écartement était le même, ce qui, au début, en l'absence de plan d'ensemble pour le développement des chemins de fer, relevait plutôt de la chance. Si l'écartement de 1 435 mm s'est imposé, c'est parce que les premières compagnies ont acheté leurs premières locomotives en Angleterre chez Stephanson, et ont posé ou adopté leurs voies pour elles. C'est la spécification du constructeur dominant qui est devenue la norme.

A leurs points de jonction, les différents réseaux ont bâti des gares d'échange, dans lesquelles voyageurs, bagages et marchandises étaient transbordés. Quand ces gares étaient seulement juxtaposées, toutes les

installations et le personnel étaient en double. Plus rationnellement, on a construit des gares communes, régies par des accords entre compagnies, voire des traités internationaux.

Словник

une interface	інтерфейс, кордон розділу	une compatibilité	сумісність
normaliser	нормувати	raccorder	приєднувати, включати
chemins de roulement	шлях кочення	points de jonction	місце стику, вузлова точка
roue à boudin	зубчасте колесо, шків	gare d'échange	передавальна станція, станція обміну
un écartement	ширина колії	transborder	пересаджувати пасажирів; перевалювати вантажі
atteler	причіплювати	confier des rames complètes	надавати в тимчасове користування

Коментар I

Основними показниками якості науково-технічного перекладу є ступінь його адекватності оригіналу. Адекватним називають такий переклад, який об'єктивно, повно і точно передає зміст оригінального тексту.

Технічний переклад повинен відповідати таким вимогам:

- уніфікована термінологія (використання термінів-синонімів не допускається);
- дотримання граматичних норм мови перекладу;
- відповідність правилам оформлення перекладу.

У результаті безперервного розвитку науки і техніки з'являються нові поняття, створюються нові механізми та прилади і, як наслідок, виникають нові терміни і професіоналізми для їх позначення. Неологізми – це нові терміни, які не встигають потрапити в словники. При перекладі неологізмів можуть бути використані такі прийоми: транслітерація, калькування, описовий переклад.

Транслітерація – це передача букв одного алфавіту за допомогою букв алфавіту іншої мови. У цьому разі використання неологізму супроводжується розгорнутим поясненням, наприклад: *trinôme* (група з трьох фахівців, яка вирішує одну загальну проблему); *interopérabilité* (сумісність залізниць Східної і Західної Європи).

Калькуванням називається дослівний переклад складових частин складного терміна і створення структурно-змістової копії терміна мовою перекладу. У такому разі термін не потребує додаткового роз'яснення свого значення, наприклад: *un principe de modularité* (принцип модульності).

Описовий переклад використовується тоді, коли в українській мові не вдається підібрати короткий, точний і зрозумілий аналог іноземному терміну. Незважаючи на багатослівність і громіздкість, описовий переклад терміна використовується доволі часто в технічній мові, наприклад: *la médiatisation* (поширення засобами масової інформації; передача засобами масової інформації); *le bénéficiaire* (особа або заклад, що користується правом отримувати допомогу або вигоду).

I. Визначте спосіб перекладу поданих слів та словосполучень.

Une roue à boudin; une interface; le chemin de fer; le chemin de roulement; l'écartement; une gare d'échange; confier des rames complètes; le mot préliminaire; un péage; adopter une motion de censure.

II. Дайте описовий переклад наведеним словам.

Legiférer, le recours en manquement, la pelleteuse, la membrure, le tombeau, la caténaire, le différentiel, les ferries.

III. Перекладіть на українську мову французькі слова та словосполучення.

La très grande vitesse ferroviaire; capitaliser bonnes pratiques; des débouchés aux diplômes; legiférer; le sponsoring; le sillon; une implication; une carence; instar; le recours; la transposition; impact; contractualiser; l'organisation bénéficiaire.

IV. Перекладіть на українську мову інтернаціональні слова та словосполучення.

Les mobiles, normaliser, le gabarit des wagons, la section des galeries, des dispositions, un ensemble des caractéristiques techniques, des limites des zones d'activité, des concessions, la spécification du constructeur, la norme.

V. Знайдіть відповідність між термінами з першої колонки та їх дефініціями у другій колонці.

1. un écartement	a) mouvement de ce qui roule
2. une interface	b) lieu d'about; points cruciaux
3. mobile	c) qui se meut qui peut être mû, qui n'est pas fixe
4. point de jonction	d) faire correspondre à une norme
5. le roulement	e) séparation de choses qui doivent être jointes; distance entre deux rangs de rails
6. transborder	f) faire un raccord ou exécuter un raccordement
7. raccorder	g) transporter d'un bord à un autre, d'un train à un autre
8. normaliser	h) surface entre deux milieux, deux phases

VI. Вставте замість крапок пропущені слова і вирази.

1. Le gabarit des wagons à charbon était ... par la section des galeries.
2. Puisque le roulement amélioré permettait de tirer plus d'un wagon à la fois, on les a munis de systèmes permettant de les ... entre eux, systèmes qui par nécessité avaient des dispositions communes.
3. Dès que les premières lignes de chemin de fer ont commencé à se rejoindre aux limites de leurs zones d'activité respectives le problème de ... s'est posé.
4. Quand on a perfectionné les chemins de roulement avec le système ..., il a bien fallu en fixer précisément l'écartement.
5. C'est ainsi que chaque ligne ... d'un ensemble de caractéristiques techniques particulières.
6. Si ... de 1 435 mm s'est imposé, c'est parce que les premières compagnies ont acheté leurs premières locomotives en Angleterre chez Stephanson.
7. Les différents réseaux ont bâti ..., dans lesquelles voyageurs, bagages et marchandises étaient transbordés.
8. On a construit des gares communes, régies par des accords entre compagnies, voire ... internationaux.

Mots à compléter: s'est dotée, contraint, des roues à boudin, les gares d'échange, atteler, des traités, la comptabilité, l'écartement.

VII. Перекладіть подані речення з української мови на французьку.

1. Спочатку треба було нормалізувати всі інтерфейси в залізничній галузі.

2. В англійських копальнях габарити вагонів із вугіллям відповідали розмірам тунелів.

3. Оскільки рух дозволяв тягнути більше за один вагон одночасно, їх забезпечили системою зчеплення.

4. Як тільки перші лінії почали з'єднуватися на кордонах своїх зон, з'явилася необхідність у бухгалтерському обліку.

5. Компанії з'єднали свої мережі, лише коли ширина колії стала однаковою.

6. Коли компанії закупили свої перші локомотиви в Англії, ширина колії була 1 435 мм згідно зі специфікацією, яка стала нормою.

7. У вузлових точках різні мережі збудували станції обміну, у яких пересаджувалися пасажирів, перевалювалися багаж та вантажі.

8. Коли ці станції були розташовані поруч, усе обладнання та персонал подвоювалися.

Граматичні вправи

I. Перекладіть речення на українську мову.

1. Dans les locomotives modernes on emploie des châssis de bogie: monoblocks entièrement soudés.

2. On adaptait ainsi dès le début un système appliqué plus tard dans le cas spécial de la construction de certains chemins à très forte déclivité.

3. Sur d'autres lignes, au lieu d'employer la roue dentée et la crémaillère, on a recours à des jambes mobiles en manière de béquille établies à l'arrière de la machine.

4. La légèreté est une exigence importante pour les véhicules de tourisme, dont on cherche systématiquement à réduire le poids mort.

5. Il faut alléger l'ensemble du châssis en le constituant par une poutre centrale à section tubulaire, terminée à l'avant par une fourche qui sert de berceau au moteur.

6. Selon la manière dont le mélange combustible est réalisé, il existe deux types de moteurs.

7. Pour transborder des voyageurs, bagages et marchandises il est nécessaire d'avoir des gares d'échange.

8. Pour assurer la continuité de la voie et éviter qu'elle ne se déforme pas au passage des trains, il reste de relier les rails entre eux bout à bout au moyen de deux armatures métalliques boulonnées qu'on appelle «éclisses».

Коментар II

Загальновідомо, що будь-який переклад з однієї мови на іншу неможливий без граматичного аналізу. Під час перекладу відбувається постійне зіставлення лексичних та граматичних засобів вираження думки як мови оригіналу, так і мови перекладу, виявляються численні невідповідності в засобах і способах вираження, а також граматичні явища, які не мають аналогів у мові перекладу.

Серед граматичних труднощів, які трапляються при перекладі французьких технічних текстів, окрім розглянутих раніше, можна назвати використання безособового займенника **on** та конструкції з безособовим займенником **il**.

Використання займенника **on** має на меті надати науково-технічній мові об'єктивного, загального характеру. Залежно від контексту реченням із займенником **on** можуть відповідати:

- неозначено-особові конструкції з дієсловом у формі третьої особи множини, але дієслово у французькій мові використовується у третій особі однини. Наприклад: Quand on a perfectionné les chemins de roulement avec le système des roues à boudin, il a bien fallu en fixer précisément l'écartement. On les a munis de systèmes permettant de les atteler entre eux, systèmes qui par nécessité avaient des dispositions communes;

- безособові конструкції типу: можна, не можна, відомо, було встановлено і т. д. Наприклад: On peut observer le passage du courant électrique de très faible intensité. On sait que le transport ferroviaire en Ukraine occupe une place primordiale dans l'économie;

- пасивні конструкції. Наприклад: Pour construire une ligne de chemin de fer, d'abord on établira son projet définitif.

II. Перекладіть на українську мову речення, звертаючи увагу на використання безособового займенника **on**.

1. Le moteur est le groupe d'organes qui fournit l'énergie mécanique nécessaire à la marche du véhicule; on utilise la détente de gaz portés à

haute pression et à haute température par la combustion d'un carburant dans de l'air comprimé.

2. La légèreté est une exigence importante pour les véhicules de tourisme, dont on cherche systématiquement à réduire le poids mort.

3. On prévoit à l'avant une partie plus étroite pour faciliter le braquage des roues.

4. Les essieux moteurs sont spécialement chargés et on accouple à l'aide de bielles, les roues voisines d'un même diamètre pour en faire autant de roues motrices.

5. On rencontre aussi une transmission hydraulique pour transmettre la puissance aux roues.

6. On parle de convertisseur de couple pour un équipement qui contient deux parties mobiles.

7. Dans le jargon ferroviaire, on distingue habituellement deux grands types de véhicules remorqués.

8. On parle des wagons pour les marchandises et des voitures pour les voyageurs.

Коментар III

Особливістю французької мови, яка використовується в галузі науки і техніки, є відсутність засобів суб'єктивної оцінки, що виявляється в широкому вживанні конструкцій із безособовим займенником **il**. Наприклад: *il convient, il reste, il faut, il est possible, il est nécessaire, il est claire*. Кожна із цих конструкцій має своє значення: *il est nécessaire, il faut, il convient* – виражають повинність; *il est probable, il est possible, il est impossible* – визначають суб'єктивну оцінку; *Il est claire, il est normale* – сприйняття. При перекладі цих конструкцій використовуються безособові дієслова або предикативні прислівники (треба, необхідно, слід, належить, виявляється, зрозуміло, ймовірно). Безособові конструкції, до яких входять неперехідні дієслова (*il existe, il dépend*), перекладаються особовими реченнями, які починаються з дієслова: *Il existe deux types du courant électrique: continu et alternatif*.

III. Перекладіть речення на українську мову, звертаючи увагу на використання безособового займенника **il**.

1. Il existe des wagons, munis de rebords rabattables ou de ranchers, servant au transport de tous types de marchandises ne craignant pas les intempéries.

2. Pour transporter de matériaux en vrac, il faut le wagon tombereau.

3. On peut aussi distinguer les wagons selon leur nombre d'essieux.

4. Il convient de préciser le type de voiture concerné: voiture-lit ou voiture-ambulance, voiture-restaurant, voiture-bar, etc.

5. Il est plus pratique d'échanger des voitures et wagons, voire confier des rames complètes au réseau voisin.

6. Parmi les grandes décisions affectant l'interopérabilité, on peut citer l'application de l'attelage automatique système Willison.

7. Il est devenu plus rentable d'assurer la traction des trains en Diesel de bout en bout sans changer de locomotive en route.

8. Il reste deux ensembles ferroviaires régionaux, l'un en Afrique du nord, à voie normale, l'autre en Afrique du sud, à voie de 1,067 mm.

IV. Перекладіть речення з української мови на французьку.

1. У будівництві використовують великі збірні елементи: стіни, сходи, покриття.

2. Вибирають дуже ретельно розміщення кожного нового кварталу.

3. У будівництві є багато проблем, таких як: децентралізація міста, збереження історичної спадщини міста, проблеми транспорту.

4. У сучасній архітектурі існує тенденція фарбувати в яскраві кольори балкони, лоджії та навіть стіни будівель.

5. Йдеться про вдосконалення міського пейзажу.

6. Треба уникати хаотичної забудови території, іншими словами, анархічний розкид павільйонів коштує дорого та не прикрашає довкілля.

7. У Франції досягли світового рекорду на рейках – 515 км/год.

8. Отримують енергію для електричних локомотивів за допомогою струму з контактної мережі або наявності третьої рейки.

Вправи на розуміння тексту

I. Дайте послідовну інтерпретацію тексту «De la nécessité des spécifications techniques» з урахуванням лексичних та граматичних коментарів.

II. Складіть резюме кожного абзацу тексту «De la nécessité des spécifications techniques».

III. Прочитайте **додатковий текст** та напишіть план до нього.

Transports ferroviaires – autre monde, autres règles: exemple de l'Amérique du Nord

Pour finir par le monde ferroviaire, bref exposé des principes de l'interopérabilité de l'ensemble ferroviaire nord-américain, où elle a toujours été de mise, malgré la multiplicité des compagnies.

Les spécifications de l'Association of American Railroads (AAR), les Interchange Rules aux Etats-Unis, l'interopérabilité comme l'échange sont pratiqués depuis l'origine. Des règles d'échange fixent les redevances qu'une compagnie doit payer pour faire circuler ses wagons ou ses trains sur les lignes d'une autre. La signalisation est unifiée et le matériel standardisé, tant du fait de l'action de l'AAR que de la concentration du secteur ferroviaire, tant dans la construction que dans l'exploitation. Le matériel et ses équipements font l'objet de normes fédérales, reprenant le plus souvent les prescriptions techniques de l'AAR.

Les organismes à l'origine de ces spécifications furent d'abord la MCB (Master Car Builder Association: association des constructeurs de wagons/voitures), qui est devenue l'AAR. Pour ce qui concerne le transport de voyageurs, le rôle d'organisme de normalisation est dévolu à l'APTA (American Public Transportation Association: association américaine des transports publics).

Les normes de l'AAR sont aussi appliquées en dehors de l'Amérique du Nord, pour tout ou partie du système ferroviaire. Les réseaux membres de l'AAR sont ceux de pays anglo-saxons ou sous influence étasunienne (Australie, Amérique latine, Arabie Saoudite...) ou des lignes construites par des consortiums étasuniens, canadiens, australiens (BHP Iron Ore, par exemple). Mais on trouve aussi dans des pays dont les réseaux sont aux normes de l'UIC, des sous-systèmes conçus selon les normes AAR, adaptés si nécessaire aux spécifications nationales: locomotives Diesel-

électrique, système de marche en unités multiples, attelages automatiques, bogies de wagons, essieux, etc. Leur introduction a eu lieu suite à des marchés remportés par des constructeurs nord-américains ou leur licenciés. En outre, l'AAR adhère à l'UIC en tant que membre associé.

IV. Дайте відповіді на запитання за текстом «Transports ferroviaires – autre monde, autres règles: exemple de l'Amérique du Nord».

1. Pourquoi a-t-on proposé comme exemple les principes de l'interopérabilité de l'ensemble ferroviaire nord-américain?

2. Qu'est-ce que c'est que l'AAR?

3. Qu'est-ce que les règles d'échange fixent-elles?

4. Quels étaient les organismes à l'origine de ces spécifications?

5. Quel organisme de normalisation concerne le transport de voyageurs?

6. Quels sont les réseaux membres de l'AAR?

V. Складіть резюме кожного абзацу.

VI. Напишіть анотацію до додаткового тексту.

Прийоми і засоби подолання труднощів технічного перекладу (продовження)

Презентація тексту: Le RIV

RIV est l'abréviation de Regolamento Internazionale Veicoli: accord international pour l'échange des wagons. Ce règlement pour l'emploi réciproque des wagons en trafic international fut signé pour la première fois en 1922 entre les chemins de fer européens.

C'était un ensemble de dispositions réglant l'emploi réciproque, l'entretien et les échanges de wagons, des agrès de chargement, des conteneurs et des palettes en trafic international entre 32 réseaux ferroviaires d'Europe et du Moyen-Orient. Ces dispositions permettaient l'échange en confiance des wagons aux frontières entre les réseaux.

Elles avaient aussi pour but de limiter les parcours à vide. Alors qu'un wagon quelconque effectuant un transport international dans le cadre d'un accord bi ou multi latéral hors RIV doit aussitôt déchargé être renvoyé à vide vers son réseau d'origine, le RIV autorisait le réseau destinataire à réutiliser un wagon pour d'autres transports, à condition que cela le rapproche du réseau d'origine.

Si un réseau membre envoyait des wagons vers un réseau non membre, il le faisait sous sa propre responsabilité. De même, un réseau pouvait introduire des wagons provenant d'un réseau non membre (pays extérieur, réseau industriel privé, etc.). Ces wagons étaient considérés comme lui appartenant et il en était responsable.

Outre les dispositions techniques à respecter pour la construction et l'entretien, les visites techniques d'échange avec les critères d'acceptation et de refus, ainsi que les prescriptions de chargement, le RIV cadrait les redevances à acquitter pour l'utilisation par un réseau de wagons d'un autre, les indemnités en cas de détérioration ou de perte par le réseau utilisateur, celles à verser par le réseau immatriculateur en cas d'accident causé par un

de ses wagons. En effet le réseau immatriculateur était responsable de ses wagons quel que soit le pays où ils se trouvaient. En cas de réparation à l'étranger avec fourniture de pièces standard, il y avait des compensations à verser. Les réparations à l'étranger étaient facilitées par la standardisation du matériel.

Depuis l'édition 2000, on parle d'accord plutôt que de règlement, bien que le sigle RIV ait été conservé, pour éviter toute équivoque son statut, et qu'on le prenne pour un Règlement Européen. Depuis la directive européenne imposant la séparation entre les activités de Gestionnaire d'Infrastructure (GI) et d'Entreprise Ferroviaire (EF), le RIV est considéré comme un accord volontaire entre Entreprises Ferroviaires et non comme un règlement engageant des Etats.

Un certain nombre de réseaux avaient en plus signé un accord d'échange en confiance, pour limiter le nombre d'arrêts pour les visites techniques aux frontières. Au lieu de faire une visite de cession à la sortie du réseau cédant ou au point de départ, et une visite de réception à l'entrée sur le réseau cessionnaire, on ne faisait plus que la première, les wagons étant acceptés en confiance.

Словник

le règlement	постанова, нормативний документ	acquitter	погашати заборгованість
la disposition	положення	les indemnités	відшкодування збитків
les agrès de chargement	устаткування	immatriculateur	занесений у список
une palette	євро піддон	un accident	нещасний випадок
les parcours à vide	пробіг порожнім	une pièce	деталь
l'acceptation ou le refus	взяття до відома або відмова	une équivoque	двозначність, непорозуміння
les prescriptions de chargement	рекомендація щодо технологічних вимог	une cession	передача
cadrer les redevances	погоджувати зобов'язання		

Коментар I

Одним із поширених прийомів перекладу технічних текстів є лексичні трансформації. Л. С. Бархударов пише, що: «термін «перетворення» (або «трансформація») тут може бути вжитий лише в тому значенні, у якому цей термін застосовується в синхронному описі мови взагалі: йдеться про певне відношення між двома мовними або мовленнєвими одиницями, з яких одна є вихідною, а друга створюється на основі першої. У цьому випадку, маючи вихідний текст *a* мовою *A*, перекладач, застосовуючи певні операції, ... створює текст *b* мовою *B*, який перебуває у певних закономірних відношеннях з текстом *a*»⁶. У французькій технічній мові, окрім спеціальної термінології, використовується також загальноновживана лексика, яка в конкретному контексті набуває спеціального значення і виконує роль терміна. Наприклад: 1) *Il ne fait jamais l'affaire à vide*. – Він ніколи не робить справу даремно; 2) *Ces dispositions avaient aussi pour but de limiter les parcours à vide*. – Ці положення мають на меті також обмежити прогін порожнім. Значення виразу «à vide» у другому прикладі стає термінологічним.

Відсутність необхідного терміна в одній із мов, частковий збіг значень деяких слів у французькій та українській мовах, багатозначність багатьох слів та термінів є причиною різного роду труднощів. Наприклад, значенню українського слова «доба» у французькій мові немає відповідника, його позначають «24 heures»; *voiture de renfort* – додатковий вагон, а не армований. Слово «багажник» у французькій мові має декілька термінів для цього поняття: *coffre*, *malle*; встановлений на даху – *galerie*, *grille*, *pont de bagages*.

Лексичні прийоми трансформації можуть конкретизувати або узагальнити значення слова, у деяких випадках значення може набрати нового розвитку. К. І. Кириленко та В. І. Сухарівська зазначають: «*Les changements effectués au cours du passage d'une langue à l'autre s'appellent transformations. Elles se réduisent à 4 types essentiels: déplacements des éléments, substitution, adjonction, élimination. En établis-*

⁶ Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. С. Бархударов. – Москва : Международные отношения, 1975. – С. 6.

sant l'équivalence entre les éléments de deux langues on a eu toujours affaire à un de ces types»⁷.

Конкретизація значення полісемантичного слова відбувається завдяки контексту, коли тільки одне значення відповідає змісту. Наприклад: 1) Dans la forêt il y avait beaucoup de champignons. – У лісі було багато грибів; 2) On fait cet orifice à l'aide de forêt. – Цей отвір зроблено за допомогою свердла.

Узагальнення – це прийом, протилежний конкретизації, тобто прийом, коли декілька однорідних понять або предметів, для вираження кожного з яких у мові перекладу є спеціальне найменування, замінюються в мові перекладу одним словом із ширшим лексичним значенням, що включає потрібні поняття. Наприклад, слово рейка у французькій мові має декілька позначень – le rail, la sauterelle – перевідна рейка, а шпала – la traverse, le rondin de voie – брускова шпала.

Смисловий розвиток значення поняття, яке перекладається, є найскладнішим видом лексичних трансформацій. Для цього робиться заміна слова або словосполучення відповідно до перекладу, значення якого логічно виводиться зі значення вихідної одиниці; значення слів оригіналу та перекладу пов'язані причинно-наслідковим відношенням. Наприклад: J'ai eu à vous faire cette proposition. – Я повинен був зробити вам цю пропозицію. Тоді як у буквальному перекладі ця фраза звучить таким чином: Я мав зробити вам цю пропозицію. Інший приклад: L'organisation du chantier est fonction du terrain, des dispositions d'accès, de la conception des constructions projetées, des matériaux à mettre en oeuvre et du matériel disponible. – Організація будівельного майданчика залежить від місця розташування, проектування, засобів для виконання та необхідних матеріалів. Буквальний переклад: Організація будівництва є функцією майданчика, розташування доступів, проектування, засобів для виконання та необхідних матеріалів.

I. Вставте замість крапок один із прикладів, наведених у дужках. Перекладіть речення на українську мову.

1. Le bois permet de construire des maisons solides en peu de temps et se prête aux assemblages de ... (pierres concassées; pièces préfabriquées).

⁷ Кириленко К. І. Теорія і практика перекладу (французька мова) / К. І. Кириленко, В. І. Сухаревська. – Вінниця : Нова книга, 2003. – С. 74.

2. Le but de l'établissement de la voie dans ... de ballast est de repartir sur une grande surface la pression que les trains exercent sur les rails (une bande; une couche).

3. Les traverses de chemin de fer sont destinées à assurer ... de la voie, en la maintenant à son écartement normal (l'assiette, le tablier).

4. Les traverses maintiennent l'écartement des ... et repartissent les efforts verticaux sur le sol (rails, barres).

5. L'épaisseur doit être assez forte pour résister à l'effort exercé par ... servant à l'attache des coussinets ou des rails (le perforateur, les tirefonds).

6. La fatigue, résultant des efforts verticaux et du percement des trous pour la pose et le remplacement des voies, amène ... des fibres du bois et l'usure de la traverse (une détérioration, une annulation).

7. Pour toutes ces raisons, il convient de choisir dans les bois ... qui offrent le plus de garantie au point de vue de la résistance et de la conservation (les essences, les races).

8. Sous tous ces rapports, le chêne est de tous ... celui qui par sa densité et sa conservation, convient le mieux pour la fabrication des traverses (les bois, les arbres).

II. Перекладіть на українську мову французькі слова й словосполучення та складіть із ними речення.

L'échange en confiance, renvoyer, le réseau d'origine, le réseau destinataire, les critères d'acceptation et de refus, le sigle, un accord volontaire, une visite de cession, le réseau immatriculateur, le réseau **membre**.

III. Перекладіть на українську мову інтернаціональні слова та словосполучення.

L'abreviation, l'accord, le trafic, les conteneurs, les palettes, limiter, réutiliser, la construction, l'entretien, la fourniture de pièces standard, les compensations, la standardisation du matériel, conserver, la directive.

IV. Знайдіть відповідність між термінами з першої колонки та їх дефініціями у другій колонці.

1. la disposition	a) taxe, charge que l'on acquitte à termes fixes
2. la redevance	b) position stable d'un corps
3. la cession	c) transmission d'un droit dont on est propriétaire ou titulaire
4. les indemnités	d) ordre formel et détaillé
5. l'assiette	e) point réglé par une loi, un contrat, un jugement, etc
6. le sigle	f) somme allouée pour dédommager d'un préjudice

7. la prescription	g) lettre initiale ou groupe de lettres initiales constituant l'abréviation de mots fréquemment employés
8. immatriculateur	h) inscrit sur un registre public

V. Вставте замість крапок пропущені слова та вирази.

1. Ce ... pour l'emploi réciproque des wagons en trafic international fut signé pour la première fois en 1922 entre les chemins de fer européens.

2. Ces ... permettaient l'échange en confiance des wagons aux frontières entre les réseaux.

3. Le RIV autorisait ... à réutiliser un wagon pour d'autres transports, à condition que cela le rapproche du réseau d'origine.

4. Un réseau pouvait introduire des wagons provenant d'un ... (pays extérieur, réseau industriel privé, etc.).

5. Le RIV cadrait ... à acquitter pour l'utilisation par un réseau de wagons d'un autre, les indemnités en cas de détérioration ou de perte par le réseau utilisateur, celles à verser par le réseau immatriculateur en cas d'accident causé par un de ses wagons.

6. On parle d'accord plutôt que de règlement, bien que ... RIV ait été conservé, pour éviter toute équivoque son statut, et qu'on le prenne pour un Règlement Européen.

7. Un certain nombre de réseaux avaient en plus signé un accord d'échange en confiance, pour ... le nombre d'arrêts pour les visites techniques aux frontières.

8. Au lieu de faire une visite de ... à la sortie du réseau cédant ou au point de départ, et une visite de réception à l'entrée sur le réseau cessionnaire, on ne faisait plus que la première, les wagons étant acceptés en confiance.

Mots à compléter: le sigle, les dispositions, le réseau non membre, la cession, les redevances, le règlement, limiter, le réseau destinataire.

VI. Перекладіть подані речення з української мови на французьку.

1. Цей нормативний документ для взаємного використання вагонів у міжнародних перевезеннях був підписаний уперше у 1920 році між європейськими залізницями.

2. Ці положення регулюють взаємне використання, обслуговування та обмін вагонами, устаткування, контейнерів, європіддонів у міжнародних перевезеннях між 32 залізничними мережами Європи та Близького Сходу.

3. Вони мають на меті обмежити пробіг вагонів порожніми.

4. Крім того, мережа може вводити вагони з мережі не члена асоціації (зарубіжна країна, приватна промислова мережа та інше).

5. Дійсно, мережа, яка занесена до списку, є відповідальною за вагони в будь-якій країні, у якій вони перебувають.

6. Ремонт за кордоном полегшувався за рахунок стандартизації устаткування.

7. З тих пір як європейська директива змусила прийняти розділення діяльності між управлінням інфраструктурою та залізничними підприємствами, RIV розглядається як добровільна угода між залізничними підприємствами.

8. Деяка кількість мереж підписала, крім того, угоду з обміну на довірі, щоб обмежити кількість зупинок для технічних візитів на кордоні.

Граматичні вправи

I. Перекладіть речення на українську мову.

1. Outre les dispositions techniques à respecter, le RIV cadrerait les redevances à acquitter pour l'utilisation par un réseau de wagons d'un autre, les indemnités en cas de détérioration ou de perte par le réseau utilisateur.

2. Depuis l'édition 2000, on parle d'accord plutôt que de règlement.

3. En effet le réseau immatriculateur était responsable de ses wagons quel que soit le pays où ils se trouvaient.

4. A l'origine du chemin de fer, les compagnies utilisaient trois catégories de wagons qui formaient l'essentiel de leur parc.

5. Au-delà d'environ 400 à 500 ch. les efforts ainsi que l'énergie dissipée dans l'embrayage lors des démarrages, ne permettent généralement plus la réalisation d'une boîte de vitesse sans risque de rupture.

6. Encore, le convertisseur de couple permet d'obtenir un couple sur l'arbre de turbine supérieur.

7. Dans le même temps, une deuxième expérimentation commençait pour les trains lourds sur la ligne de Grande Ceinture de Paris.

8. Une locomotive électrique peut être monocourant ou bien polycourant, c'est-à-dire apte à utiliser plusieurs types de courant.

Коментар II

Вставні слова використовуються як засіб, характерний для зв'язку між самостійними реченнями. Їх роль у тексті полягає у вираженні структурних та логіко-змістових зв'язків між реченнями, у здійсненні переходів, у зміні аспекту оповіді. Вставні слова виражають логіко-змістові зв'язки, наприклад: puis, ensuite, d'abord, premièrement, deuxièmement, d'une part, d'autre part, par conséquent – співвідношення, послідовність думки; ainsi, aussi, éventuellement, de plus, effectivement, en réalité, par exemple, encore, déjà – пояснення, уточнення, аргументи; car, parce que, c'est pourquoi – причини; de toute façon, en tout cas, néanmoins, cependant, toutefois – протиставно-обмежувальні відношення; ainsi, au total, en bref, donc, enfin, par suite – значення підсумку. Вставні слова або словосполучення, які об'єднують між собою не менше двох одиниць і утворюють більш складні одиниці, називаються конекторами.

II. Вставте замість крапок вставні слова та словосполучення й перекладіть речення на українську мову.

Le hêtre fournit ... de très bonnes traverses, c'est un bois presque aussi dense que le chêne.

..., il est nécessaire que les traverses débordent d'au moins 0,50 m de chaque coté du rail; ..., elles doivent être assez larges pour fixer et retenir les coussinets.

..., il convient de choisir dans les bois les essences qui offrent le plus de garantie au point de vue de la résistance et de la conservation.

Par la conclusion d'un contrat de transport avec le passager, le transporteur est tenu d'une obligation de résultat en matière de sécurité pendant l'exécution de ce contrat, ... qu'il est tenu de conduire le voyageur sain et sauf à destination.

Le transporteur est responsable du dommage résultant de la perte totale ou partielle et de l'avarie des bagages survenues ... de la prise en charge par le transporteur ... la livraison ainsi que du retard à la livraison.

... le dernier type de traverses est la traverse en béton précontraint.

... au développement éclatant de la technique on utilise en grande quantité les traverses en béton armé.

... de l'échec des traverses monolithes trop rigides, on a essayé de réaliser des traverses articulées.

Mots à compléter: c'est-à-dire, d'une part...d'autre part, enfin, pour toutes ces raisons, également, à partir ... jusqu'à, à la suite, grâce.

III. Перекладіть на українську мову французькі слова та словосполучення.

Ainsi, exclusivement, pour le moment, inversement, au contraire, ensuite, autrement, autrefois, à la suite, préalablement, grâce à, en général, depuis, puis, encore, d'après, par suite, aussi.

VI. Перекладіть подані речення з української мови на французьку.

1. Суд, втім, приступив до слухань директора інфраструктури залізничних та морських перевезень.

2. Потім доповідь була проаналізована та схвалена Рахунковою палатою.

3. Залізнична реформа передбачила, проте, єдину систему в Європі з розподілу відповідальності між керівниками.

4. До недавнього часу держава рідко втручалася в стратегічні питання, щоб дати пораду щодо вирішення структурних проблем на залізничному транспорті.

5. Система встановлена в 1997 р., проте принесла значні поліпшення порівняно з попередньою ситуацією.

6. Система, навіть якщо вона залишається ще в розвитку, дозволила отримати вищу продуктивність.

7. Цей контракт дозволив би також визначити зусилля з оновлення залізничної мережі, починаючи з 2012 року.

8. Деякі з цих інвестицій профінансували найбільш використовувані дороги, тоді як другорядні дороги не стали об'єктом фінансування і продовжували руйнуватися.

Вправи на розуміння тексту

I. Дайте послідовну інтерпретацію тексту «Le RIV» з урахуванням лексичних та граматичних коментарів.

II. Складіть резюме кожного абзацу тексту «Le RIV».

III. Прочитайте **додатковий текст** та напишіть план до нього.

Le RIC

RIC signifie Regolamento Internazionale Carroze: accord international pour l'échange des voitures. C'est un accord signé en 1922 entre les pays européens pour l'emploi des voitures à voyageurs en service international.

Jusqu'en 1982 il était géré par les CFF-SBB-FFS, puis a été pris en charge par l'UIC.

Il fixe les exigences techniques qu'une voiture doit satisfaire pour pouvoir être engagée en trafic international. Les voitures qui remplissent ces conditions portent la marque caractéristique RIC et peuvent circuler sur tous les réseaux RIC sans autorisation particulière. Il y a aussi la possibilité pour des réseaux de conclure des accords bi ou multilatéraux plus restreints pour autoriser la circulation sur leurs réseaux de voitures ne remplissent pas toutes les conditions du RIC. Ces voitures portent, à la place de la marque RIC, le sigle des réseaux qui les acceptent.

Le RIC sert de cadre aux grandes relations internationales en trains de voyageurs. Le RIC fixe les caractéristiques techniques des voitures, non seulement pour garantir leur aptitude à circuler sur tous les réseaux concernés (exemple, tensions de chauffage), mais aussi les détails de leurs aménagements intérieurs, de façon à ce qu'elles soient compatibles avec les systèmes de réservation et puissent être échangées en tant que de besoin. Ainsi dans le Paris-Bucarest № 263, héritier de l'ancien Orient-Express, un voyageur réservant une place pour Vienne pouvait aussi bien se retrouver dans une voiture SNCF que dans une voiture OBB, et en cas d'avarie d'une voiture française en Bulgarie, les BDZ la remplaçaient par une des leurs, de capacité et d'aménagement identiques.

Mais les relations internationales à longue distance de ce genre ont fortement régressé du fait de la concurrence aérienne et en patricluier des vols à bas coûts d'une part, et de celle des trains à grande vitesse d'autre part. En Europe occidentale, les entreprises ferroviaires historiques (issues des chemins de fer nationaux) ont constitué des filiales communes pour exploiter celles qui subsistent, et les ont dotées du matériel nécessaire. Il ne leur manquerait qu'à assurer elles-mêmes la traction pour devenir des entreprises ferroviaires à part entière.

IV. Дайте відповіді на запитання за текстом «Le RIC».

1. Qu'est-ce que signifie l'abréviation «Le RIC»?
2. Qu'est-ce que cet accord fixe-t-il?
3. Quelle possibilité ont encore les réseaux pour autoriser la circulation des voitures qui ne remplissent pas toutes les conditions du RIC?
4. Quelles caractéristiques techniques des voitures le RIC fixe-t-il?
5. A cause de quoi les relations internationales à longue distance de ce genre ont-elles fortement régressées?

6. Qu'est-ce que les entreprises issues de chemins de fer nationaux ont-elles constitué?

V. Складіть резюме кожного абзацу.

VI. Напишіть анотацію до додаткового тексту.

Особливості деяких видів лексичних та граматичних трансформацій

Презентація тексту: L'introduction de la concurrence dans le secteur ferroviaire

Le transport ferroviaire a toujours été par nature en concurrence avec les autres moyens de transport: d'abord avec les routes et les voies navigables, puis avec l'aérien.

En revanche, l'introduction de la concurrence au sein du monde ferroviaire résulte historiquement en France d'un processus discontinu.

L'ampleur des investissements nécessaires, l'incertitude initiale quant à l'avenir économique du secteur, ont conduit à la loi du 11 juin 1842 prévoyant un régime mixte public/privé de financement sous forme de concessions par l'Etat du monopole d'exploitation de certaines lignes à des compagnies privées, chacune constituant son propre réseau sur une région déterminée.

L'Etat avait ainsi dès l'origine du rôle central, mais non exclusif, dans l'équilibre économique et financier du secteur puisqu'il achetait les terrains, construisait les infrastructures (plates-formes et ouvrages d'art), imposait un cahier des charges (consistance du service, tarifs), garantissait aux actionnaires un dividende minimum et surtout impulsait le développement du réseau illustré par le «Plan Freycinet» de 1879 prévoyant la desserte de toutes les préfectures et sous-préfectures.

Loin de se désengager en faveur du secteur privé, l'Etat a au contraire vu son rôle grandir. En effet, la croissance parfois excessive du réseau, et la concurrence du transport routier, devaient amener une baisse de rentabilité et une concentration en six compagnies qui, en raison d'un énorme déficit cumulé, cédèrent à leur tour la place en 1937 à SNCF, société anonyme majoritairement contrôlée par l'Etat devenue le premier

janvier 1983 un EPIC, après rachat progressif par l'Etat du capital encore détenu par les actionnaires privés.

A ce stade, à l'exception de quelques lignes régionales exploitées de manière indépendante pour des raisons historiques, SNCF détenait un monopole quasi complet tant sur l'infrastructure que pour l'exploitation.

Словник

la route	автомобільний транспорт	un dividende	дивіденди
les voies navigables	річковий транспорт	impulser	надати поштовх
l'aérien	повітряний транспорт	en faveur	на користь
en revanche	з іншого боку	se désengager	звільнитися від зобов'язань
le processus discontinu	циклічний процес	la croissance excessive	надмірне зростання
l'ampleur	розмах, масштаб	un déficit cumulé	накопичений дефіцит
un cahier des charges	технічне завдання, специфікація	la société anonyme	акціонерна компанія
consistance du service	склад служби		

Коментар I

До лексичних трансформацій, окрім тих прийомів, які були вже розглянуті, належить також антонімічний переклад. Він вважається поширеною лексико-граматичною заміною, суть якої полягає в трансформації стверджувальної конструкції в заперечну та навпаки. Трансформація супроводжується заміною одного із слів речення, яке перекладається з іноземної мови, на його антонім, наприклад: Ces traverses n'ont pas donné satisfaction. – Ці шпали викликали невдоволення.

У деяких випадках при перекладі з французької мови з'являється необхідність у лексичних додаваннях, які пояснюються відсутністю вираженості деяких семантичних компонентів словосполучення: Се

plan a permis une forte progression des investissements de renouvellement depuis 2006. – Цей план дозволив отримати великі інвестиції на оновлення у 2006 році.

На протилежність лексичним додаванням існує засіб, який називається опущенням. Він використовується у тих випадках, коли слово виявляється семантично надмірним, тобто воно виражає значення, яке може існувати в тексті без допомоги цього слова, наприклад: Il fixe les exigences techniques qu'une voiture doit satisfaire pour pouvoir être engagée en trafic international. – Він фіксує технічні умови, яким вагон повинен відповідати, щоб бути задіяним у міжнародних перевезеннях. Дієслово pouvoir (могти) є семантично надмірним у цьому реченні, тому переклад речення здійснюється без допомоги цього слова.

I. Перекладіть речення на українську мову, звертаючи увагу на лексичні трансформації, які в них відбуваються.

1. **Il ne leur manquait** qu'à assurer elles-mêmes la traction pour devenir des entreprises ferroviaires à part entière.

2. Ainsi dans le Paris-Bucarest, héritier de l'ancien Orient-Express, un voyageur réservant une place pour Vienne pouvait aussi bien se retrouver dans une voiture SNCF que dans une voiture OBB, et en cas d'avarie d'une voiture française en Bulgarie, les BDZ la remplaçaient par une des leurs, de capacité et d'aménagement identiques.

3. Alors que ni EUROP, ni RIV doivent être retournés vides au réseau d'origine, que les wagons RIV peuvent rechargés mais pour une destination qui les en rapproche, les wagons RIV EUROP pouvaient être conservés par le réseau destinataire et utilisés comme si c'étaient les siens, y compris pour des envois vers d'autres pays participant au pool.

4. Des ateliers voyaient des wagons équipés de plancher en chêne revenir avec le plancher en sapin.

5. L'ampleur des investissements nécessaires, l'incertitude initiale quant à l'avenir économique du secteur, ont conduit à la loi du 11 juin 1842 prévoyant un régime mixte public/privé de financement sous forme de concessions par l'Etat du monopole d'exploitation de certaines lignes à des compagnies privées, chacune constituant son propre réseau sur une région déterminée.

6. Loin de se désengager en faveur du secteur privé, l'Etat a au contraire vu son rôle grandir.

7. En effet, la croissance parfois excessive du réseau, et la concurrence du transport routier, devaient amener une baisse de rentabilité et une concentration en six compagnies qui, en raison d'un énorme déficit cumulé, cédèrent à leur tour la place en 1937 à SNCF.

8. Le transporteur doit, s'il y a lieu, certifier sur le titre de transport que le train a été supprimé ou la correspondance manquée.

II. Перекладіть на українську мову слова та словосполучення і складіть із ними речення.

Les voies navigables, au sein du monde ferroviaire, discontinu, l'incertitude, par nature, quant à l'avenir, déterminé, la consistance du service, une baisse de rentabilité, céder, majoritairement, détenu, la traction, à part entière, rapprocher, un envoi, le plancher en chêne, le plancher en sapin.

III. Перекладіть на українську мову інтернаціональні слова та словосполучення.

En revanche, navigable, initial, le secteur, un régime public, le monopole, le rôle, non exclusif, illustré, les préfectures, la rentabilité, la concentration, le déficit.

IV. Підберіть відповідний французький еквівалент до таких слів та словосполучень.

1) надати поштовх	a) puisque
2) за винятком	b) en faveur
3) звільнитися від зобов'язань	c) impulser
4) надмірний	d) résulter
5) на користь	e) se désengager
6) з історичних причин	f) pour des raisons historiques
7) тому що	g) à l'exception
8) бути результатом	h) excessif

V. Вставте замість крапок пропущені слова й вирази.

1. La proposition pourra être portée à l'ordre du jour de la prochaine parlementaire, sauf si le gouvernement venait à ...

2. Le système ferroviaire doit «répondre aux ... grandissants des usagers d'un transport de qualité, fiable, ponctuel et cela en toute sécurité», rappellent les élus.

3. Un article impose en priorité l'acte de déclarer l'activité du wagon isolé d'intérêt général.

4. Tandis que le projet de TGV low cost fait l'actualité, une proposition de loi visant à développer et ... le transport ferroviaire préconise entre

autres de garantir à tous la mobilité en revenant à une tarification au kilomètre.

5. Le texte a été élaboré au sein d'ateliers législatifs auxquels ont notamment participé les cheminots des cinq gares parisiennes, des ..., mais aussi des associations d'usagers de simples citoyens.

6. Présentée par les sénateurs, républicains et citoyens, cette proposition permettant la relance du ... public ferroviaire pour le droit à la mobilité et la transition écologique a été déposée, le 16 mai dernier.

7. Côté transport de marchandise, particulièrement émissif, le fret ferroviaire est affirmé comme ... très important pour la transition écologique.

8. Et les financements? La loi prévoit la reprise par l'Etat de la dette de Réseau ... de France (RFF) qui asphyxie les budgets (comme cela s'est fait dans de nombreux pays d'Europe).

Mots à compléter: secteur, s'opposer, levier, impose, syndicalistes, besoins, à moderniser, ferré.

VI. Перекладіть речення з української мови на французьку.

1. Текст був розроблений законодавчими установами, у відділах брали участь залізничники, профспілкові діячі, а також громадські асоціації споживачів.

2. Залізнична система повинна відповідати зростаючим потребам споживачів у якісному транспорті.

3. Що стосується вантажного транспорту, особливо емісійного, залізничні перевезення вважаються значним важелем для екологічного розвитку.

4. Іноді надзвичайне зростання мережі та конкуренція з автомобільним транспортом повинні були призвести до зниження рентабельності.

5. Держава відігравала центральну, але не ексклюзивну роль в економічній і фінансовій рівновазі сектору, тому що вона купувала землі, будувала інфраструктуру, створювала специфікації.

6. Об'єм необхідних інвестицій, невпевненість в економічному майбутньому сектору привели до появи закону від 11 червня 1842 року, що передбачає змішаний державний/приватний режим фінансування.

7. Держава гарантувала акціонерам мінімальні дивіденди та дала поштовх розвитку мережі, яку проілюстрував «план Фрейсіне» 1879 року, що передбачав обслуговування всіх префектур.

8. Стаття робить пріоритетним перехід ізольованих вагонів у загальне користування.

Граматичні вправи

I. Перекладіть речення на українську мову.

1. La durée des rails s'augmente grâce à l'augmentation de qualité des rails d'acier, à l'amélioration de l'entretien de la voie.

2. En raison de la conicité du bandage des roues, on a donné une légère courbure à la face du champignon supérieur de façon à augmenter le contact, présenter aux roues une surface de roulement plus large.

3. Ces rails permettent les vitesses de 300 km/h et plus.

4. Le système de l'attache élastique donne une voie extrêmement solide, qui permet, sans risque de déformation, de faire supporter aux rails les contraintes.

5. Le vissage s'opère en général au moyen de boulons et écrous ou de tirefonds; à noter également le boulon-tirefonds utilisé pour les traverses en béton précontraint.

6. Les joints donnent le prix de l'entretien.

7. La quantité des joints diminuent avec l'augmentation de la longueur des rails et de même au moyen du soudage des rails en barres longues jusqu'à quelques centaines mètres.

8. Les éclisses forment pour ainsi dire corps avec le rail en le maintenant comme le ferait un étau, dans une position variable.

Коментар II

До перекладацьких прийомів та методів, використання яких зумовлено різницею між граматичними структурами мови оригіналу та перекладу, належать різні граматичні трансформації, такі як: заміна, перекладацька компенсація, перестановка та зміна при перекладанні типу речення.

Перший із прийомів – це заміна слів та словоформ. Цей прийом використовується в разі невідповідності форм французької мови та української, наприклад: l'entretien – технічний догляд; le prix de revient – собівартість; le tirefonds – натяжний болт; la contrainte – протидіюча сила; les accessoires – допоміжне устаткування; la sédimentation – наноси. Із прикладів видно, що деякі французькі

терміни та їх еквіваленти мають різну кількість слів або використовуються в мові оригіналу в множині, а в перекладі – в однині та навпаки.

Заміна частин мови теж може забезпечити адекватність перекладу. В. В. Алімов пише: «Заміна частин мови викликається відсутністю тієї чи іншої конструкції в мові перекладу, незбігом у вживанні відповідних форм і конструкцій, а також і лексичними причинами: різним слововживанням, різними нормами сполучуваності»⁸. Наприклад: *La pose sur les selles métalliques avec fixation indirecte est utilisée par certains réseaux pour améliorer le système de la traverse.* – Укладання на металеві рейкові підкладки з непрямою фіксацією використовується багатьма мережами для покращення системи шпал. Дієслово «*améliorer*» у перекладі на українську мову замінюється іменником «покращення». Треба відмітити, що процес заміни французьких дієслів на іменники в українській мові є досить поширеним явищем. Інший приклад демонструє заміну або перестановку членів речення: *Les dates d'emploi des traverses sont généralement indiquées sur chacune d'elles.* – Взагалі, на кожній шпалі вказаний термін її використання. Підмет французького речення стає при перекладі прямим додатком.

Перестановка членів речення може бути викликана невідповідністю порядку слів у мові оригіналу та перекладу, або відмінністю в засобах виділення, або місцем прикметника стосовно означуваного іменника. Наприклад: *A la suite de la reconstruction technique réalisée sur la base d'une large électrification, le transport ferroviaire est devenu une branche évoluée de l'économie nationale.* – Внаслідок технічної реконструкції, здійсненої на основі широкої електрифікації, залізничний транспорт став розвиненою галуззю національної економіки. Як видно з прикладу словосполучень *la reconstruction technique, le transport ferroviaire*, які складаються з іменника та прикметника, де прикметник стоїть після іменника, у перекладі на українську мову прикметник розташований перед іменником.

У деяких випадках для того щоб досягти відповідності між перекладом та оригіналом, в українській мові використовуються синтаксичні засоби, відмінні від французьких. Наприклад: *L'Etat a au contraire son rôle grandir.* – Роль держави, навпаки, зростає. У фран-

⁸ Алімов В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации / В. В. Алімов. – Москва, 2004. – С. 52.

цузькому реченні вживається інфінітивний зворот, який замінюється відповідно до правил українського синтаксису: *La voie étant équilibrée à température normale, avec ou sans possibilités de rééquilibrage.* – Колія була доведена до нормальної температури з або без повторного урівноваження. У французькому реченні використовується дієприкметниковий зворот *étant équilibrée*, тоді як на українську мову це речення перекладається за допомогою пасивної форми дієслова. Розглянемо ще один приклад: *Les dépenses de main-d'oeuvre pour l'entretien de la voie soudée sans réglage saisonnier sont inférieures de 25% à celles de la voie éclissée.* – Витрати на робочу силу з обслуговування зварної колії без сезонного регулювання нижчі на 25 % від витрат для шляху з накладками. У цьому випадку для перекладу на українську мову французького вказівного займенника *celles*, який замінює іменник *dépenses*, вживається повтор іменника «витрати», щоб досягти відповідності між двома мовами.

II. Заповніть пропуски необхідними прикметниками, звертаючи увагу на їх місце біля іменника.

1. *Le transport ... a toujours été par nature en concurrence avec les ... moyens de transport.*

2. *La loi du 11 juin 1842 prévoyait un régime ... public/privé de financement sous forme de concessions par l'Etat du monopole d'exploitation de ... lignes à des compagnies privées.*

3. *SNCF détenait un monopole quasi complet tant sur l'infrastructure que pour l'exploitation, à l'exception de ... lignes ... exploitées de manière indépendante pour des raisons historiques.*

4. *La légèreté est une exigence ... pour les véhicules de tourisme.*

5. *Le châssis ... comporte deux poutrelles ... appelées longerons.*

6. *On prévoit à l'avant une partie ... pour faciliter le braquage des roues.*

7. *Le châssis peut avoir des formes ...*

8. *Les réactions ... du combustible et de l'air, ainsi que la transformation de l'énergie produite en travail, ont lieu dans les mêmes organes.*

Mots à compléter: variables, mixte ... certaines, importante, quelques... régionales, chimiques, ferroviaire ... autres, classiques ... longitudinales, plus étroite.

III. Перекладіть подані словосполучення з української мови на французьку.

Рейкові пліті, необхідні інвестиції, залізничні вантажні перевезення, змішаний режим, класична поздовжня рама, різноманітні форми, декілька регіональних мереж, сезонні регулювання, легкий вигин, приватний сектор, надмірне зростання, переривчастий процес, опосередковане кріплення.

IV. Перекладіть на українську мову французькі речення, звертаючи увагу на заміну деяких частин мови.

1. Le train lourdement chargé a freiné pour descendre la pente, puis s'est arrêté à la station.

2. Machine fonctionnant le plus souvent à la vapeur, montée sur roues et destinée à la traction sur route ou sur voie ferrée.

3. Elle sert à amortir les chocs pendant le passage des roues sur le défaut de tracé et à repartir uniformément des charges entre les paires de roues.

4. En 1804, Richard Trevithick et Andrew Vivian construisent la première locomotive; celle-ci fut employée sur le petit chemin de fer de Merthyr-Tydwil dans le Pays de Galles.

5. C'est l'auxiliaire auquel ces inventeurs crurent nécessaire de recourir.

6. Cette machine laisse encore à désirer; la quantité de vapeur produite étant inférieure à celle qui est dépensée, l'approvisionnement primitif s'épuise et des arrêts fréquents sont nécessaires pour le reconstituer.

7. Sans modifier la disposition d'ensemble du châssis, on constitue les éléments par des tubes d'acier à section rectangulaire, circulaire ou elliptique; chaque élément est formé par deux coquilles de faible épaisseur, tous les assemblages étant soudés électriquement.

8. Le rôle du châssis étant dévolu à la carrosserie elle-même.

9. Les horaires de tous les trains sont édités sous la forme de fascicules horaires, destinés aux agents des gares et à ceux des trains.

10. Pour le public, les horaires des trains de voyageurs réguliers sont publiés sous forme simplifiée: la fiche horaire par ligne ou l'indicateur qui regroupe un ensemble de lignes.

Коментар III

Іноді, щоб досягти відповідності перекладу з французької мови на українську, звертаються до прийому перетворення складного речення оригіналу в просте та навпаки, наприклад: La loi du 13 février

1997 créant notamment Réseau Ferré de France (RFF), EPIC devenu le gestionnaire en Titre de l'infrastructure ferroviaire en France, après reprise de la dette afférente. – Закон від 13 лютого офіційно встановив, зокрема, французьку залізничну структуру (RFF), EPIC став керівником залізничної інфраструктури Франції після повернення боргу. Таким чином, просте французьке речення, у якому використовувалися дієприкметникові звороти, було перетворене в складне речення в українській мові. Ще один приклад показує перетворення простого французького речення в українське складне: En définitive, ces différents textes communautaires et nationaux visent à réguler l'ouverture à la concurrence d'un secteur géré en monopole par les modes opératoires déjà utilisés pour les télécommunications ou l'énergie. – Врешті-решт, ці різні загальні й національні тексти були націлені на врегулювання відкриття конкуренції сектору, який монопольно керувався за допомогою операційних засобів, уже використаних до телекомунікаційних систем і енергетики.

Розчленування і об'єднання речень при перекладі на українську мову викликано перевантаженням інформацією або дуже великою складністю структури французького речення. Про це пише Н. О. Вржижівська: «Членування речення – перетворення простого чи складного речення у два самостійні речення. Основними причинами застосування цього прийому є перевантаженість інформацією або надмірна складність структури речення, що перекладаються»⁹. Наприклад: Deux décrets ultérieurs ont notamment créé au sein de SNCF une direction autonome dotée d'une comptabilité séparée, chargée de la gestion des gares de voyageurs et autres infrastructures de service, et précisé les obligations des ses agents et de ceux chargés de la circulation ferroviaire. – Два подальших декрети, зокрема, утворили усередині SNCF самостійну дирекцію з окремою бухгалтерією. Вона також відповідає за керування пасажирськими вокзалами та іншими службами інфраструктури. Декрети також уточнюють обов'язки своїх агентів і тих, хто відповідає за залізничний рух. При перекладі одного французького речення було створено три українських, тому що досить складна структура французького речення потребувала його розчленування в українській мові, щоб зміст був відповідним та

⁹ Вржижевская Н. А. Французский язык. Теория перевода: учебное пособие / Н. А. Вржижевская. – Екатеринбург : Екатеринбургский радиотехнический техникум, 2006. – С. 13.

зрозумілим. Інші приклади демонструють об'єднання речень при перекладі з французької мови на українську: 1) L'annonce à distance d'un panneau à l'arrêt est indiquée par un feu jaune (avertissement). Ceci permet au conducteur de freiner à temps. – Оголошення на табло зупинки позначається жовтим світлом (попередження), щоб машиніст зумів загальмувати вчасно. 2) Le poste d'aiguillage est le cerveau qui commande d'une section de ligne. De ce poste partent les commandes pour l'aiguillage et la régulation de l'exploitation. – Стрілочний перевід є мозком, який командує ділянкою лінії та з якого йдуть команди на стрілку й на регулювання експлуатацією.

V. Перекладіть французькі речення на українську мову, зробіть необхідні заміни або перетворення, якщо це потрібно.

1. La partie mobile du branchement – constituée de deux lames solidaires l'une de l'autre – est l'aiguille, ou l'aiguillage, terme qui dans le langage courant est souvent utilisé pour désigner tout appareil de voie.

2. Le système du cantonnement évite qu'un train rapide ne rattrape un train plus lent qui le précède sur la même voie: la voie est partagée en sections successives, ou cantons, dont l'accès est interdit par un sémaphore tant qu'un train s'y trouve.

3. Le gabarit du matériel roulant est l'enveloppe du contour transversal à l'intérieur duquel doivent s'inscrire les véhicules à l'arrêt en Europe – sauf en Grande Bretagne – les véhicules respectent le gabarit dit «passe-partout international» (largeur: 3,15 m; hauteur: 4,28 m).

4. La marche de base de chaque catégorie de trains est calculée par ordinateur pour chaque ligne. En fonction de la charge prévue du train, du profil de la ligne, des caractéristiques de la locomotive, on y ajoute une marge de régularité et on obtient la «marche type».

5. Les signaux sont constitués par des panneaux lumineux. Ils transmettent aux conducteurs les ordres nécessaires.

6. La version la plus moderne du cantonnement est le block automatique, qui est absolument sûr. Il fonctionne sans intervention du personnel.

7. Les caractéristiques doivent être identiques pour toutes les lignes d'un même réseau. Cela permettra la circulation de tous les matériels roulants.

8. La constitution des réseaux a amené une relative unification des écartements. Le plus répandu étant celui de Stephanson, devenu la «voie normale», utilisé par la plupart des réseaux européens.

9. Les progrès de l'électrotechnique ont imposé le système «à courant industriel». Il est développé en France et dans nombreux autres pays d'Europe occidentale et en Russie.

10. Les électrifications antérieures subsistent toutefois pour la plupart des pays et amènent l'existence de «frontières électriques». Elles peuvent être franchies par des locomotives électriques polycourants.

VI. Перекладіть українські речення на французьку мову і зробіть, якщо потрібно, необхідні заміни або перетворення.

1. Потяг, формування якого відбувається на сортувальних станціях, складається з тягових і нетягових одиниць рухомого складу.

2. Формування потяга, яким займаються складачі, відбувається в повній відповідності до правил технічної експлуатації, графіка руху й плану формування потягів.

3. Переміщення вагонів із локомотивами або локомотивів на станційних коліях називається маневровим рейсом, який складається з двох напіврейсів.

4. У потяга, який підлягає розформуванню, один або декілька вагонів, які під час сортування повинні бути поставлені на одну колію, називають відчепом.

5. Найбільшу питому вагу в роботі станції, якою керують черговий по станції, диспетчер та інші, мають маневри з розформування-формування потягів.

6. Після кожного поштовху потяг повертається на розділову стрілку, так виконуються маневри поодинокими поштовхами.

7. Слід зазначити, що розсортувати потяг одним способом не завжди можливо через ходові властивості, завантаження вагонів і вільність колії.

8. Необхідність охорони довкілля як найважливішого чинника економічного розвитку й виживання людства у світовому масштабі повинна розглядатися як невід'ємний елемент загальних рішень, що стосуються розвитку промисловості, транспорту й населених пунктів.

9. Останнім часом у Франції досягнутий значний прогрес у зниженні рівня шумового й інших антропогенних забруднень у більшості сфер діяльності людини, особливо в промисловості, але на транспорті цього добитися належною мірою не вдалося.

10. Вирішальну роль у споживанні енергетичних ресурсів і забрудненні довкілля відіграє автомобільний транспорт, що пояснюється, з одного боку, високим рівнем властивої йому шкідливої дії,

зумовленої застосуванням двигунів, що працюють на нафтопродуктах, з іншого – політикою, що проводиться в галузі транспорту.

Вправи на розуміння тексту

I. Дайте послідовну інтерпретацію тексту «L'introduction de la concurrence dans le secteur ferroviaire» з урахуванням лексичних та граматичних коментарів.

II. Складіть резюме кожного абзацу тексту «L'introduction de la concurrence dans le secteur ferroviaire».

III. Прочитайте **додатковий текст** та напишіть план до нього.

Les caractéristiques générales de la maintenance ferroviaire

La maintenance du réseau, par opposition au développement, ne vise pas à créer un équipement nouveau mais seulement à conserver au réseau son niveau de performance. Elle s'appuie sur l'entretien, constitué d'une activité de surveillance de l'état des composants du réseau et de travaux de correction effectués au fil de l'eau, qu'il s'agisse d'entretien préventif ou d'entretien correctif. Les opérations d'entretien sont financées sur crédits de fonctionnement. Lorsque les constituants du réseau nécessitent un remplacement, on procède à leur renouvellement, opération d'investissement immobilisée dans les comptes de RFF. La SNCF emploie en son sein le terme de «régénération», qui se confond avec le renouvellement, tandis que le contrat de performance entre l'Etat et RFF évoque la rénovation du réseau, entendue comme un rattrapage de renouvellement après les constats sur l'état du réseau de l'audit de l'Ecole polytechnique fédérale de Lausanne de 2005. Ce contrat de performance ajoute enfin les notions d'«amélioration de la qualité» et de «modernisation», regroupant un certain nombre d'investissements d'amélioration technologique et de mise aux normes.

Entretien et renouvellement constituent en principe un ensemble indissociable, le second permettant, par la mise en place de nouveaux composants plus robustes, de diminuer les coûts du premier. Les deux types d'opérations sont intégrés dans une programmation de la maintenance. Une opération de renouvellement comporte donc un coût instantané important pour un gain économique lointain pour le système ferroviaire. En

cas de retard dans le programme de renouvellement, une diminution transitoire de la performance du réseau, sans conséquence pour la sécurité, peut être admise sous forme de renoncements, sources de relançements pour le trafic.

L'hétérogénéité des composants du réseau impose une segmentation des métiers de la maintenance, entre les installations voies, dont l'homogénéité permet une industrialisation, les ouvrages d'art et ouvrages de terre, qui font l'objet de surveillance et de travaux ponctuels ou les installations fixes de traction électrique et installations de signalisation et de télécommunication, qui font l'objet de programmes transversaux de remplacement.

La mise en oeuvre de la maintenance, enfin, fait l'objet d'arbitrages difficiles pour l'insertion des «fenêtres travaux» dans le graphique de circulation, au détriment de sillons commerciaux. Les interruptions durables de circulation permettent d'effectuer les travaux dans les meilleures conditions mais au prix d'une chute du trafic; elles ne sont pratiquées que sur le réseau à faible trafic. Les travaux sur le réseau à fort trafic s'effectuent via des fenêtres de quelques heures suivies d'une réouverture à la circulation, avec souvent un maintien de la circulation sur la voie contiguë. Ils posent de difficiles problèmes d'insertion dans la circulation et de protection des chantiers. La solution peut être de choisir des fenêtres nocturnes, ce qui a un impact sur les coûts et les modalités de fonctionnement.

IV. Дайте відповіді на запитання за текстом «Les caractéristiques générales de la maintenance ferroviaire».

1. De quoi s'agit-il dans ce texte?
2. A quoi la maintenance vise-t-elle?
3. Sur quoi les opérations d'entretien sont-elles financées?
4. Comment l'entretien et le renouvellement se diffèrent-ils?
5. Pourquoi la mise en oeuvre de la maintenance fait-elle l'objet d'arbitrages difficiles?
6. Où les travaux dans les meilleures conditions sont-ils pratiqués?

V. Складіть резюме кожного абзацу.

VI. Напишіть анотацію до додаткового тексту.

Специфіка перекладу аббревіатур

Презентація тексту: Précautions à prendre pour l'exécution des travaux d'entretien

C'est sauf cas exceptionnel, que les travaux d'entretien à la SNSF sont faits sans suspendre, sans ralentir la circulation des trains

La voie du RFF doit donc conserver toujours sa stabilité pour ne pas causer de perturbation aux trains.

C'est un agent désigné à l'avance, dans chaque équipe qui est chargé de prévenir les travailleurs de l'arrivée de tous les trains, en vue de la sécurité.

Cet agent est muni de l'outillage de sécurité nécessaire: corne d'appel, drapeau, pétards, lanterne. Si par exception des travaux de rectification, en plan ou en profil s'étendent sur des longueurs telles que la résistance de la voie peut en être diminuée, l'emploi des signaux de ralentissement est obligatoire.

Nous donnons un mode d'établissement de signal de ralentissement sur voie unique. Dans ce cas, ces signaux sont placés sans hésitation, en penchant plutôt par excès, que par manque de prudence. Mais les travaux à effectuer doivent être exécutés, sans désespérer, de façon à ne maintenir les signaux que pendant le temps strictement nécessaire.

Lorsque les travaux d'entretien n'entraînent qu'une coupure momentanée de la voie, ces travaux, sauf cas exceptionnels, ne doivent être entrepris que dans les intervalles de trains suffisants. Dans tous les cas, les coupures de la voie ne doivent être faites qu'après que l'agent chargé de diriger le travail a acquis la certitude que la voie est protégée réglementairement. Les chantiers d'entretien doivent être organisés de manière à éviter les pertes de temps et les fausses manoeuvres.

L'organisation industrielle du travail est seule capable de porter au maximum le rendement des équipes.

A cet effet, les travaux divers à effectuer doivent être répartis, en tenant compte, autant que faire se peut, des aptitudes de chacun des ouvriers.

Il faut que le même ouvrier change le moins possible d'outil dans la journée, et que ce soient toujours les mêmes ouvriers qui exécutent, autant que possible, les mêmes travaux.

Словник

les travaux d'entretien	ремонтні роботи	les travaux de rectification	шліфувальні роботи
sans suspendre	не призупиняючи	la prudence	обережність
ralentir	уповільнити	sans désespérer	не покидаючи свого місця
causer de perturbation	викликати ушкодження	entraîner	спричинити
en vue de	зважаючи на	une coupure momentanée	коротке переривання
une équipe	бригада	réglementairement	нормативно
l'outillage	устаткування	le chantier	майданчик
le corne d'appel	сирена	capable	здатний
la lanterne	ліхтар	tenir compte	враховувати

Коментар I

У кожній мові є скорочені лексичні одиниці, які входять до лексико-семантичної системи, але вони мають багато відмінностей та особливостей залежно від певної мови. В українській мові використовується менше акронімів, ніж у французькій, але більше складноскорочених слів. Тому не слід перекладати обов'язково всі скорочення, потрібно прагнути перекласти сам зміст тексту, у якому є аббревіатури.

Абревіатури можуть мати різні форми. Акронім є видом абревіатури, утвореної початковими звуками, наприклад: ONU, OTAN, CNAM, PTT, R.E.R. Акронім – це сполучення букв, яке можна вимовити одним словом, на відміну від абревіатури, що вимовляється по

буквах. Наприклад: SNCF, TVA, R et D. Бувають акроніми, які вже стали самостійними словами, наприклад, інтернет, цум.

Абревіатури підрозділяються на складноскорочені слова та ініціальні абревіатури. Ініціальні абревіатури частіше вживаються у французькій мові. Наприклад, *c'est-à-dire* – c.t.d. Ініціальні акроніми утворюються шляхом складання початкових букв слів або звуків, вони підрозділяються на буквені, звукові й буквено-звукові. Засобами відображення іноземних абревіатур можуть бути: запозичення іноземних абревіатур зі збереженням написання латинськими буквами, наприклад, RFF, UIC; передача буквеного складу скороченої іноземної лексичної одиниці українськими буквами (транслітерація), наприклад, РІК, СЕІ, ЕПІК; передача фонетичної форми іноземної абревіатури (транскрипція), наприклад, ЮНЕСКО.

При перекладі науково-технічної літератури в текстах трапляються абревіатури, що означають різні фізичні одиниці та одиниці виміру, наприклад, m – *mètre*, km – *kilomètre*, km/h – *kilomètre/heure*. Уявна простота відповідності абревіатур в українській і французькій мовах іноді може підвести. У деяких випадках у французьких текстах після абревіатури дається її розшифровка, наприклад: PNB (*produit national brut*); PMI (*petites et moyennes industries*); R.N. (*route nationale*); SMIC (*salaire minimum interprofessionnel de croissance*).

Окрім буквених та звукових абревіатур, існують скорочені (складові) акроніми, наприклад: *compl.* (*complémentaire*), *labo.* (*laboratoire*), *faub.* (*faubourg*), продмаг, культпросвіт.

При перекладі абревіатур можуть використовуватися різні прийоми та засоби: описовий метод, транслітерація, транскрипція, створення нової абревіатури та інші.

Лексичні вправи

I. Розшифруйте абревіатури.

Réf.; BP; CB; c.-à-d.; C.A.; *blvd.*; A. et M.; bac; c/c; D.O.M.; Dr.; C.V.; CEDEX; Cie.; etc.; fac; CIDEX; H.T.; ht; *ibid.*; id.; Mr.; Mme; N.B.; DEUG.

II. Перекладіть на українську мову опис абревіатур, дайте їх скорочені форми.

Arts et Métiers; *activité principale exercée*; Brevet d'enseignement professionnel; *boîte postale*; Brevet de technicien supérieur; *chiffre d'affaires*;

baccalauriat; courrier d'entreprise à distribution exceptionnelle; courrier industriel à distribution exceptionnelle; curriculum vitae; compagnie; haute tension; idem; Diplôme d'études universitaires générales; et cetera; hors taxe; Département d'outre-mer; faculté; références; compte bancaire.

III. Розшифруйте одиниці виміру.

Poids: kg; g; q; mg. Volume: l; dal; cl; hl. Longueur: cm; dm; mm; m.

Superficie: a; km²; m²; ha. Temps: min; h; s; j. Vitesse: m/h; km/h.

IV. Дайте аббревіатуру наведених одиниць виміру.

Miligramme, décalitre, une seconde, un kilomètre carré, mètre par heure, centimètre, un quintal, un décimètre, une heure, un are, un gramme, une tonne, mètre cube, jour, un hectare, un centilitre.

V. Знайдіть відповідність між термінами з першої колонки та їх дефініціями у другій колонці.

1. RFF	a) Regolamento Internazionale Veicoli
2. SNCF	b) Train à grande vitesse
3. CNAM	c) Conservatoire National des Arts et Métiers
4. UIC	d) Société nationale des chemins de fer français
5. RIC	e) Regolamento Internazionale Corroze
6. RIV	f) Petites et moyennes entreprises
7. TGV	g) Réseau ferré de France
8. BTS	h) Union Internationale de Certification
9. PIB	i) Brevet de technicien supérieur
10. PME	j) Produit intérieur brut

VI. Перекладіть із української мови на французьку назви та дефініції.

1. Національний валовий продукт (P.N.B.).

2. Чистий національний прибуток (PNN).

3. Організація Об'єднаних Націй (ONU).

4. Міжнародний валютний фонд (FMI).

5. Європейський Союз (UE).

6. Організація Північноатлантичного договору (OTAN).

7. Тобто, інакше кажучи (с-à-d).

8. Акціонерне товариство (S.A.; S/A).

9. Сполучені Штати Америки (USA).

10. Податок на додану вартість (T.V.A.).

VII. Перекладіть із французької на українську мову речення, звертаючи увагу на переклад аббревіатур.

1. Le contrat de performance entre l'Etat et RFF évoque la rénovation du réseau, entendue comme un rattrapage de renouvellement après les constats sur l'état du réseau de l'audit de l'Ecole polytechnique fédérale de Lausanne de 2005.

2. Les travaux d'entretien à la SNCF sont faits sans suspendre et, sauf cas exceptionnel, sans ralentir la circulation des trains.

3. En 2005, l'audit de l'Ecole polytechnique de Lausanne relevait également l'hétérogénéité de l'équipement des voies françaises (ballast, types de traverses, profil et qualité des rails), entre les LGV et la plupart des voies du groupe 1 à 4, dotées de matériels modernes.

4. Cette situation pouvait amener la SNCF à être à la fois maître d'ouvrage délégué et maître d'oeuvre, selon une exception à la loi sur la maîtrise d'ouvrage publique (loi «MOP»).

5. En matière de renouvellement, le dispositif conventionnel s'appuie sur des textes relatifs à la maîtrise d'ouvrage mandatée (cahier des prescriptions générales applicables aux conventions de mandat de maîtrise d'ouvrage passées entre RFF et la SNCF dit «CPG Mandat» du 19 juin 2002.

6. Le coeur du dispositif contractuel entre RFF et la SNCF repose sur la «convention de gestion de l'infrastructure» (CGI) qui regroupe les activités déléguées par RFF et la SNCF, dont l'entretien.

7. Le débat sur la massification s'est déplacé depuis 2010 sur la problématique de la «planification stratégique d'axes» (PSA) déployée à compter de 2012 et généralisée en 2014 sur les axes les plus chargés.

8. Les perspectives globales pour 2012 et 2014, telles qu'elles apparaissent dans les perspectives de service annuel (SA) pour les axes structurants prévoient 56% de fenêtres de nuit.

9. Fin 2011, deux entreprises étaient titulaires de mandats de maîtrise d'ouvrage: la société SYSTRA et la société SETEC organisation.

10. Les conseils d'administration de RFF et de la SNCF ont signé le 25 mars 2011 un protocole de «nouveau partenariat industriel et commercial» (NPIC) qui s'est forcé de définir une nouvelle méthode de travail permettant de refonder la politique de maintenance en se plaçant non plus

au niveau de la défense des intérêts des parties en présence mais de la performance du système ferroviaire dans sa globalité.

VIII. Підберіть відповідний французький еквівалент до українських слів та словосполучень.

1) викликати ушкодження	a) la lanterne
2) сигнал на уповільнення руху	b) en vue de
3) шліфувальні роботи	c) le corne d'appel
4) підвищити продуктивність	d) causer de perturbation
5) ліхтарик	e) les travaux de rectification
6) зважаючи на	f) le signal de ralentissement
7) прапорець	g) augmenter la rendement
8) сирена	h) sans suspendre
9) у особливих випадках	i) le drapeau
10) не призупиняючи	j) sauf cas exceptionnels

IX. Перекладіть із французької мови на українську текст та сформулюйте 5 запитань до нього.

Un train est un convoi ferroviaire assurant le transport de personnes ou de biens sur une ligne de chemin de fer. Par extension, on appelle train le service que constitue chacun de ces transports, réguliers ou non. Enfin, le train est un mode de transport, s'effectuant sur voie ferrée.

Etymologiquement parlant, le mot train désigne une rame de wagons de marchandises et/ou de voitures de passagers tractée par au moins une locomotive, par opposition aux rames automotrices (catégorie dont fait partie le TGV) ou autorails qui assurent leur propre propulsion. Cependant, dans l'usage courant, le mot train désigne n'importe quelle circulation ferroviaire, quelle que soit sa composition, depuis le plus simple autorail local jusqu'aux longs trains de grandes lignes ou de transports industriels.

Un train se compose de plusieurs éléments dont au moins un véhicule moteur (locomotive, locotracteur, véhicule automoteur...) assurant la traction de la rame, accompagné de n'importe quelle combinaison, inclusive et exclusive, de voitures pour le transport de personnes, de fourgons assurant différents services comme le transport de colis ou de bagages, et de wagons pour le transport de marchandises. Il peut s'agir également d'engins spécialisés pour l'entretien des voies (trains de travaux).

Pour la traction, la locomotive à vapeur, présentée au XIXe siècle, a laissé une place à la locomotive électrique dès le début du XXe siècle, puis à l'autorail à partir des années 1930 pour s'effacer finalement avant la fin

du XXe siècle devant la locomotive électrique ou Diesel sur les lignes non encore électrifiées. Aujourd'hui, pour le transport de passagers, les rames remorquées cèdent régulièrement du terrain devant les rames automotrices qui composent désormais aussi bien des trains de banlieu que des trains à grande vitesse.

Граматичні вправи

I. Перекладіть речення із французької мови на українську.

1. Ce sont l'entretien et le renouvellement qui constituent en principe un ensemble indissoluble, le second permettant, par la mise en place de nouveaux composants plus robustes, de diminuer les coûts du premier.

2. C'est à la baisse que le monopole de la SNCF a été par la suite progressivement revu.

3. C'est la sous-traitance qui se développe en matière de réalisation de travaux, d'approvisionnement et même de sécurité.

4. C'est en affirmant son rôle de pilotage de la politique de maintenance que l'Etat s'est efforcé d'appuyer RFF dans son dialogue avec la SNCF.

5. C'est sauf cas exceptionnel, que les travaux d'entretien à la SNCF sont faits sans suspendre, sans ralentir la circulation des trains.

6. C'est un agent désigné à l'avance, dans chaque équipe qui est chargé de prévenir les travailleurs de l'arrivée de tous les trains, en vue de la sécurité.

7. C'est par la modernisation des méthodes et une allocation des ressources en fonction de la performance que RFF est enfin chargé d'améliorer l'ingénierie de maintenance.

8. C'est à une double contrainte, celle d'un réseau français caractérisé par sa taille et son hétérogénéité, et celle du contexte institutionnel issu de la réforme de 1997, qui a abouti à dissocier la gestion de la maintenance entre la SNCF et RFF, que la maintenance ferroviaire doit s'adapter.

9. C'est la prestation de travaux de la SNCF, notamment au titre de sa mission de maîtrise d'oeuvre en matière de sécurité ferroviaire et de support logistique des chantiers, qui fait par ailleurs l'objet d'une convention «SNCF Entrepreneur», signée le 15 janvier 2005.

10. C'est la sédimentation des désaccords non tranchés qui pèse sur la gestion de la maintenance.

Коментар II

Виділення різних членів речення, які сприяють підкресленню якогось слова, може виражатися у французькій мові зворотами **c'est ... qui** або **c'est ... que**. При цьому **c'est** ставиться на початку речення перед виділеним словом, а **qui** або **que** – після нього. Зворот **c'est ... qui** використовується для виділення підмета, вираженого іменником в однині або займенником. Якщо іменник стоїть у множині, то вживається зворот **ce sont ... qui**. Займенник повинен бути ударним, наприклад: *C'est moi qui fait ce travail*. Для виділення інших членів речення використовується зворот **c'est ... que**. Це граматичне явище не властиве українській мові, де виділення якогось слова здійснюється або інтонаційно, або за допомогою перестановки членів речення, а слово, яке виділяється, ставиться на початку речення. Тож при перекладі речень, у яких є звороти **c'est ... qui**, **c'est ... que**, виділення здійснюється або інтонаційно, або за допомогою слова «саме». Наприклад: 1) *C'est avec un voltmètre qu'on peut mesurer l'intensité d'un courant électrique*. – Вольтметром можна виміряти інтенсивність електричного струму; 2) *Ce sont les automatismes à séquence, utilisés depuis longtemps qui ont apporté une contribution considérable au développement de l'automatisation dans les transports*. – Автомати послідовної дії, які використовуються вже давно, зробили значний внесок у розвиток автоматики на транспорті. Якщо речення питальне або заперечне і заперечення або питання стосується віділеного слова, ці заперечення або запитання переносяться також на зворот, наприклад: *Ce ne sont pas les travailleurs qui doivent prévenir l'agent de l'arrivée du train*. – Уповноважений з безпеки повинен попереджати робітників про прибуття потяга. При перекладі останнього речення використовувався антонімічний переклад, який виражає форму, протилежну оригіналу, і здійснюється за допомогою заміни членів речення.

II. Виділіть підмет за допомогою звороту та перекладіть речення на українську мову.

1. *Les travaux à effectuer doivent être exécutés, sans désespérer, de façon à ne maintenir les signaux que pendant le temps strictement nécessaire.*

2. *Les chantiers d'entretien doivent être organisés de manière à éviter les pertes de temps et les fausses manoeuvres.*

3. L'organisation industrielle du travail est seule capable de porter au maximum le rendement des équipes.

4. A cet effet, les travaux divers à effectuer doivent être répartis, en tenant compte, autant que faire se peut, des aptitudes de chacun des ouvriers.

5. Nous indiquons, un autre moyen qui consiste à solidariser, les deux parties du rail cassé.

6. Les rails peuvent avoir des traces de patinages, plus au moins profondes, causées par le patinage des locomotives dans les rampes, ou bien dans les gares.

7. Le deuxième type d'inter-modalité est né avec le développement du chemin de fer et de ses gares.

8. Des arrêts répartis le long des lignes sont éloignés les uns des autres d'une distance allant de quelques centaines de mètres pour un réseau urbain à plusieurs centaines de kilomètres pour les aéroports transcontinentaux.

9. L'intermodalité correspond à la fin d'un modèle unique, tout-voiture ou tout-camion, et au développement des modes de transports doux (vélo, marche) ou des transports en commun (ferroviaire, routiers).

10. La logique visant à réduire ces coûts conduit à les hiérarchiser de plus en plus pour réduire le nombre de lignes et/ou de noeuds du réseau.

III. Виділіть будь-який інший член речення, окрім підмета, і перекладіть фрази на українську мову.

1. On cherche à éviter ces ruptures de charge par des aménagements (pont, tunnel).

2. L'intermodalité permet d'accompagner cette réduction des noeuds en superposant au premier réseau, un réseau de transport plus local qui permet de diffuser l'effet du noeud de transport sur un territoire plus vaste.

3. Autour se développent des aéroports secondaires qui sont en correspondance avec les vols transcontinentaux par le premier aéroport.

4. Le déplacement intermodal se traduit à travers cinq éléments généraux: la chaîne de transport, l'offre et son environnement, l'interface, le marketing, la logistique.

5. Il est donc nécessaire de contrebalancer cet inconvénient par une réelle valeur-ajoutée en termes de performance de l'offre de transport sur chacun des points vus plus haut.

6. On peut ainsi avoir un schéma d'intermodalité où les usagers arrivent à vélo ou en bus pour prendre le train.

7. En situation d'intermodalité, il est nécessaire de choisir une stratégie pour optimiser le transport.

8. On considère généralement que l'intermodalité implique au moins l'utilisation d'un mode de transport collectif; l'enchaînement de deux modes de transports individuels ne nécessitant pas d'organisation particulière.

9. Les municipalités tentent souvent de promouvoir des modes de déplacement alternatif, principalement le vélo.

10. Les variables de ces éléments sont le nombre de stationnement, les itinéraires, les horaires, les correspondances et la durée du trajet.

IV. Виділіть підкреслені слова та словосполучення за поданим зразком.

L'interface correspond à l'aménagement, l'information locale et les infrastructures annexes.

C'est l'interface qui correspond à l'aménagement, l'information locale et les infrastructures annexes.

C'est à l'aménagement, l'information locale et les infrastructures annexes que l'interface correspond.

1. La durée de correspondance risque de poser des problèmes aux usagers occasionnels ou à mobilité réduite, sans parler du risque de retard d'un des modes de transports.

2. La fréquence des services permet d'emprunter le véhicule suivant sans perte de temps trop pénalisante.

3. Dans un transport en commun, chaque arrêt dégrade les performances globales de la ligne.

4. Rennes Métropole par l'intermédiaire de son réseau de transport encourage l'intermodalité par des tarifs intéressants, des abonnements adaptés et une forte information auprès des clients.

5. La facturation, via un billet unique, peut être un élément incitatif.

6. La logistique correspond à la gestion des flux physiques et informationnels.

7. Le terme de multimodalité signifie plusieurs déplacements ou chaînes de transport distincts empruntant chacun un mode ou une combinaison de modes différents.

8. Le coeur du dispositif contractuel entre RFF et la SNCF repose sur la convention de gestion de l'infrastructure.

9. La sédimentation des désaccords non tranchés pèse sur la gestion de la maintenance.

10. Les conventions successives de gestion de l'infrastructure organisent une relation de collaboration obligée entre un donneur d'ordres, RFF, et un producteur.

Коментар III

Обмежувальний зворот **ne ... que** перекладається на українську мову «тільки, лише». **Ne** ставиться перед дієсловом, а **que** – перед обмежувальним словом, наприклад: Les coupures de la voie ne doivent être faites qu'après que l'agent chargé de diriger le travail a acquis la certitude que la voie est protégée réglementairement. Обмежувальний зворот може бути замінений дієприслівником «seulement»: La gare suivante est située seulement à cent kilomètres.

V. Перекладіть на українську мову речення, замінюючи дієприслівник «seulement» на обмежувальний зворот «ne ... que».

1. Le présent avis porte seulement sur la décision du 10 janvier 2000 prise par le ministère des Transports du Canada.

2. On se souviendra que le plan d'origine a été approuvé en novembre 1999 et prévoyait seulement le transport routier.

3. Ces documents comportaient seulement une mention selon laquelle le transport aérien de combustible MOX était interdit dans l'espace aérien du Canada.

4. Selon les renseignements accessibles aux Canadiens, le public n'avait aucune raison de douter que le transport de combustible MOX se ferait seulement sur route.

5. Le mélange inflammable air combustible est introduit seulement dans le cylindre, puis comprimé par le piston.

6. Une autre solution consiste seulement à établir un caisson, plate-forme destinée à recevoir, d'une part, les organes du groupe moto-propulseur et, d'autre part, la carrosserie.

7. On prévoit seulement à l'avant une partie plus étroite pour faciliter le braquage des roues.

8. En 1804, Richard Trevithick et Andrew Vivian construisent la première locomotive; celle-ci fut employée seulement sur le petit chemin de fer de Merthyr-Tydwil, dans le Pays de Galles.

9. La suspension sur ressorts se trouve seulement entre le châssis de bogie et des boîtes d'essieux.

10. La suspension sur ressorts sert seulement à amortir les chocs pendant le passage des roues sur le défaut de tracé.

VI. Перекладіть речення з української на французьку мову, звертаючи увагу на переклад зворотів для виділення та обмеження членів речення.

1. Саме цеглина, використовувана багато віків, є, як і раніше, одним із найпоширеніших матеріалів для будівництва.

2. Саме будівництво індивідуального житла стало основним напрямом у Франції.

3. Розрізняють тільки три види шпал: дерев'яні, металеві й залізобетонні.

4. Металеві шпали використовуються у великій кількості тільки у Німеччині, Швейцарії і деяких країнах Африки.

5. Саме залізобетонні шпали стали надійною опорою залізничним коліям.

6. Важливу проблему становлять саме ці шпали, оскільки не забезпечують потрібної відстані між рейками.

7. Тріщини з'являються тільки у внутрішній частині блока під рейкою.

8. Саме ці тріщини змусили залізниці посилити їхні технічні специфікації.

9. Саме підвищення опору стало необхідним для того, щоб відповідати зростаючим навантаженням потяга.

10. Саме рейки піддаються навантаженню й ударам коліс рухомого складу і керують рухом коліс.

Вправи на розуміння тексту

I. Дайте послідовну інтерпретацію тексту «Précautions à prendre pour l'exécution des travaux d'entretien» з урахуванням лексичних та граматичних коментарів.

II. Складіть резюме кожного абзацу тексту «Précautions à prendre pour l'exécution des travaux d'entretien».

III. Прочитайте **додатковий текст** та напишіть план до нього.

Vérification et remplacement des matériaux

Rails. Les avaries qui peuvent affecter les rails sont les suivantes:

La cassure. Il est facile à un agent exercé de se rendre compte de l'état d'un rail par l'auscultation à l'aide d'un marteau. Si le rail est cassé, il produit un son mat sourd et dans ce cas, il doit être remplacé dans le plus bref délai.

Si on ne peut faire ce remplacement immédiatement, on prend d'abord toutes mesures de sécurité utiles et on consolide provisoirement la partie cassée par tous moyens appropriés dont on peut disposer.

On peut, soit avec la voie à coussinets, soit avec la voie vignole, faire glisser, sous la cassure, la traverse la pins que l'on bourre fortement. On peut aussi établir sous la partie cassée une traverse supplémentaire, ou simplement un tasseau sur lequel on établit des tirefonds de part et d'autre de la cassure.

Nous indiquons, un autre moyen qui consiste à solidariser, les deux parties du rail cassé, au moyen d'éclisses provisoires fortement serrées par une presse.

La fente ou fissure. Le rail, dans ce cas doit être considéré comme cassé et il faut le remplacer d'urgence.

La paille. Ce défaut ne présente généralement pas de danger immédiat, mais tout rail dans ce cas doit être surveillé, car il peut à la longue s'exfolier, c'est-à-dire se diviser par lames minces et superficielles qui se détachent.

Les criques. Dans ce cas on constate des stries obliques, sur la partie intérieure du boudin du rail. Si ces stries sont superficielles, on peut laisser le rail en service; si, au contraire, elles paraissent profondes on doit remplacer le rail, immédiatement.

Avaries diverses. En dehors de ces avaries les rails peuvent être faussés sur le plat ou sur le champ. Si ce défaut est trop apparent à l'oeil, le rail doit être enlevé pour être utilisé au besoin sur voies secondaires.

De même, les rails peuvent avoir des traces de patinages, plus ou moins profondes, causées par le patinage des locomotives dans les rampes, ou bien dans les gares, ou aux abords des fosses à piquer le feu. Dès que les altérations de ce genre sont assez profondes on remplace les rails.

IV. Дайте відповіді на запитання за текстом «Vérification et remplacement des matériaux».

1. Comment déterminer l'état du rail?
2. Qu'est-ce qu'il faut faire si le rail est cassé?

3. Quelles mesures de sécurité faut-il entreprendre pour remplacer le rail cassé?

4. Quel autre moyen indique-t-on?

5. Faut-il remplacer d'urgence le rail avec la fente ou la fissure?

6. Est-ce que la paille présente un danger immédiat?

7. Faut-il remplacer obligatoirement le rail s'il y a des criques?

8. Le rail, doit-il être enlevé si le défaut est trop apparent à l'oeil?

V. Складіть резюме кожного абзацу.

VI. Напишіть анотацію до додаткового тексту.

Типові труднощі перекладу французького науково-технічного тексту на українську мову

Презентація тексту: La circulation des trains

La circulation des trains, qu'ils transportent des voyageurs ou des marchandises, est minutieusement planifiée. La marche de base de chaque catégorie de trains est calculée par ordinateur pour chaque ligne, en fonction de la charge prévue du train, du profil de la ligne, des caractéristiques de la locomotive; on y ajoute une «marge de régularité» et on obtient la «marche type» qui sert à l'élaboration des horaires sous forme de graphique: les trains y sont tracés de façon à ne pas être gênés les uns par les autres, compte tenu notamment des espacements minimaux de sécurité. Les horaires de tous les trains sont édités sous la forme de «fascicules-horaires» destinés aux agents des gares et à ceux des trains.

Pour le public, les horaires des trains de voyageurs réguliers sont publiés sous une forme simplifiée: la fiche horaire par ligne ou l'indicateur qui regroupe un ensemble de lignes. D'autres graphiques prévoient le roulement des locomotives, et aussi celui des agents de conduite et d'accompagnement des trains. Le bon déroulement du service des trains est suivi par un poste de commandement (P.C.), où les régulateurs surveillent en permanence la circulation, chacun sur une section de ligne; ils interviennent en cas de retard important ou d'incident, en donnant les instructions utiles aux responsables des gares et des postes d'aiguillage.

Chacune des 24 régions de la SNCF dispose d'un P.C. contrôlant l'ensemble des lignes de son territoire, à l'exception des lignes à grande vitesse. Sur certaines sections de ligne très chargées, l'ensemble des installations, aiguilles et signaux, est regroupé dans un seul poste, qui a alors aussi la responsabilité de la circulation des trains sur la section de ligne: c'est le poste d'aiguillage et de régulation (P.A.R.). Lorsque un tel poste

est installé directement au poste de commandement sous la responsabilité du régulateur, il est appelé commande centralisée des circulations. Ainsi, les 390 km de la ligne à grande vitesse Paris-Sud-Est sont contrôlés depuis le poste de commandement spécifique de cette ligne installé à Paris.

On trouve une organisation comparable, mais à plus grande échelle, aux Etats-Unis: le P.C. du réseau CSX Rail Transport à Jacksonville est doté d'une commande centralisée lui permettant de diriger les 14 000 trains quotidiens sur les 32 000 km du réseau.

Словник

la marche de base	базовий хід	un indicateur	показчик
une marge de régularité	маржа регулярності	un poste de commandement	пост управління
tracer	накреслити	un régulateur	диспетчер
gêner	утрудняти рух	surveiller en permanence	постійно стежити
un espacement	інтервал	à plus grande échelle	більший об'єм
fascicule-horaire	випуск-розклад		

Коментар I

Особливістю науково-технічного тексту є: точний і повний виклад матеріалу, у якому відсутня емоційна забарвленість; інше змістове навантаження деяких слів повсякденної лексики; висока частотність вживання слів основного словникового фонду та висока частотність використання деяких граматичних конструкцій; обмежене вживання фразеологізмів; широке вживання скорочень і умовних позначень; використання особливих виразів і лексикографічних конструкцій.

Переклад науково-технічного французького тексту на українську мову має свої типові труднощі: велика кількість термінів, багатозначність деяких термінів, поява неологізмів, синонімія термінів, аббревіатури, умовні позначення та інше.

Французький науково-технічний текст переобтяжений науково-технічною термінологією, тому дуже важливо розглянути питання термінології детальніше. Уже зазначалося, що терміни можуть бути

багатозначними, наприклад: un engin – машина, прилад, знаряддя, механізм, снаряд, пристрій, агрегат. Багатозначність необхідна для гнучкості й вираження відтінків значення, але для термінологічної лексики потрібна точність, що не допускає різних тлумачень слів, тобто термін повинен мати тільки одне значення. Однак бувають випадки, коли навіть в одній технічній галузі трапляються різні значення одного слова, наприклад: le véhicule – транспортний засіб, вагон. У цьому випадку можна казати про синонімію термінів. Наприклад: le châssis, le bâti, le cadre – рама; la caisse, la carrosserie – корпус, кузов; la motrice, l'automotrice, la locomotive – локомотив, моторний вагон; les roues en couple, le paire de roues – колісна пара; l'aménagement électrique, l'appareillage électrique – електричне оснащення.

I. Наведіть усі значення багатозначних термінів.

L'essieu, l'extrémité, la cabine de conduite, le moteur de traction, l'adhérence, le bâti, la torsion, résister, fixer, consister, l'effort, la poutre, concevoir, la marche, la détente de gaz, la transformation, la rapidité, la combustion.

II. Підберіть синоніми до французьких слів та словосполучень.

1) fournir	a) essentiel
2) nécessaire	b) la combinaison
3) la marche	c) le combustible
4) utiliser	d) la dilatation
5) la détente de gaz	e) employer
6) la combustion	f) livrer
7) le carburant	g) différer
8) distinguer	h) le brûlage
9) le mélange	i) la transposition
10) la transformation	j) la circulation
11) le moteur	m) le propulseur
12) alimenter	n) distribuer

III. Замініть синонімом підкреслене слово. Перекладіть речення на українську мову.

1. Les trains y sont tracés de façon à ne pas être gênés les uns par les autres, compte tenu notamment des intervalles minimaux de sécurité.

2. La marche principale de chaque catégorie de trains est calculée par ordinateur pour chaque ligne, en fonction de la charge prévue du train, du profil de la ligne, des caractéristiques de la locomotive.

3. On y ajoute une «marge de régularité» et on obtient la «marche type» qui sert à la mise en oeuvre des horaires sous forme de graphique.

4. Les graphiques de tous les trains sont édités sous la forme de «fascicules-horaires» destinés aux agents des gares et à ceux des trains.

5. Pour partager une voie en deux, on utilise un appareil de voie appelé branchement.

6. Sa partie mobile – constituée par deux lames solidaires l’une de l’autre – est l’aiguille, ou l’aiguillage, terme qui dans le langage courant est souvent utilisé pour désigner tout appareil de voie.

7. Pour que tous les matériels roulants puissent circuler sur le même réseau, celui-ci doit avoir des caractéristiques précises.

8. La version la plus moderne du cantonnement est le block automatique, qui est absolument sûr et fonctionne sans intervention de personnel.

9. L’écartement de la voie, le gabarit du matériel roulant, le rayon minimal des parties de voies en courbe, et aussi la charge admissible par essieu et par mètre courant sont des caractéristiques impératives d’une voie ferrée.

10. C’était parfois celui des véhicules routiers de l’époque ou bien il était fixé tout simplement par celui des roues de la locomotive, lui-même conditionné par les dimensions de la chaudière.

IV. Вставте замість крапок пропущені слова й вирази.

1. Pour le public, ... des trains de voyageurs réguliers sont publiés sous une forme simplifiée: la fiche horaire par ligne ou l’indicateur qui regroupe un ensemble de lignes.

2. Le bon ... du service des trains est suivi par un poste de commandement (P.C.).

3. Les régulateurs ... la circulation, chacun sur une section de ligne; ils interviennent en cas de retard important ou d’incident, en donnant les instructions utiles aux responsables des gares et des postes d’aiguillage.

4. Sur certaines sections de ligne très chargées, l’ensemble des installations, aiguilles et signaux, est ... dans un seul poste, qui a alors aussi la responsabilité de la circulation des trains sur la section de ligne.

5. Lorsque un tel poste est installé directement au ... sous la responsabilité du régulateur, il est appelé commande centralisée des circulations.

6. Dans un poste moderne, une seul ... sur un bouton suffit à commander la mise en position convenable de toutes les aiguilles d’un itinéraire ainsi que l’ouverture du signal qui est à l’origine de cet itinéraire.

7. Les ..., constitués par des panneaux lumineux, transmettent aux conducteurs les ordres nécessaires.

8. ... commandé par deux feux rouges est nécessaire avant le signal pour protéger une bifurcation, une traversée de voie.

9. ... est indiquée par le feu vert; le conducteur peut circuler à la vitesse maximale de la ligne.

10. ... entre deux panneaux successifs est de 1 500 m, correspondant à la distance de freinage des trains les plus rapides.

Mots à compléter: surveiller en permanence; signaux; déroulement; action; regroupé; la distance; les horaires; poste de commandement; l'arrêt; la voie libre.

Коментар II

Серед джерел, які поповнюють французьку науково-технічну термінологію, є запозичення з інших мов, у тому числі з латини та грецької. З розвитком науки та техніки, з появою нових явищ та відкриттів термінологічний словник французької мови поповнюється також зовсім новими поняттями. Є також морфологічні способи словотворення, коли за допомогою різних формальних засобів, які приєднуються до вже існуючих слів, з'являються нові терміни.

Запозичення з'явилися в результаті спілкування народів різних країн. Крім цього, французька мова використовувала префікси та суфікси латинського, грецького, а також старофранцузького походження. Наприклад: суфікси -ade, -ard (старофранцузькі); -aire, -ture, -que, -teur, -trice, -al, -tion, -isme, -iste, -ité, -at – та їх варіанти -ation, -ition, -aison, -ison, -eur, -ature та інші (l'interopérabilité, l'architecture, le consortium, la pratique, bénéficiaire, la dénomination, l'absorption, le conservatisme). Є запозичення з англійської мови: le planning, le sponsoring, l'interview, le management, la médiatisation, le module, le starter. Вони досить поширені у французькій мові, у багатьох словах зберігається англійська вимова, наприклад, diesel; але стійкість фонематичної системи французької мови приводить іноді до явищ інтерференції, коли англійські слова вимовляються за фонетичними правилами французької мови. Наприклад, англ. bowling вимовляється як [bu-lin]. Звичайно, у французькій мові є також запозичення з інших мов, наприклад, une esquisse, acrylique, une candidature.

Таким чином, можна зробити висновок, що запозичення є сьогодні продуктивним засобом поповнення словникового складу французької мови.

V. Перекладіть на українську мову слова та вирази.

Le générateur acoustique, l'adhésion, le deksel, le vis allen, le bulldozer, l'aqueduc, asynchrone, le starter, le diagnostic, le wagon, axial, le babbitt, le ballast, barodynamics, la batterie à fours de coke, l'embrayage de baïonnette, la berme, le raccord à cliquet, en vrac, le ressort cantilever, le débit, le cardan.

VI. Замініть підкреслене слово антонімом. Перекладіть речення на українську мову.

1. Dans les ponts à poutres métalliques, ces premières peuvent passer simplement sous chaussée, ou être placées de part et d'autre de celle-ci.

2. Ces poutres de hauteur constante sont à âme pleine ou triangulée.

3. Elles sont reliées transversalement par des pièces de pont répartissant les décharges entre elles et par des entretoises limitant les déformations.

4. La couverture des chaussées est en général une simple dalle en béton armé d'épaisseur variable participant ou non à la résistance du tablier.

5. Ces ponts métalliques sont le plus souvent réalisés à l'aide de grands éléments exécutés en usine, dont l'assemblage est effectué soit par soudure en place, soit à l'aide de boulons à haute résistance.

6. Les ponts à poutres en béton armé sont en particulier constitués de poutres parallèles sous chaussée.

7. L'assemblage est effectué soit par soudure en place, soit à l'aide de boulons à basse résistance.

8. Le tablier est constitué de poutres longitudinales, recevant un platelage longitudinal support de la chaussée et solidarisées à leurs extrémités par deux poutres de rigidité longitudinales.

9. Cet ensemble est conçu en fonction de trois critères fondamentaux: faible formation verticale, résistance aux efforts dus au vent et rigidité à la torsion.

10. Mais au fur et à mesure de l'avancement des travaux il faut tenir compte de la déformation des câbles et invulnérabilité au vent de l'ouvrage.

VII. Перекладіть речення з французької мови на українську.

1. Le fret ferroviaire est affirmé comme levier très important pour la transition écologique.

2. Tandis que le projet de TGV low cost fait l'actualité, une proposition de loi visant à développer et à moderniser le transport ferroviaire préconise entre autres de garantir à tous la mobilité en revenant à une tarification au kilomètre.

3. Le texte a été élaboré au sein d'ateliers législatifs auxquels ont notamment participé les cheminots du Collectif Front de gauche des cinq gares parisiennes, des syndicalistes, mais aussi des associations d'usagers et de simples citoyens.

4. Le système ferroviaire doit répondre aux besoins grandissants des usagers d'un transport de qualité, fiable, ponctuel et cela en toute sécurité.

5. L'abandon du dogme libéral de la concurrence effrénée, maîtrise publique des infrastructures, unité du réseau d'infrastructures ferroviaires, intégration dans les contrats avec les opérateurs de critères sociaux et environnementaux pour combattre la tentation d'un nivelage par le bas de l'offre de services sont des principes généraux d'une politique publique.

6. Un article impose en priorité l'acte de déclarer l'activité du wagon isolé d'intérêt général.

7. Ensemble, ils forment le cadre juridique sur lequel les voyageurs peuvent s'appuyer, notamment pour engager une action indemnitaire à l'encontre du transporteur qui serait responsable d'un préjudice corporel, matériel, ou d'un retard.

8. Par la conclusion d'un contrat de transport avec le passager, le transporteur est tenu d'une obligation de résultat en matière de sécurité pendant l'exécution de ce contrat, c'est-à-dire qu'il est tenu de conduire le voyageur sain et sauf à destination.

9. Cet engagement est constaté par un titre de transport dont la forme et le contenu sont déterminés par les Conditions générales de transport.

10. Le transporteur doit, s'il y a lieu, certifier sur le titre de transport que le train a été supprimé ou la correspondance manquée.

VIII. Перекладіть фрази з української мови на французьку.

1. Основний рух кожної категорії потягів обчислюється на комп'ютері для кожної лінії, залежно від навантаження, передбаченого для потяга, профілю лінії, характеристик локомотива.

2. Графік потягів створюється так, щоб одні не заважали іншим з обліком, зокрема мінімальної безпечної відстані.

3. Графіки потягів видаються у вигляді випусків-розкладів, призначених для диспетчерів вокзалів та машиністів потягів.

4. Кожен із 24 регіонів SNCF має в розпорядженні командний пост, що контролює всі лінії своєї території, за винятком швидкісних.

5. Таким чином, 390 км швидкісної лінії Париж–Південь–Схід контролюються специфічним командним постом цього маршруту в Парижі.

6. Для пасажирів розклад руху пасажирських потягів видається в спрощеній формі.

7. На деяких ділянках маршруту все устаткування, стрілки й сигнали згруповані на одному посту, який також відповідальний за рух потягів на ділянці лінії.

8. Зупинка, викликана двома червоними вогнями, необхідна до сигналу, щоб забезпечити розгалуження або переведення колії.

9. Відстань між двома табло, які йдуть одне за одним, дорівнює 1 500 м, відповідаючи відстані шляху гальмування найбільш швидкісних потягів.

10. Регулятори включаються в разі значної затримки або аварії, надаючи корисну інформацію для керівництва вокзалів і посиляючи сигнал стрілочним переводам.

IX. Перекладіть текст із французької мови на українську та сформулюйте 5 запитань до нього.

Pour diviser une voie en deux, on utilise un appareil de voie appelé branchement. Sa partie mobile – constituée par deux lames (coupons de rail effilés), solidaires l'une de l'autre – est l'aiguille, ou l'aiguillage, terme qui dans le langage courant est souvent utilisé pour désigner tout appareil de voie. Le plus souvent, les aiguilles sont munies d'un moteur électrique et commandées à distance depuis un poste d'aiguillage. Dans un poste moderne, une seule action sur un bouton suffit à commander la mise en position convenable de toutes les aiguilles d'un itinéraire ainsi que l'ouverture du signal qui est à l'origine de cet itinéraire.

Les signaux, constitués par des panneaux lumineux, transmettent aux conducteurs les ordres nécessaires, par exemple:

- l'arrêt avant le signal, commandé soit par 2 feux rouges pour protéger une bifurcation, une traversée de voie, ou la manoeuvre d'une aiguille, soit par un seul feu rouge pour assurer l'espacement avec le train précédent;

- l'annonce à distance d'un panneau à l'arrêt, indiquée par un feu jaune pour que le conducteur puisse freiner à temps;

– la voie libre, indiquée par le feu vert; le conducteur peut circuler à la vitesse maximale de la ligne.

Le système du cantonnement évite qu'un train rapide ne rattrape un train plus lent qui le précède sur la même voie: la voie est partagée en sections successives, ou cantons, dont l'accès est interdit par un sémaphore tant qu'un train s'y trouve. La version la plus moderne du cantonnement est le block automatique, qui est absolument sûr et fonctionne sans intervention de personnel.

Граматичні вправи

I. Перекладіть речення з французької мови на українську.

1. C'était le cas des locomotives construites par Stephenson, qui l'ont conduit à adopter l'écartement de 4 pieds 8 pouces et demi ou 1,435 mètre pour les lignes dont il a dirigé la construction.

2. La constitution des réseaux a amené une relative unification des écartements, le plus répandu étant celui de Stephenson, devenu la voie normale utilisé par la plupart des réseaux européens, en Amérique du Nord et en Chine.

3. En effet, le dévers, différence de hauteur des deux files de rails dans une courbe (inclinaison de la voie) qui permet de contrebalancer la force d'inertie centrifuge, est limité à 16 centimètres, pour qu'un train circulant lentement ne risque pas de se renverser.

4. La signalisation lumineuse transmet aux conducteurs les ordres nécessaires à la marche de leur train.

5. De ce poste partent les commandes pour l'aiguillage et la régulation de l'exploitation.

6. Le gabarit du matériel roulant est l'enveloppe du contour transversal à l'intérieur duquel doivent s'inscrire les véhicules à l'arrêt en Europe – sauf en Grande Bretagne – les véhicules respectent le gabarit dit «passe-partout international» (largeur: 3,15 m; hauteur: 4,28m).

7. La charge maximale admissible par essieu, qui conditionne la charge transportable par un véhicule déterminé, dépend de la voie (poids du rail, nombre de traverses au kilomètre) et de la résistance des ouvrages d'art sous la voie (ponts et viaducs).

8. A la SNCF, la charge maximale par essieu est de 20 tonnes (22,5 tonnes sur certaines lignes) et 8 tonnes par mètre linéaire.

9. Les électrifications antérieures subsistent toutefois pour la plupart et amènent l'existence de «frontières électriques» qui peuvent être franchies par des locomotives électriques polycourantes.

10. L'alimentation en énergie électrique est visualisée sur un graphique.

Коментар III

До морфологічних засобів словотворення належить також афікація, тобто утворення слів за допомогою суфіксів і префіксів. Цей засіб залишається, як і раніше, продуктивним у словотворчій системі французької мови, незважаючи на висловлювання деяких учених про його занепад. Щодо суфіксів, то вони вказують на частину мови, рід, лексико-семантичний розряд, можуть надати слову стилістичного забарвлення. Серед суфіксів, які утворюють нові терміни від дієслів, можна назвати **-age**, **-ment**, **-tion**, **-teur**, **-eur**, **-euse**, наприклад: montage, développement, électrification, générateur, mélangeur, pelleuse. Суфікси **-ment**, **-age** вказують на дію та процес. Суфікс **-age** найчастіше використовується для позначення техніки, а суфікс **-ment** вживається для називання розумових операцій. Суфікси **-té**, **-ité**, які утворюють іменники від прикметників, наприклад: propreté, déclivité, capacité, dureté, використовуються для термінів наукового та технічного походження. Префікси, як і суфікси, відіграють важливу роль у формуванні нових термінів, вони теж складають розряд продуктивних елементів французького словотворення. Особливо це стосується префіксів **sur-**, **super-**, **anti-**, **ultra-**, які виражають найвищий ступінь або інтенсивність. Наприклад: surcharge, surcroît, antichoc, antirouille, superpuissance, superstructure, ultrason. Префікс **dé-** (**des-**) має в основному негативне значення, наприклад: désaccord, discontinu, débranchement, déchargement. Як і попередні префікси, він може використовуватися з іншими частинами мови, наприклад: dissoluble, déréguler, débarquer, superviser, superposer, extrafort. До продуктивних префіксів, які можуть приєднуватися до різних частин мови, належать також префікси **re-**, **in-**, **non-**. Наприклад: indissoluble, reexamen, reconstruire, non-alignement.

II. Утворіть іменники від дієслів за допомогою суфіксів: **-ment**, **-age**, **-tion**, **-teur**, **-eur**, **-euse**.

Abandonner, bloquer, réfrigérer, absorber, accélérer, accumuler, générer, coller, avertir, mélanger, refroidir, allier, alterner, amplifier, échapper, freiner, limiter, assembler, atteler, allumer, réguler, bourrer, centrer.

III. Утворіть похідні слова за допомогою префіксів **sur-**, **super-**, **anti-**, **ultra-**, **dé-** (**des-**).

Ménager, exciter, face, position, puissance, léger, marché, corps, calcaire, adhésif, aérien, moderne, son, sensible, générer, nouer, nommer, passer, partir, équilibrer, informer, intégrer, ordre.

IV. Утворіть похідні слова за допомогою префіксів **re-**, **in-**, **non-**.

Examiner, différent, commencer, faire, calculable, capacité, commode, complet, confort, déterminé, droit, exécution, engagement, conformité, activité.

V. Утворіть дієслова від наведених іменників.

Amplification, blocage, refroidissement, freinage, régulateur, collage, surménage, centrage, avertissement, intégration, départ, desinformation, surexcitation, déséquilibre, assemblage, bourreuse, non-exécution.

VI. Знайдіть французькі еквіваленти до поданих українських термінів.

Ухил колії, зобов'язати видавати компенсацію, розгалуження, відрізки рейок, погонний метр, відцентрова сила інерції, роздвоєння, пропонувати, пасажери залізничного транспорту, низький опір, функціонувати без втручання персоналу, складання, плити різної товщини, візуалізувати.

Вправи на розуміння тексту

I. Дайте послідовну інтерпретацію тексту «La circulation des trains» з урахуванням лексичних та граматичних коментарів.

II. Складіть резюме кожного абзацу тексту «La circulation des trains».

III. Прочитайте **додатковий текст** та напишіть план до нього.

Les caractéristiques d'une ligne

Pour que les matériels roulants puissent circuler sur le même réseau, celui-ci doit avoir des caractéristiques précises.

L'écartement de la voie, le gabarit du matériel roulant, le rayon minimal des parties de voies en courbe, et aussi la charge admissible par essieu et par mètre courant sont des caractéristiques impératives d'une voie ferrée. Elles doivent être identiques pour toutes les lignes d'un même réseau afin d'y permettre la circulation de tous les matériels roulants (sans restriction).

Au temps des premières voies ferrées, le choix de l'écartement fut purement empirique: c'était parfois celui des véhicules routiers de l'époque ou bien il était fixé tout simplement par celui des roues de la locomotive, lui-même conditionné par les dimensions de la chaudière: c'était le cas des locomotives construites par Stephenson, qui l'ont conduit à adopter l'écartement de 4 pieds 8 pouces et demi ou 1,435 m pour les lignes dont il a dirigé la construction. Sous l'influence d'autres ingénieurs anglais, l'Espagne et la Russie adoptèrent les écartements plus larges, qui subsistent aujourd'hui. La constitution des réseaux a amené une relative unification des écartements, le plus répandu étant celui de Stephenson, devenu la voie normale, utilisé par la plupart des réseaux européens, en Amérique du Nord et en Chine. On trouve l'écartement «russe» de 1,52 m dans toute la Russie et en Finlande, l'écartement «espagnol» de 1,67 m dans la péninsule Ibérique mais aussi en Amérique du Sud et en Inde. Enfin, des réseaux entiers sont à voie étroite: 1,067 m pour le Japon et l'Afrique du Sud, 1 mètre pour plusieurs pays africains.

Sur les grandes lignes, les courbes descendent rarement au-dessous de 1 000 m de rayons (minimum pour la circulation à 160 km/h) et, sur les lignes à grande vitesse, le rayon minimal des courbes est de 3 000 m. Plus la vitesse de circulation est élevée, plus le rayon des courbes doit être grand. En effet, le dévers, différence de hauteur des deux files de rails dans une courbe (inclinaison de la voie) qui permet de contrebalancer la force d'inertie centrifuge, est limité à 16 centimètres, pour qu'un train circulant lentement ne risque pas de se renverser. Les déclivités maximales d'une ligne conditionnent la charge admissible des trains.

IV. Дайте відповіді на запитання за текстом «Les caractéristiques d'une ligne».

1. Pourquoi faut-il avoir des caractéristiques précises d'une ligne?
2. Quelles indications entrent-elles dans les caractéristiques d'une ligne?
3. Pourquoi doivent-elles être identiques?
4. Comment choisissait-on l'écartement au temps des premières voies?

5. Quel écartement fut-il fixé pour les locomotives construites par Stephanson?

6. Quelles raisons ont-elles amené une relative unification des écarts-ments?

7. Quel est le rayon minimal des courbes?

8. Qu'est-ce qui conditionne la charge admissible des trains?

V. Складіть резюме кожного абзацу.

VI. Напишіть анотацію до додаткового тексту.

Види перекладів

Презентація тексту: Les ponts à poutres

Adaptés à la majorité des situations locales, ces ponts sont édifiés dans d'innombrables variétés de formes et d'aspects. Les ponts à poutres ont des dispositions très variées suivant la constitution de leurs éléments porteurs.

Dans les ponts à poutres métalliques, ces dernières peuvent passer simplement sous chaussée, ou être placées de part et d'autre de celle-ci. Ces poutres de hauteur constante ou variable sont à âme pleine ou triangulée. Elles sont reliées transversalement par des pièces de pont répartissant les charges entre elles et par des entretoises limitant les déformations. La couverture des chaussées est en général une simple dalle en béton armé d'épaisseur constante participant ou non à la résistance du tablier. Ces ponts métalliques sont le plus souvent réalisés à l'aide de grands éléments exécutés en usine, dont l'assemblage est effectué soit par soudure en place, soit à l'aide de boulons à haute résistance.

Les ponts à poutres en béton armé sont en général constitués de poutres parallèles sous chaussée, presque toujours à âme pleine, solidarisées transversalement par des voiles en béton armé formant entretoise; la couverture est une dalle en béton armé qui joue le rôle de membrure supérieure des poutres. Ces ponts sont coulés en place. Beaucoup de ponts à portée modérée franchissant routes et autoroutes sont de ce type.

Les ponts à poutres en béton précontraint sont calculés suivant le principe de la travée indépendante, lorsque la distance entre appuis est modérée. Pour des ouvrages plus importants, le principe retenu est celui des travées continues; dans ce cas, les poutres sont généralement constituées de caissons. Les ponts en béton précontraint sont soit coulés en place à l'aide de cintres autolanceurs, soit construits par encorbellements successifs: cette méthode permet d'ériger l'ouvrage symétriquement en porte à

faux à partir des piles, par tranches successives appelées voussoirs, coulés en place ou préfabriqués, la stabilité étant assurée par la mise en tension successive des câbles de précontrainte, ancrés à l'extrémité de chaque voussoir.

Les ponts à haubans, cas particulier de ponts à poutres, connaissent actuellement un développement important. Leur tablier est soit métallique soit en béton précontraint. En accord avec les recherches architecturales actuelles, l'ordinateur et des méthodes de calcul adaptées permettent d'équilibrer la tension sur les haubans en cours de construction.

Словник

le pont à poutres	балковий міст	le béton précontraint	напружений бетон
la poutre à âme pleine	балка із суцільною стінкою	la travée	прогін
la couverture	покриття	la travée continue	суцільний прогін
la dalle	плита	le cintre	арка
le tablier	платформа моста, проїжджа частина	l'autolanceur	метальник
le boulon	штир, болт	l'encorbellement	консоль
le voile en béton armé	залізобетонна тонка перегородка	le voussoir	блок
l'entretoise	поперечина	ériger	споруджувати
la membrure	пояс, ребро	en porte à faux	частина споруди
coulé en place	виготовлено на місці	la pile	бик, опора
à portée modérée	помірної відстані	la tranche	відрізок
franchir	перетинати	ancré	закріплений
l'autoroute	автобан, траса	le pont à hauban	вантовий міст
la route	шлях		

Лексичні вправи

I. Знайдіть відповідність між термінами з першої колонки та їх дефініціями з другої колонки.

1. la dalle	a) être contraire à, en opposition avec
2. le tablier	b) partie comprise entre deux points d'appuis principaux
3. coulé en place	c) plaque de pierre, etc., pour paver le sol, revêtir une surface
4. la travée	d) construction en saillie sur le plan d'un mur
5. le boulon	e) plate-forme horizontale d'un pont
6. porteur	f) partie de la voie publique aménagée pour la circulation
7. la chaussée	g) fabriqué un objet en métal fondu dans un endroit de son installation
8. la portée	h) qui porte ou supporte quelque chose: mur porteur
9. à l'encontre	i) ensemble constitué par une vis et par l'écrou qui s'y adapte
10. l'encorbellement	j) distance séparant les points d'appuis consécutifs d'une construction

II. Вставте замість крапок пропущені слова й вирази.

1. Les ponts à poutres ont des dispositions très variées suivant la constitution de leurs éléments

2. Elles sont reliées transversalement par des pièces de pont répartissant les charges entre elles et par des entretoises limitant ...

3. La couverture des chaussées est en général une simple ... en béton armé d'épaisseur constante participant ou non à la résistance du tablier.

4. Ces ponts métalliques sont le plus souvent réalisés à l'aide de grands éléments exécutés en usine, dont l'assemblage est effectué soit par ... en place, soit à l'aide de boulons à haute résistance.

5. La couverture est une dalle en béton armé qui joue le rôle de ... supérieure des poutres.

6. Les ponts à poutres en béton armé sont en général constitués de poutres parallèles sous chaussée, presque toujours ...

7. Beaucoup de ponts ... franchissant routes et autoroutes sont de ce type.

8. Pour des ouvrages plus importants, le principe retenu est celui des ...; dans ce cas, les poutres sont généralement constituées de caissons.

9. Les ponts en béton précontraint sont construits par encorbellements successifs: cette méthode permet d'ériger l'ouvrage symétriquement ... à partir des piles.

10. La stabilité étant assurée par la mise en tension successive des câbles de précontrainte, ... à l'extrémité de chaque voussoir.

Mots à compléter: en porte à faux, dalle, à âme pleine, soudure, ancrés, travées continues, porteurs, membrure, à portée modérée, les déformations.

Коментар I

Переклад можна визначити як вид мовного посередництва, при якому в мові перекладу створюється текст, комунікативно рівноцінний оригіналу, при цьому комунікативна рівноцінність проявляється в його ототожненні рецепторами перекладу з оригіналом у функціональному змістовому й структурному відношенні¹⁰. Комунікативний підхід до перекладу є провідним принципом сучасної теорії перекладу, тому переклад є мовним посередником, де комунікативна рівноцінність текстів оригіналу і перекладу передбачає високий ступінь подібності співвіднесених одиниць цих текстів. Ступінь ототожнення залежить від співвідношення систем і правил функціонування різних мов.

Існують різні види перекладів, які залежать від ознак характеру і якості відповідності тексту перекладу текстові оригіналу. Андрій Паршин дає характеристику цих видів перекладу:

- вільний переклад відтворює основний зміст тексту оригіналу з деякими неточностями, доповненнями і пропусками;
- інтерпретація – переклад, який базується на зверненні до позамовної діяльності, тобто він відрізняється від власне перекладу, який здійснюється за правилами використання засобів вираження однієї і другої мовних систем;
- адекватний переклад означає переклад, який відповідає оригіналу з такими ж комунікативними установками;
- точний (правильний) переклад – це переклад, у якому повно та правильно передається зміст оригіналу;

¹⁰ Паршин А. Теория и практика перевода. Русский язык / А. Паршин. – Санкт Петербург : СГУ, 1999. – С.10–11, 76.

- автентичний переклад використовується для перекладу офіційних документів, який має однакову з оригіналом юридичну силу;
- завірений переклад передбачає відповідність оригіналу, закріплену юридично¹¹.

Залежно від функціонального стилю вибираються прийоми й методи, а також мовні засоби, відповідні аналогічному функціональному стилю. Науково-технічний стиль характеризується лексико-граматичними особливостями науково-технічного матеріалу, де є багато термінологічної лексики. Своєрідністю цього стилю є логічність, інформативність, строгість та об'єктивність, послідовність викладення матеріалу.

III. Порівняйте варіанти перекладу тексту «Les ponts à poutres» українською мовою, визначте вид перекладу кожного тексту.

1. Балкові мости

Пристосовані здебільшого до конкретних потреб, ці мости споруджуються в різноманітних формах і видах. Балкові мости мають різні конструкції відповідно до будови їх опорних елементів.

Металеві балкові мости можуть бути з їздою поверху або розміщатися з одного та іншого боку шосе. Балки постійної або змінної висоти бувають із суцільною стінкою або трикутної форми. Вони з'єднуються між собою хрест-навхрест компонентами збірки мосту, розподіляючи навантаження між собою та поперечними балками, які обмежують деформацію. Покриттям проїжджої частини є в основному проста залізобетонна плита постійної товщини, що бере участь чи ні в міцності настилу. Ці металеві мости дуже часто зводяться за допомогою великих елементів споруди, зроблених на заводі, складання яких здійснюється або зварюванням на місці, або за допомогою болтів високої міцності.

Залізобетонні балкові мости в основному складаються з паралельних балок майже завжди із суцільною стінкою, з їздою поверху, з'єднаних поперечно тонкими залізобетонними перегородками у вигляді хреста. Покриттям є залізобетонна плита, яка відіграє роль верхнього поясу балок. Ці мости виготовляються на місці. До цього

¹¹ ibidem, p. 16.

типу належать багато мостів помірної довжини, які перетинають шляхи і проїжджі частини.

Мости з напруженого бетону визначаються за принципом незалежного прогону, коли відстань між опорами помірна. Для більш великих споруд дотримуються принципу суцільних прогонів: у цьому випадку балки в основному складаються з кесонів. Мости з напруженого бетону або виготовляються на місці за допомогою спеціального пристрою, або послідовними консолями: цей метод дозволяє будувати споруду симетрично до частини споруди, яка не має опори, за допомогою биків послідовними відрізками, які називаються блоками, зробленими на місці, або збірними будівельними елементами. Стабільність забезпечується безперервною напругою кабелів, закріплених на кінці кожного блока.

Вантові мости, різновид балкових мостів, набувають нині значного розвитку. У них проїжджа частина металева або з напруженого бетону. Разом із сучасними архітектурними дослідженнями, комп'ютер і відповідні обчислювальні методи дозволяють урівноважити напругу у вантах під час будівництва.

2. Балкові мости

Балкові мости споруджуються в різноманітних формах і видах. Вони мають різні конструкції відповідно до будови їх опорних елементів.

Металеві балочні мости можуть бути з їздою поверху або розміщатися з одного та іншого боку шосе. Балки постійної або змінної висоти бувають із суцільною стінкою або трикутної форми, з'єднуються між собою хрест-навхрест компонентами складання мосту.

Металеві мости зводяться за допомогою великих елементів споруди, зроблених на заводі, складання яких здійснюється або зварюванням на місці, або за допомогою болтів високої міцності. Покриттям є залізобетонна плита, яка відіграє роль верхнього поясу балок.

Мости з напруженого бетону будуються за принципом незалежного прогону. Для більш великих споруд дотримуються принципу суцільних прогонів: у цьому випадку балки в основному складаються з кесонів.

У вантових мостах проїжджа частина металева або з напруженого бетону. Разом із сучасними архітектурними дослідженнями, комп'ютер і відповідні обчислювальні методи дозволяють урівноважити напругу у вантах під час будівництва.

IV. Визначте вид перекладу французького тексту.

Les conventions internationales

a) La COTIF – appendice A consacré aux RU-CIV.

Convention relative aux transports ferroviaires internationaux, signée à Berne le 19 mai 1980 et telle que modifiée par le protocole de Vilnius du 3 juin 1999, dite «COTIF».

La COTIF comprend sept appendices, dont l'appendice A relatif aux Règles uniformes concernant le contrat de transport international ferroviaire des voyageurs et des bagages («RU-CIV»).

Le droit international applicable aux transports internationaux ferroviaires résulte de deux appendices de la COTIF: l'appendice A qui définit les «Règles uniformes concernant le contrat de transport international ferroviaire des voyageurs et des bagages» («RU-CIV») d'une part, et l'appendice B qui définit les «Règles uniformes concernant le contrat de transport international ferroviaire des marchandises» («RU-CIM»).

Міжнародні угоди

a) COTIF – додаток А, що стосується RU-CIV.

Угода по міжнародному залізничному транспорту, підписана в Берні 19 травня 1980 року та модифікована Вільнюським протоколом від 3 червня 1999 року, називається «COTIF».

COTIF включає сім додатків, з яких додаток А визначає «Єдині правила до контракту щодо міжнародних залізничних перевезень пасажирів і багажу» («RU-CIV»).

Міжнародне право, яке стосується міжнародного залізничного транспорту, має два додатка COTIF: додаток А, який визначає «Єдині правила до контракту щодо міжнародних залізничних перевезень пасажирів і багажу» («RU-CIV»), та додаток Б, який визначає «Єдині правила до контракту щодо міжнародних залізничних перевезень вантажів» («RU-CIM»).

V. Визначте вид перекладу французького тексту.

Les ponts suspendus

L'élégance nécessaire de leur courbes mathématiques, leurs structures métalliques apparente font partie du paysage industriel légué par le XIXe siècle. Leur origine se situe au XVIIIe siècle, avec les progrès de l'industrie métallurgique et plus particulièrement le développement de l'acier, qu'ils ont connu leur véritable essor. A cause de leur faible poids propre, le domaine de très grandes portées (supérieures à 500 m) leur est pratiquement réservé.

La structure des ponts suspendus est constitué de câbles métalliques passant au sommet de pylônes, ancrés dans des massifs (ponts suspendus classiques) ou sur les extrémités du tablier (ponts suspendus autoancrés) et supportant le tablier par l'intermédiaire de suspentes. Les câbles de suspension exercent sur les pylônes des compressions retransmises au sol par l'intermédiaire de fondations et sur leurs points d'ancrage des tractions tendant à rapprocher ces appuis d'extrémité.

L'acier est le matériel presque exclusivement utilisé: acier à très haute résistance pour les câbles de suspension, acier classique pour le tablier. Quant aux pylônes, ils peuvent être soit en acier, soit en béton armé. Les câbles porteurs se présentent sous forme de câbles toronnés obtenus en usine par torsion de fils d'acier tréfilés (méthode française) ou sont réalisés sur place par juxtaposition de fils parallèles mis en place par paire (méthode américaine). Le tablier est constitué de poutres transversales, recevant un platelage longitudinal support de la chaussée et solidarités à leurs extrémités par deux poutres de rigidité longitudinales. Cet ensemble est conçu en fonction de trois critères fondamentaux: faible déformation verticale, résistance aux efforts dus au vent et rigidité à la torsion.

La construction des ponts suspendus ne pose pas de difficultés majeures. Les pylônes étant construits, les câbles sont mis en place, puis le tablier soutenu par les suspentes. Mais, au fur et à mesure de l'avancement des travaux, il faut tenir compte de la déformation des câbles et de la vulnérabilité au vent de l'ouvrage. Ces corrections au programme sont prévues par ordinateur.

Підвісні мости

Йдеться про підвісні мости, що з'явилися в кінці XIX ст. з появою металургійної промисловості та сталі зокрема. Конструкція цих мостів складається з металевих кабелів, що підіймаються до пілонів або закріплюються на кінцях проїжджої частини за допомогою стропів.

Для проїжджої частини використовується класична сталь, для кабелів потрібна сталь високої міцності, для пілонів можна використовувати сталь або залізобетон.

Кабелі виготовляються шляхом скручування сталевих ниток. Проїжджа частина складається з поперечних балок, які формують поздовжній настил і з'єднані на кінцях поздовжніми балками.

Треба відмітити, що будівництво підвісних мостів не викликає багато труднощів, але необхідно врахувати деформацію кабелів.

Коментар II

Багато характерних особливостей науково-технічного стилю, притаманних французькій мові, можна зустріти і в українській. Інформативність, логічність, чіткість, ясність думки, об'єктивність – характерні риси українських науково-технічних текстів. У науково-технічних текстах, як французьких, так і українських, є багато термінів, які відрізняються конкретним і однозначним змістом, тому що їх розуміння, чіткість, ясність, логічність змісту та стандартність і послідовність висловлювань не можливі без цього.

Основна маса термінів у французькій мові представлена атрибутивними групами, в які входять іменник + прикметник (*générateur acoustique, poids adhésif, balance automatique*), або іменник + прийменник + іменник (*tranchée d'absorption, clé à molette, fer d'angle*), або іменник + прийменник + іменник + прикметник (*moteur à courant alternatif, bulldozer avec lame rotative, boulon de la section triangulaire*), або іменник + дієприкметник (*moteur refroidi, voiture jumelée, ouvrage articulé*), іменник + прийменник + іменник + прийменник + іменник (*vanne de purge d'air, vis de la tête de coupe, chemin de fer de ceinture*), іменник + прикметник + прийменник + іменник (*effet freinateur de l'air, tableau lumineux de signalisation, barre courbe de la croisée*),

іменник + прийменник + дієслово (*machine à bourrer, machine à centrer*).

Щодо української мови, то ми бачимо такі групи: іменник + прикметник (приміське сполучення, моторний вагон, допоміжне обладнання), іменник + іменник (рама візка, пульт керування, покришка шасі), іменник + дієприкметник (знімна кришка, розсувне вікно, рухомий склад), іменник + прийменник + прикметник + іменник (шасі з центральною рамою, гвинт із шестигранним шліцом, бульдозер із поворотним відвалом), іменник + прикметник + іменник (двигун внутрішнього згорання, прокат кутового перерізу, табло світлової сигналізації), прикметник + прикметник + іменник (кривошипно-шатунний механізм, зворотно-поступальний рух, контрольно-вимірювальний прилад). Важливо відмітити, що в українській мові, як і у французькій, активно використовуються префікси анти-, проти-, напів-, транс- (*anti-, contre-, semi-, trans-*), суфікси -ість, -ізм, -анн, -інн, (-ité (té), -isme, -tion (-ation). Наприклад: противикрадний пристрій, протиблокувальний, антифракційний, регулювання, напівавтоматичний, напруження, механізм, обладнання (*transmission, installation, légèreté, anticheminant, semi-automatique, capacité, mécanisme*). Важливою особливістю французької мови є те, що прикметник стоїть найчастіше після іменника, тоді як в українській мові прикметник розташований перед іменником. Як зазначалося раніше, в науково-технічних текстах і в українській, і у французькій мовах використовується багато слів, які не належать до розряду термінів, але вони отримують специфічні значення в цих текстах.

У цілому, виявляється, що мовні особливості аналогічних стилів у французькій і українській мовах дуже часто збігаються. Але специфіка перекладу залежить не тільки від мовних особливостей, а й від того, яким чином вони співвідносяться між собою. У тому випадку, коли виявляються відмінності, засоби вираження цих відмінностей замінюються мовними засобами, які відповідають вимогам даного стилю. У французькій мові, наприклад, в науково-технічних текстах використовуються найчастіше прості невеликі речення, а серед складних більше складнопідрядних, ніж складносурядних речень. Щодо української мови, то науково-технічному стилю властиве використання складних речень. У цьому випадку можливі об'єднання французьких речень при перекладі на українську мову.

VI. Зробіть вільний та адекватний переклади тексту.

Les ponts en arc

Ancêtres de tous les ponts, ils ont été en pierre, puis leur arc a été construit en acier et béton armé seul leur coût de construction élevé a arrêté leur développement.

L'emploi des premiers ponts en voûtes fut développé par les Romains, qui inventèrent la technique du plein cintre, utilisée jusqu'au milieu du XVIIIe siècle. A cette époque, sous l'influence de Perronet et de John Rennie, la technique évolue de manière décisive l'épaisseur des piles est réduite, les arcs surbaissés. Puis les ponts en arc ne sont plus systématiquement en maçonnerie, mais également en métal et en béton.

Dans les ponts voûtés en maçonnerie, l'élément porteur est une voûte en pierre, dont le tracé intérieur est toujours proche d'un arc de cercle ou d'ellipse (plein cintre). La voûte encastrée sur ses appuis supporte la chaussée soit par l'intermédiaire d'un remblai placé entre des murs verticaux (tympans), soit par l'intermédiaire de petites voûtes (voûtes d'élargissement). P. Séjourné fixa au début du XXe siècle tous les détails sur le dimensionnement et la constitution de ce type de pont.

Les arcs des ponts en arc métalliques sont généralement articulés. Ils ont une section droite de forme simple, quelquefois en caisson. Ils sont à âme pleine ou triangulée de hauteur constante ou variable.

Les ponts en arc en béton armé sont essentiellement en béton armé, plus rarement en béton précontraint. Seuls quelques arcs à trois articulations ainsi que des ponts à béquilles obliques ont été réalisés en béton précontraint. Les arcs en béton armé, encastrés sur leurs culées, ont en général une largeur égale à celle du tablier. Ce sont alors des voûtes tout à fait analogues aux voûtes en maçonnerie. Leur réalisation fait appel à la technique du cintre, charpente provisoire en bois.

Dans la plupart des ouvrages, le tablier est une poutre continue, qui repose sur l'arc au moyen de portaux ou de murs verticaux en béton armé. Dans les ponts à béquilles, celles-ci étant des supports obliques qui entrent dans la géométrie de l'arc, le tablier est constitué par l'arc lui-même dans les parties horizontales de celui-ci. Dans le cas de ponts à tablier inférieur ou intermédiaire, le tablier est accroché à l'arc au moyen de suspentes métalliques.

VII. Зробіть порівняльну характеристику мовних засобів (лексичних, граматичних, синтаксичних), які використовувались у французькому оригіналі та в українському перекладі.

VIII. Перекладіть текст із української мови на французьку. Зробіть порівняльну характеристику мовних засобів оригіналу і перекладу.

Реформа регіональних перевезень у Франції

У січні 2002 року набув чинності закон *Solidarité et Renouvellement Urbain (SRU)*, що радикально міняє організацію регіонального транспорту у Франції. Незважаючи на велике соціальне значення, законодавчий акт залишився практично поза увагою більшої частини населення країни. У той же час він відкрив шлях на ринок транспортних послуг іншим операторам і започаткував ліквідацію монополії SNCF.

До теперішнього часу регіональний транспорт частково фінансується державою, яка таким шляхом компенсує витрати SNCF. У нових умовах центральний уряд перестав оплачувати послуги SNCF з організації регіональних сполучень, направив фінансування безпосередньо регіональним адміністраціям. За винятком семи пілотних регіонів, де ці зміни реалізовані з середини 1997 року, SNCF отримує централізовано грант на регіональні перевезення та несе відповідальність за дотримання встановленого рівня обслуговування.

Починаючи з 2002 року регіони отримали можливість укласти контракти з SNCF як з єдиним оператором і використовувати фонди, що виділяються центральним урядом для відшкодування витрат SNCF на перевезення на місцевих і регіональних сполученнях.

Новий закон торкається, окрім залізниць, і автобусного транспорту. Область Іль-де-Франс і Корсика зі сфери дії закону виключені.

Експеримент в шести регіонах (Альзас, Центр, Норд–Па-де-Кале, регіон Луари, Прованс–Альпи–Лазурний берег, Рона–Альпи) був розпочатий у середині 1997 року. Регіон Лімузен приєднався до експерименту дещо пізніше.

Ідея про надання регіонам можливості самостійно організовувати і фінансувати транспортне обслуговування виявилася плідною, результати обнадійливими, тому інші регіони виразили намір наслідувати приклад семи перших. SNCF також підтримало концепцію, оскільки придбання регіональною владою нового рухомого складу сприяло зростанню перевезень. Концепція в цілому заохочувала не тільки зростання парку потягів, але й реалізацію програм оновлення станцій.

Що таке адекватний переклад?

Презентація тексту: La maintenance du réseau

La «maintenance» du réseau, par opposition au «développement», ne vise pas à créer un équipement nouveau mais seulement à conserver au réseau son niveau de performance. Elle s'appuie sur «l'entretien», constitué d'une activité de surveillance de l'état des composants du réseau et de travaux de correction effectués au fil de l'eau, qu'il s'agisse d'entretien «préventif» ou d'entretien «correctif». Les opérations d'entretien sont financées sur crédits de fonctionnement. Lorsque les constituants du réseau nécessitent un remplacement, on procède à leur «renouvellement», opération d'investissement immobilisée dans les comptes de RFF. La SNCF emploie en son sein le terme de «régénération», qui se confond avec le renouvellement, tandis que le contrat de performance entre l'Etat et RFF évoque la «rénovation» du réseau, entendue comme un rattrapage de renouvellement après les constats sur l'état du réseau de l'audit de l'Ecole polytechnique fédérale de Lausanne de 2005 («audit Rivier»). Ce contrat de performance ajoute enfin les notions d'«amélioration de la qualité» et de «modernisation», regroupant un certain nombre d'investissements d'amélioration technologique et de mise aux normes.

Entretien et renouvellement constituent en principe un ensemble indissociable, le second permettant, par la mise en place de nouveaux composants plus robustes, de diminuer les coûts du premier. Les deux types d'opérations sont intégrés dans une programmation de la maintenance. Une opération de renouvellement comporte donc un coût instantané important pour un gain économique lointain pour le système ferroviaire. En cas de retard dans le programme de renouvellement, une diminution transitoire de la performance du réseau, sans conséquence pour la sécurité, peut

être admise sous forme de «renoncements», sources de ralentissements pour le trafic.

L'hétérogénéité des composants du réseau impose une segmentation des métiers de la maintenance, entre les «installations voies», dont l'homogénéité permet une industrialisation, les «ouvrages d'art» et «ouvrages en terre», qui font l'objet de surveillance et de travaux ponctuels, ou les «installations fixes de traction électrique» et «installations de signalisation et de télécommunication», qui font l'objet de programmes transversaux de remplacement.

La mise en oeuvre de la maintenance, enfin, fait l'objet d'arbitrages difficiles pour l'insertion des «fenêtres (ou plages) travaux» dans le graphique de circulation, au détriment de sillons commerciaux. Les interruptions durables de circulation (plusieurs mois) permettent d'effectuer les travaux dans les meilleures conditions mais au prix d'une chute du trafic; elles ne sont pratiquées que sur le réseau à faible trafic. Les travaux sur le réseau à fort trafic s'effectuent via des plages de quelques heures suivies d'une réouverture à la circulation, avec souvent un maintien de la circulation sur la voie contiguë. Ils posent de difficiles problèmes d'insertion dans la circulation et de protection des chantiers. La solution peut être de choisir des plages nocturnes, ce qui a un impact sur les coûts et les modalités de fonctionnement.

Словник

la maintenance	технічне забезпечення, техобслуговування	le renoncement	відмова
viser	мати на меті	les ouvrages de terre	наземні споруди
la performance	ефективність	les fenêtres travaux	час для проведення робіт, вікна
au fil de l'eau	за рухом	au détriment	на шкоду
opération im-mobilisée	операція з вкладання	le sillon	хід
entendre	мати на увазі	contiguë	суміжний
le rattrapage	надолужування	l'arbitrage	суд
indissociable	нерозривний, невід'ємний	les constats	акти

I. Знайдіть українські еквіваленти до французьких термінів.

Le renouvellement, l'entretien préventif, une activité de surveillance, les travaux de correction, le remplacement, l'opération d'investissements immobilisée, la régénération, le contrat de performance, la rénovation, le rattrapage de renouvellement, les constats, un coût instantané, une diminution transitoire de la performance, les ouvrages de terre, les installations fixes de traction électrique.

II. Знайдіть французькі еквіваленти до українських термінів.

Зниження несталої продуктивності, встановлення міцніших компонентів, розділення по професіях у техобслуговуванні, стаціонарний пристрій електротяги, супутні програми по заміні, включення вікон, тривале переривання руху, зниження кількості перевезень, суміжна колія, нічні вікна для проведення робіт, умови функціонування.

Коментар I

Науково-технічний переклад повинен повноцінно та адекватно передавати зміст оригіналу як за формою, так і за суттю. Деякі відступи за формою необхідні, щоб переклад відповідав особливостям української мови та вимогам стилю. Адекватний переклад не має нічого спільного з вільним або буквальним перекладом. Але можуть бути якісь незначні відступи при збереженні істотної інформації.

Повний письмовий переклад, який повинен бути основним, відрізняється від форм анотації та реферату. Останні являють собою скорочені переклади, у яких передається основна інформація без доповнень; анотація являє собою зовсім стислий переклад змісту під виглядом короткої характеристики тексту, його особливостей та достоїнств, що необхідно для того, щоб читач зробив правильний вибір.

Підготовчий етап до перекладу починається з ознайомлення з інформацією, яка міститься в тексті, щоб знати, про що йдеться. Далі розглядається кожне речення і підбираються значення слів залежно від відповідності змісту речення. Коли текст стає зрозумілим перекладачу, починається процес безпосередньо перекладу. Щоб переклад не був буквальним, необхідно висловлювати думки українською мовою, тобто за допомогою зворотів та виразів, властивих цій мові. Переклад здійснюється поетапно по абзацах,

звіряючись, чи не порушений зміст оригіналу та його функціональна і стилістична відповідність. Процес перекладу заголовка буває непростим, іноді треба зрозуміти зміст всього тексту, щоб знайти правильну назву.

Розуміння тексту взагалі ще не означає, що його переклад буде адекватним, правильним. Важливо не тільки знайти в мові перекладу відповідні значення слів та словосполучень, але й комбінацію слів, яка б збігалася з мовою оригіналу, а також належну граматичну та синтаксичну форми.

III. Перекладіть з французької мови на українську текст «La maintenance du réseau», зверніть увагу, з яких частин мови складаються терміни, чи збігаються їх компоненти у двох мовах.

IV. Перекладіть на французьку мову текст, вставте замість крапок пропущені слова та словосполучення французькою мовою.

Залучення пасажирів

Статистичні дані показують досягнутий прогрес. У семи регіонах, де проводився експеримент, в 2002–2005 роках зростання об'єму ... досягло в середньому 12,4 %. Прибутки також зросли на 12 %, відображаючи збільшення кількості ... В інших 14 регіонах ... виріс в середньому на 6 %, за винятком регіонів Центру і Рони–Альпів, де ... перевезень складало відповідно 21 і 20 %. Обсяг пасажирських перевезень зменшився в Бургундії, Шампані–Арденах і Франш-Конте. Регіон Пуату–Шаранта є виключенням із меншою на 6 % кількістю сполучень, але збільшеним на 10 % обсягом перевезень.

Адміністрації семи регіонів інвестували в модернізацію експлуатованого і закупівлі ... 6 млн євро і ввели впродовж 3 років 750 нових потягів. За цей же час SNCF ... взаємодію з регіональними адміністраціями, створило місцеві ... для вивчення варіантів і можливостей поліпшення обслуговування, що надається.

Новий закон пройшов через парламент ..., оскільки усі зацікавлені сторони підтримали зміни. SNCF зобов'язали ... реальні витрати по перевезеннях в кожному з 20 регіонів. Це не просте завдання, зокрема, тому що ... 24 територіальних відділень SNCF не збігаються із межами 20 регіонів, за виключенням Нор–Па-де-Кале.

Пропущені слова і вирази: пасажирські перевезення; поїздок; обсяг перевезень; зростання; нового рухомого складу; налагодило; лінійні комітети; без утруднень; оприлюднити; межі.

V. Підберіть заголовок та перекладіть текст на українську мову.

Le parc des voitures de grandes lignes comprend un peu plus de 6 000 voitures métalliques dont 1 500 environ construites depuis la guerre et caractérisées par un allègement important, l'augmentation de la robustesse, l'amélioration incessante du confort.

En ce qui concerne ce dernier point, rappelons les progrès réalisés dans l'éclairage, le chauffage et la climatisation de l'air, le développement des places couchées, l'introduction du radio-téléphone.

L'évolution des dernières années est marquée par l'unification des wagons sur le plan européen, par la recherche d'économie dans les coûts de construction et d'entretien, par l'obtention d'une plus grande robustesse, enfin par la diversification du matériel en fonction des besoins de l'économie.

Ces besoins ont notamment conduit au développement du matériel spécialisé et les dernières années ont vu la mise en service de wagons à double plancher pour le transport d'automobiles; de wagons à toit coulissant (il peut s'effacer selon les besoins et présente ainsi les avantages du tombereau et du wagon couvert); de wagons à parois coulissantes; de wagons réfrigérants; de wagons pour le transport de tubes de pipe-line, pour le transport de tôles de très grande dimension et de très grand poids unitaire; de wagons de divers types pour le transport des remorques et semi-remorques, notamment des wagons surbaissés type «kangourou».

Коментар II

Незважаючи на характерні особливості науково-технічного стилю, притаманні українській та французькій мовам, лексико-граматична система кожної з них має свої ознаки і властивості, знання яких дуже важливе для перекладу з однієї мови на іншу. Розглядається лексичний та граматичний стан кожної мови у взаємодії, тому що граматичні категорії впливають на значення слів. Відмінності складу мов вимагають інколи введення доповнень. Наприклад, l'industrie – може зустрічатися як в однині, так і в множині (les industries), у той час як в українській мові слово «промисловість» вживається тільки в однині. Тому при перекладі з французької мови цього слова у множині

необхідне додавання лексичних одиниць, наприклад, слів «галузі» або «види» промисловості. *Les transports* (види транспорту), на відміну від французької мови, де це слово зустрічається і в множині, в українській мові вживається завжди в однині, тому в перекладі необхідне додавання лексичної одиниці: види транспорту. Слово «*les ralentissements*» (уповільнення) вживається у французькій мові як в однині, так і в множині, а в українській тільки в однині. У цьому випадку вираз «*les sources de ralentissements*» може бути перекладений «джерела уповільнення руху». *Les risques* (ризик) – слово, яке теж вживається в множині у французькій мові, тоді як в українській воно зустрічається лише в однині. Слово «*les risques*» може звучати в перекладі як «відвертання ризику». Слово «*les statistiques*» в українській мові перекладається як «статистичні дані».

Ще однією особливістю, що відрізняє французьку мову від української, є наявність службових слів, що називаються артиклями. Ці службові слова вказують не тільки на рід та число іменника, але й мають категорії визначеності й невизначеності, вони можуть впливати також на зміст висловлювання і доповнювати його. Наприклад: *L'entretien est constitué d'une activité de surveillance de l'état des composants du réseau.* – Технічна підтримка складається з одного виду діяльності зі спостереження за станом складових мережі. У цьому реченні вираз «*une activité de surveillance*» вживається з невизначеним артиклем, який вказує на «одиничність» діяльності, а сам іменник доповнюється словом «вид». У реченні «*Les constituants du réseau nécessitent un remplacement.*» – Складові мережі потребують своєї заміни у слові «*un remplacement*» артикль виконує роль присвійного прикметника.

Як відомо, у французькій мові основна частина прикметників стоїть після іменника, на відміну від української мови, де більшість прикметників розташована в передпозиції. Ця відмінність суттєво впливає на переклад структур із прикметниками, тому що навіть коли перекладач знає, що в українській мові прикметники повинні стояти перед іменником, він може також зіткнутися з труднощами, пов'язаними з різною сполучуваністю та різним вживанням французьких та українських прикметників, наприклад, *le courant continu* (постійний струм), *la poutre continue* (нерозрізна балка), де один і той же прикметник перекладається по-різному. У деяких випадках прикметник перекладається як прислівник, наприклад, *la tension est forte*

(тиск – потужний), *il travaille fort* (він працює напружено). Треба відмітити, що багато термінів у французькій мові складаються з двох іменників та прийменника, а перекладаються на українську як іменник з прикметником. Т. М. Левицька і А. М. Фітерман відмічають: «До заміни частин мови, як уже вказувалося, особливо часто доводиться звертатися при перекладі означень. Велику роль відіграє звична сполучуваність у різних мовах»¹². Наприклад: *une soupape de contrôle* (контрольний клапан), *le trafic de banlieu* (приміські перевезення), *la voiture à voyageurs* (пасажирський вагон).

У французьких текстах науково-технічного характеру найчастіше вживається теперішній час і прості речення, але в складнопідрядних реченнях трапляється узгодження часів, яке не характерне для української мови. Ця відмінність мов дуже важлива, тому що деякі перекладачі намагаються зберігати це узгодження в перекладі. Ось, наприклад, у складнопідрядному реченні «*Des innovations techniques ont provoqué la tendance à la standartisation qui avait marqué l'évolution de l'industrie du bâtiment*» (Технічні інновації спровокували тенденцію до стандартизації, яка характеризувалася еволюцією будівельної індустрії), видно з перекладу, що узгодження часів, яке наявне в оригіналі, не вживається в українській мові.

Нагадаємо, що інші відмінності, які існують між французькою та українською мовами, вже були розглянути раніше. Йдеться про вживання пасивного стану, вказівних займенників і займенників «*on, il*», а також багато інших особливостей, які треба знати перекладачу, щоб зробити якісний переклад.

VI. Перекладіть речення з французької мови на українську та поясніть особливості їх перекладу.

1. *Le tablier est composé d'entretoises, pièces transversales reliant les poutres principales qui ont une portée égale à la distance entre les bords intérieurs des poutres.*

2. *On a terminé un passage supérieur en construction mixte acier-béton qui enjambe la ligne à double voie de Gênes à Turin.*

3. *La collaboration entre l'acier des poutres et le béton du tablier est assurée par des étriers en acier rond, soudés électriquement aux membrures des poutres.*

¹² Левицкая Т. Р. Теория и практика перевода с английского языка на русский / Т. Р. Левицкая, А. М. Фитерман. – Москва : Изд-во на иностранных языках, 1963. – С. 85.

4. Une caractéristique de cet ouvrage est la rapidité avec laquelle son montage a été effectué: sept journées seulement pendant lesquelles la circulation des trains et le trafic routier n'ont subi que deux interruptions de moins de deux heures.

5. On place parfois un certain nombre de ces longerons sous la chaussée pour constituer le hourdis sous chaussée en dalles carrées.

6. Pour le moment dans cette construction il ne faut utiliser que le béton armé.

7. Ces pièces doivent être très rigides pour ne pas transmettre à leurs appuis des moments de flexion qui peuvent provoquer des torsions.

8. Dans les petits ouvrages à poutres sous chaussée, il arrive qu'on ne mette d'entretoises qu'aux extrémités comme garde-grève (опорні зв'язки або балки).

9. Quant à la surcharge, elle sera toujours donnée par une roue d'un essieu arrière du convoi type.

10. Il arrive dans la plupart des types d'ouvrage que les longerons de rive, c'est-à-dire les longerons les plus éloignés de l'axe, sont transformés en membrures des poutres principales auxquelles se trouve lié le tablier.

VII. Перекладіть текст із французької мови на українську, звертаючи увагу на граматичні та лексичні відмінності між двома мовами.

L'intermodalité

Le transport de voyageurs a toujours été intermodal. Les gens pouvaient ainsi passer de la diligence à un bac pour traverser une rivière trop profonde. Au XIXe siècle les gens changeaient du train au bateau à Dieppe pour traverser La Manche. C'est un premier type d'intermodalité, que l'on pourrait qualifier de franchissement: on change de mode de déplacement à cause de contraintes du terrain. On cherche à éviter ces ruptures de charge par des aménagements (ponts, tunnels). On la retrouve par exemple dans le réseau ferré: ligne non électrifiée pour le TGV, prolongement en bus d'une ligne déclassée pour le transport voyageur... Elle peut aussi être due à des contraintes économiques (terminus d'une ligne en transport lourd car le prolongement est peu fréquenté et qu'il est préférable d'employer un véhicule moins capacitaire) ou organisationnelle (non diamétralisation de deux lignes pour éviter la propagation des retards) voir politique (ligne qui s'arrête à la frontière entre deux pays).

Le deuxième type d'intermodalité est né avec le développement du chemin de fer et de ses gares. Aujourd'hui un réseau de transport en commun dessert des arrêts répartis le long des lignes. Ils sont éloignés les uns des autres d'une distance allant de quelques centaines de mètres pour un réseau urbain à plusieurs centaines de kilomètres pour les aéroports transcontinentaux. Se pose alors la question de la desserte des territoires situés plus loin de ces arrêts, dès lors que la distance à parcourir est supérieure à ce que l'on considère comme acceptable pour les piétons (quelques centaines de mètres dans les villes occidentales). C'est l'intermodalité de rabattement.

En termes de politique de transports, l'intermodalité correspond à la fin d'un modèle unique, tout-voiture ou tout-camion, et au développement des modes de transport doux (vélo, marche) ou des transports en commun (ferroviaire, routier). La part du transport intermodal reste faible: 1,7% de l'ensemble des transports en France en 2005, 11% pour la région parisienne.

Словник

un bac	пором, транспортний засіб	capacitaire	ємнісний
un franchissement	перехід, переправа	une propagation	поширення, збільшення
une contrainte	обмеження	un transport en commun	громадський транспорт
des aménagements	комплекс споруд	un réseau urbain	міська мережа
un prolongement	продовження	les piétons	пішоходи
une ligne déclassée	напрямок	un rabattement	згладжування, поєднання

VIII. Дайте відповіді на запитання.

1. Quelles différences lexiques entre deux langues avez-vous rencontré dans ce texte?

2. Quelles différences grammaticales entre deux langues y a-t-il dans ce texte?

3. Quels traits caractéristiques sont-ils propres à ce texte scientifique?

4. Le titre de ce texte correspond-il à son contenu?

5. Quel objectif l'auteur de cet oeuvre a-t-il mis?

6. Quelle information avez-vous tiré de ce texte?

IX. Перекладіть речення з французької мови на українську.

1. Il suffit que les différentes places soient groupées d'après leurs destinations respectives en services; que les pièces de chaque groupe communiquent facilement.

2. Pour que les formes et les proportions extérieures traduisent naturellement et simplement les grandes divisions d'un édifice et leurs destinations, il est très important que tout y soit disposé suivant une certaine loi, l'ordre.

3. Un appartement doit contenir les pièces nécessaires, placées dans l'ordre le plus convenable aux différents services auxquels elles sont destinées.

4. Il faut que chaque oeuvre de l'architecte soit belle.

5. Le projet c'est la représentation graphique et écrite avec devis de l'oeuvre à réaliser.

6. Il y a quatre élévations des faces extérieures de l'édifice: la façade principale ou antérieure, deux façades latérales, la façade postérieure.

7. Les plans, les façades et les coupes sont exécutés à des échelles déterminées, c'est-à-dire qu'ils représentent les grandeurs réelles réduites dans un rapport donné.

8. La préparation du travail de chantier commence par l'établissement d'un avant-projet tenant compte des conditions locales (nature du sol, matériaux régionaux); des procédés de construction et systèmes d'aménagement choisis.

9. Son établissement suppose la prévision du délai d'approvisionnement en matériaux, produits ouvrés, éléments préfabriqués; la décomposition des travaux en opérations élémentaires qui s'intercalent entre les opérations des autres corps d'état; la prévision du temps d'exécution de chaque opération élémentaire, en fonction des disponibilités en main-d'oeuvre.

10. L'urbanisme doit poursuivre une politique de décentralisation urbaine, de sauvegarde au patrimoine historique des villes, répondre aux problèmes de circulation et de relèvement progressif du niveau de vie des gens.

X. Перекладіть текст із української мови на французьку.

Основні будівельні принципи

Призначення. Будівля повинна відповідати двом необхідним якостям: зручності та міцності.

Зручність. Будівля зручна, коли її різні частини добре розподілені й розташовані. Розподіл має відношення до розташування її частин. Квартира повинна мати необхідні кімнати, які розміщені в порядку, найбільш відповідному різним службам, для яких вони призначені.

Розподіл. Достатньо, щоб різні місця були згруповані згідно з їхнім призначенням для служб, щоб кімнати легко сполучалися.

Розташування. Треба, щоб витвір архітектора був красивим. Уява архітектора малює йому розташування і форми, що ґрунтуються на більш-менш резонній концепції програми, які йому здаються красивими. Архітектор уявляє різні проблеми до того, як він знайде, як задовольнити одночасно свій смак і обов'язкові дані.

Міцність. Архітектор повинен потурбуватися про таку необхідну якість, як міцність. Найважливішим є те, щоб усі частини були міцними, кожна окремо, і щоб вони були поєднані й посилювали міцність всієї будівлі.

Порядок. Щоб форми та зовнішні пропорції природно і просто вписувалися в будівлю, важливо, щоб все було там розташовано згідно із законом, порядком.

На закінчення можна сказати, що архітектура є видом мистецтва.

XI. Дайте відповіді на запитання.

1. Які лексичні відмінності між двома мовами вам зустрілись у перекладі тексту?

2. Які граматичні відмінності між двома мовами є в цьому тексті?

3. Які характерні риси стилю притаманні цьому тексту?

4. Чи відповідає назва змістові тексту?

5. Яку мету ставив перед собою автор цього твору?

6. Яку інформацію ви отримали, прочитавши цей текст?

XI. Прочитайте і перекладіть діалог.

Nous sommes futurs bâtisseurs, nous faisons nos études à l'Académie du bâtiment, nous sommes étudiants de troisième année. Hier, notre groupe a fait une excursion à l'usine des fabrications, située sur la rive gauche du Dniepr. Nous y avons rencontré Nicolay Krasko, ingénieur en chef, qui nous a montré cette entreprise de l'industrie du bâtiment. Nous lui avons demandé de répondre à nos questions.

Etudiant 1: – Combien d'appartements votre usine fabrique-t-elle par jour?

Krasko: – Notre usine fabrique tous les jours 12–15 appartements.

Etudiant 2: – Dites, s'il vous plaît, toutes les opérations sont-elles mécanisées, automatisées?

Krasko: – Presque toutes les opérations à partir des stocks et de l'atelier préparatoire jusqu'à la sortie des éléments préfabriqués, sont mécanisées et automatisées.

Etudiant 3: – Pouvez-vous dire quelques mots à propos des granulats, car nous en avons une idée vague.

Krasko: – Certes. Voici nos stocks contenant une réserve d'éléments du béton. Vous y pouvez voir tous les granulats entrant dans la composition des bétons armés: sables, pierres, ciment, métaux d'armature. Les pierres sont classées en trois dimensions: grosses, moyennes et petites. L'atelier préparatoire est équipé des installations de séparation et de dosage. Nous y avons aussi une grande installation à vapeur.

Etudiant 4: – Quels sables employez-vous pour la confection des éléments préfabriqués?

Krasko: – Vous savez qu'il y a les sables de rivières, les sables vierges et les sables fossiles. Nous employons les sables de rivières et les sables artificiels qui sont des produits du concassage des pierres dures. Les sables employés en béton doivent être propres exempts d'argile et de matières organiques.

Etudiant 4: – Les caractères des pierrailles se répercutent-ils sur l'élasticité du béton.

Krasko: – Oui, le béton possède des caractéristiques intermédiaires entre celles des pierrailles et celles des ciments.

Etudiant 5: – Que préférez-vous, les cailloux ou les pierres cassées pour la confection du béton?

Krasko: – Nous préférons la pierre cassée parce qu'elle adhère mieux au mortier de ciment. La forme ronde des cailloux diminue son adhérence aux mortiers.

Etudiant 6: – Les laitiers des hauts fourneaux entrent-ils dans la composition du béton?

Krasko: – On les emploie pour la préparation des bétons poreux. Les laitiers donnent un produit ayant une résistance moindre que la pierre, mais il est moins cher et plus léger.

Etudiant 7: – Quelque mots sur l'eau, s'il vous plaît.

Krasko: – Pour former le mortier de ciment on emploie de l'eau. L'eau employée pour gâcher du ciment s'appelle l'eau de gâchage. Elle ne doit avoir ni acide, ni alcali.

Etudiant 8: – Les opérations de chargement et de déchargement sont-elles mécanisées?

Krasko: – J'ai déjà dit que toutes les opérations sont mécanisées. Le déchargement du ciment des fourgons de chemin de fer est opéré par des mécanismes spéciaux commandés par un seul opérateur. La manutention et le transport sont réalisés par un système de vis d'Archimède et d'élévateurs à grande capacité. Les pierres et les sables sont manutentionnés par un système de transporteurs à bandes.

Словник

les éléments préfabriqués	збірні блоки	les pierrailles	щебінь
les sables vierges	гірський пісок	les cailloux	галечник
les sables fossiles	кар'єрний пісок	le mortier	розчин
les sables de rivière	річковий пісок	le laitier	шлак
les sables artificiels	штучний пісок	poreux	пористий
le concassage	дроблення, подрібнення	gâcher	гасити
de hauts fourneaux	сталеплавильна піч	l'argile	глина
le vis d'Archimède	черв'ячна передача	exempt	що не містить домішок
avoir une idée vague	мати невиразне уявлення		

XII. Складіть діалог на тему «Візит на будівництво».

XIII. Перекладіть діалог із української мови на французьку.

Петро: – Добрий день, Ігоре! Радий тебе бачити. Куди ти йдеш?

Ігор: – Привіт, Петре! Я йду в університет на консультацію щодо фундаментів.

Петро: – Викладач М. захворів і буде лише через декілька днів.

Ігор: – Шкода! Що робити? У мене іспит через три дні.

Петро: – Якщо хочеш, можемо попрацювати разом, тому що я теж повинен готуватися до цього екзамену.

Ігор: – Це слухна думка! У тебе є конспект з фундаментів?

Петро: – Звісно, я конспектував усі лекції.

Ігор: – Тоді ти можеш мені сказати, що називають «фундаментами»?

Петро: – Це основа будівлі, сукупність частин конструкцій, призначених для розподілу ваги останніх на ґрунт.

Ігор: – Які види фундаментів існують?

Петро: – Їх є багато. Наприклад: суцільні фундаменти, горизонтальний брус, ізольовані, на палях та звичайні фундаменти.

Ігор: – Від чого залежить вибір виду фундаменту?

Петро: – Це залежить від природи ґрунту і розташування навантажень.

Ігор: – Які матеріали вживають при укладанні фундаменту?

Петро: – Залізобетон – найкращий матеріал для укладання фундаменту.

Ігор: – Як елементи фундаменту виготовляються?

Петро: – Вони виробляються головним чином з арматурою, особливо для суцільних фундаментів та ізольованої підшви.

Ігор: – Коли використовують суцільний фундамент?

Петро: – Його використовують, коли ділянка місцевості має нерівномірну щільність.

Ігор: – А палі?

Петро: – Їх вживають, коли відповідний ґрунт розташований на значній глибині, є необхідність перенести навантаження будівлі на ґрунт за допомогою паль.

Ігор: – З чого виробляються палі?

Петро: – Палі виробляються з металу, дерева та залізобетону.

Ігор: – Петре, я був дуже радий тебе зустріти та дякую тобі за допомогу, вона була для мене дуже корисною.

Словник

les radiers généraux	суцільний фундамент	le pieu	паля
les radiers	нижня частина кладки, настил	les fondations	фундаменти
la semelle	горизонтальний брус, підшва		

XIV. Складіть діалог на тему «Укладання фундаментів».

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. У чому полягає різниця між формальним, змістовим та ситуативним еквівалентом?
2. Що таке «помилкові друзі перекладача»?
3. Як характеризується технічна термінологія і що таке «термін»?
4. Як утворюються технічні терміни?
5. Яким вимогам повинен відповідати переклад науково-технічного тексту?
6. Якими особливостями характеризуються такі трансформаційні прийоми, як калькування, транслітерація, описовий переклад?
7. Що таке антонімічний переклад, додавання та опущення?
8. У чому полягають особливості перекладу аббревіатур?
9. Які типові риси притаманні французькому науково-технічному тексту?
10. Що таке вільний переклад і чим він відрізняється від інтерпретації, точного та аутентичного перекладу?
11. Що є загальним і особливим в науково-технічному стилі французької і української мови?
12. Що таке адекватний переклад?

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алимов, В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации [Текст] : учеб. пособие / В. В. Алимов. – Москва : Едиториал УРСС, 2004. – 160 с.
2. Бархударов, Л. С. Язык и перевод (вопросы общей и частной теории перевода) [Текст] / Л. С. Бархударов. – Москва : Международные отношения, 1975. – 240 с.
3. Виноградов, В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) [Текст] / В. С. Виноградов. – Москва : Изд-во ин-та общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
4. Вржижевская, Н. А. Французский язык. Теория перевода [Текст] : учеб. пособие / Н. А. Вржижевская. – Екатеринбург : Екатеринбургский радиотехнический техникум, 2006. – 20 с.
5. Гак, В. Г. Теория и практика перевода. Французский язык [Текст] / В. Г. Гак, Б. Б. Григорьев. – Москва : Изд-во ЛКИ, 2007. – С. 10–12.
6. Кириленко, К. І. Теорія і практика перекладу (французька мова) [Текст] / К. І. Кириленко, В. І. Сухаревська. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 148 с.
7. Левицкая, Т. Р. Теория и практика перевода с английского языка на русский [Текст] / Т. Р. Левицкая, А. М. Фитерман. – Москва : Изд-во на иностранных языках, 1963. – 205 с.
8. Паршин, А. Теория и практика перевода. Русский язык [Текст] / А. Паршин. – Санкт-Петербург : СГУ, 1999. – С. 10, 11, 16, 76.
9. Солодухина, И. В. Грамматика французского языка в таблицах с упражнениями и тестами [Текст] / И. В. Солодухина. – Москва : Филоматис, 2006. – 240 с.
10. Bally, Ch. Linguistique générale et linguistique française / Ch. Bally. – 2e édition. – Berne : A. Francke, s.a., 1944. – 440 p.
11. Larousse de poche 2007. Edition mise à jour. – P. : Larousse, 2006. – 1042 p.
12. Англо-французско-немецко-русский словарь аббревиатур, используемых в Организации сотрудничества железных дорог (ОСЖД) [Текст]. – Варшава, 2007. – 49 с.
13. Русско-французский политехнический словарь [Текст] / под ред. Л. Б. Васильевой, Г. В. Гаровниковой, Н. З. Тремасовой. – Москва : Русский язык, 1974. – 800 с.

СПИСОК АБРЕВІАТУР

Абревіатура	Розшифровка	Переклад на українську мову
ADTREM	Agence pour le développement du trafic ferroviaire rapide interurbain	Агентство з розвитку швидкісного міжміського залізничного руху
AEC	Association Européenne des Cheminots	Європейська асоціація залізничників
AEG	La loi totale sur les chemins de fer	Загальний закон про залізниці
AEIF	Association Européenne pour l'Interopérabilité Ferroviaire	Європейська Асоціація із залізничної інтероперабельності
AELE	Association Européenne de Libre Echange	Європейська асоціація вільної торгівлі
AICMR	Association Internationale des Constructeurs de Matériel Roulant	Міжнародна асоціація вагонобудівельників
BDC	Bureau International de Documentation des Chemins de Fer	Міжнародне Бюро Залізничної документації
CCFE	Communauté des Chemins de Fer Européens	Спілка європейських залізниць
CCI	Chambre de Commerce Internationale	Міжнародна торговельна палата
CEM	Conseil Exécutif Mondial	Всесвітня виконавча рада
CEN	Comité Européen de Normalisation	Європейський комітет зі стандартизації
CER	Communauté Européenne du rail et des compagnies d'infrastructure	Європейське товариство залізниць

CIT	Comité International des Transports ferroviaires	Міжнародний комітет із залізничного транспорту
CEE	Comité Economique Européen	Європейське економічне співтовариство
EEE	Espace Economique Européenne	Європейська економічна зона
OSJD	Organisation de la coopération des chemins de fer	Організація співпраці залізниць
PMI	Petites et moyennes industries	Дрібні й середні підприємства
PNB	Produit National Brut	Національний валовий продукт (НВП)
PNN	Produit National Net	Чистий національний прибуток
RATP	Régie Autonome des Transports Parisiens	Автономне Управління Паризького міського транспорту
RFF	Réseau Ferré de France	Французька залізнична мережа
R.N.	Route nationale	Національна дорога
RIC	Règlement pour l'emploi réciproque des voitures et des fourgons en trafic international	Угода про спільне використання пасажирських і багажних вагонів у міжнародному сполученні
RIV	Règlement pour l'emploi réciproque des wagons en trafic international	Угода про спільне використання вантажних вагонів у міжнародному сполученні
SMIC	Salaire minimum interprofessionnel de croissance	Мінімальний міжпрофесійний рівень зарплати
SNCF	Société Nationale des Chemins de Fer Français	Національне товариство французьких залізниць
STI	Spécification Technique d'Interopérabilité	Технічна специфікація з Інтероперабельності
TGV	Train à grande vitesse	Швидкісний потяг
UIC	Union Internationale des Chemins de Fer	Міжнародна спілка залізниць

ФРАНКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

А

accélérocompteur – прилад для вимірювання прискорення
acception ou le refus – взяття до відома або відмова
accessoires – допоміжне устаткування
accessoires de pose – допоміжне устаткування для укладання шпал
accident – нещасний випадок
acquitter – погашати заборгованість
adhésion – зчеплення
aérien – повітряний транспорт
agrès de chargement – устаткування
aiguillage – стрілочний перевід
air comprimé – стиснене повітря
âme – осердя
aménagements – комплекс споруд
aménagement électrique – електричне обладнання

bac – пором, транспортний засіб
balancier – балансир
ballast – баласт
bandage – обід
barre – брус, планка, штахетина
bénéficiaire – піддаватися
béton précontraint – напружений бетон

amplificateur – підсилювач
ancré – закріплений
appareil de contrôle et de mesure – контрольно-вимірювальний прилад
appareillage électrique – електрообладнання
aplati – плоский, сплюснутий
appui – опора
arbitrage – оптимізація, суд
arbre coudé – колінчастий вал
arête – гребінь
argile – глина
atteler – причеплювати
audit – аудит
augmenter – збільшити
autolanceur – металник
autoroute – автобан, траса

В

blocage absolu – абсолютне блокування
boîte d'essieux – осьова букса
bombement – опуклість
boulon – штир, болт
bourrelet – валик
buse – повітродувна труба

cadrer les redevances – погоджувати зобов'язання
cahier des charges – технічне завдання, специфікація
cailloux – галечник
caisse – кузов
capable – здатний
capacitaire – ємнісний
capot d'aération – вентиляційний капот
caténaire – контактна мережа
causer de perturbation – викликати ушкодження
cession – передача
chantier – майданчик
charge – навантаження
châssis de bogie – рама візка
chemin à ornière – колійна дорога
chemins de roulement – дорога кочення
circonférence – окружність
combustion interne – внутрішнє згорання
compatibilité – сумісність

dalle – плита
dalot – водостічний лотік
défaut de tracé – несправність колії
déficit cumulé – накопичений дефіцит
se désengager – звільнитися від зобов'язань
sans désemparer – не покидаючи свого місця

écartement – ширина колії
à plus grande échelle – більший об'єм
éclisse – накладка
effectuer – здійснювати
effort de traction – сила тяги
élaboration – розробка

C

concassage – дроблення, подрібнення
confier des rames complètes – надавати в тимчасове користування
consistance du service – склад служби
constats – акти
contiguë – суміжний
contourner – огинати
contrainte – обмеження
corne d'appel – сирена
coulé en place – виготовлено на місці
coupure momentanée – моментальний зріз
courant alternatif – змінний струм
courant continu – постійний струм
courbure – кривизна
coussinet pneumatique – повітряна подушка
couvercle amovible – знімна кришка
couverture – покриття
creuser – копати
se creuser – одержувати вибоїни
croisement – перетин, перехрестя
croissance excessive – надмірне зростання

D

déplacement – переміщення
au détriment – на шкоду
dispositif d'appui – опорний пристрій
disposition – положення
dividence – дивіденди
doter – оснащувати
durée – термін служби

E

encorbellement – консоль
entretoise – поперечина
éléments préfabriqués – збірні блоки
entendre – мати на увазі
entraîner – спричинити
entretenir – підтримувати

entretien – підтримка техніки в справності, технічне обслуговування
entretoise – поперечина
épaulement – бруствер, закраїна
équipe – бригада
ériger – споруджувати
espacement – інтервал

faible trafic – низька пропускна спроможність
fascicule-horaire – випуск-розклад
fenêtre coulissante – розсувне вікно
fenêtres travaux – час для проведення робіт, вікна
au fil de l'eau – за течією

gâcher – гасити
gare d'échange – передавальна станція, станція обміну
gêner – утрудняти рух
gorge – жолобок, горловина

immatriculateur – занесений у список
impulser – надати поштовх
inclinaison – ухил
indemnités – відшкодування збитків
indicateur – показчик
indissociable – нерозривний, невід'ємний

lacet – петля
laitier – шлак
laminage – прокат
lanterne – ліхтар
lignes à grande vitesse – швидкісні мережі

essai – випробування
état – стан
être soumis – піддаватися
s'éviter – роз'їхатися
exempt – що не містить домішок
exigence – вимога
extrémité – кінець

F

flexibilité – гнучкість
fondations – фундаменти
fourche – вилка, скоба
franchir – перетинати
franchissement – перехід, переправа
fusée – шийка

G, H

guider – керувати
hauts fourneaux – сталеплавильна піч
hériter – успадкувати
hétérogénéité – неоднорідність

I, J

interface – інтерфейс, кордон розділу
installation de freinage – гальмівна установка
invention – винахід, відкриття
jeu – проміжок
joint – стик

L

ligne déclassée – напрям
local des machines – машинне відділення
longeron – поздовжня балка

M, N

mailler – петляти
maintenance – технічне забезпечення, техобслуговування
marche – рух
marche de base – базовий хід
marge de régularité – маржа регулярності
mât – щогла

matériel de réserve – резервний потяг
matériel roulant – рухомий склад
membrure – пояс, ребро
mortier – розчин
moteur de traction – двигун
mur de soutènement – опорна стінка
normaliser – нормувати

O

opération immobilisée – операція з вкладення
organes de roulement – ходові частини
ornière – колія

outillage – устаткування
ouvrage – споруда
ouvrage d'art – штучна споруда
ouvrages de terre – наземні споруди

P, Q

paire de roues – колісна пара
palette – європіддон
parcours à vide – порожній пробіг
parois latérale – бокова стінка
passage à niveau – залізничний переїзд
patrimoine – спадщина
performance – ефективність
persienne – жалюзі
pièce – деталь
pierrailles – щебінь
pierres concassées – щебінь
piétons – пішоходи
pieu – паля
pile – бик, опора
points de jonction – місце стику, вузлова точка
pont à hauban – вантовий міст
pont à poutres – балковий міст
pont tournant – поворотний круг

poreux – пористий
en porte à faux – частина споруди
à portée modérée – помірної відстані
poste de commandement – пост управління
poulie – шків, блок
pourtour – коло
poutre – колода, балка
poutre à âme pleine – балка із суцільною стінкою
poutre transversale – поперечна балка
prescriptions de chargement – рекомендація щодо технологічних вимог
processus discontinu – циклічний процес
prolongement – продовження
propagation – поширення, збільшення
pupitre de conduite – пульт керування
quai – платформа, перон

R

rabattable – відкидний
rabattement – згладжування, поєднання

raccorder – приєднувати, включати
radiers – нижня частина кладки, настил

radiers généraux – суцільний фундамент
rail – рейка
rail à double champignon – рейка з подвійною головкою
rail à patin – рейка із широкою піддошвою
rainure – борозна
ralentir – уповільнити
rapidité – швидкість
rattrapage – доопрацювання
réduire le poids mort – скоротити зайву вагу

sables artificiels – штучний пісок
sables de rivière – річковий пісок
sables fossiles – кар’єрний пісок
sables vierges – гірський пісок
saillant – опуклий
section rectangulaire – прямокутний переріз
semelle – горизонтальний брус, підосва
signal d’avertissement – сигнал про наближення потяга
signaux à distance – сигнали з дистанційним управлінням
sillon – хід, борозна

tableau lumineux de signalisation – табло світлової сигналізації
tablier – платформа моста, проїжджа частина
tamponnement – буфер
tenir compte – враховувати
toile d’araignée – павутина
torsion – скручування
en tôle emboutie – опуклої форми
tracer – накреслити
traction – тяга

règlement – постанова, нормативний документ
régulateur – диспетчер
remorquer – буксирувати
remplacer – замінити
réseau ferré – залізнична мережа
réseau urbain – міська мережа
résistance de démarrage – пусковий опір
ressort à lame – листова пружина
roue – колесо
roue à boudin – зубчасте колесо, шків
route – автомобільний транспорт, дорога

S

système d’alarme – аварійна сигналізація
société anonyme – акціонерна компанія
souder – зварювати
souplesse – гнучкість
subsister – замінити
surface de roulement – поверхня кочення
surveiller en permanence – постійно стежити
sans suspendre – не призупиняючи
suspension sur ressorts – ресорне підвішування

T

trafic de banlieu – приміське сполучення
train – потяг
tranche – відрізок
transborder – пересаджувати пасажирів, перевалювати вантажі
transmission de traction – тягова передача
transport en commun – громадський транспорт
travaux d’art – штучні споруди
travaux d’entretien – ремонтні роботи

travaux de rectification – шліфувальні роботи
travée – прогін

travée continue – суцільний прогін
traverse – шпала, поперечна балка

U, V, W

usure – знос
varier – мінятися
véhicule – транспортний засіб
vis d'Archimède – черв'ячна передача
viser – мати на меті
voie – колія
voie d'évitement – роз'їзд
voie double – двоколійна залізниця
voies navigables – річковий транспорт
voie simple – одноколійна залізниця

voile en béton armé – залізобетонна тонка перегородка
voiture à voyageur – пасажирський вагон
voussoir – блок
en vue de – зважаючи на
wagon couvert – критий вагон
wagon à marchandise – вантажний вагон
wagon plat – вагон-платформа

УКРАЇНСЬКО-ФРАНЦУЗЬКИЙ СЛОВНИК

А

абсолютне блокування – blocage absolu
аварійна сигналізація – système d'alarme

автобан, траса – autoroute
акти – constats
аудит – audit

Б

базовий хід – marche de base
балансир – balancier
баласт – ballast
балка, колода – poutre
балка із суцільною стінкою – poutre à âme pleine
балковий міст – pont à poutres
бик, опора – pile
більший об'єм – à plus grande échelle

блок – voussoir
бокова стінка – parois latérale
борозна – rainure
бригада – équipe
брус, планка, штахетина – barre
бруствер, закраїна – épaulement
буксирувати – remorquer
буфер – tamponnement

В

валик – bourrelet
вагон-платформа – wagon plat
вантажний вагон – wagon à merchandise
вантовий міст – pont à hauban
вентиляційний капот – capot d'aération
виготовлено на місці – coulé en place
викликати ушкодження – causer de perturbation

вилка, скоба – fourche
вимога – exigence
винахід, відкриття – invention
випуск-розклад – fascicule-horaire
відкидний – rabattable
відрізок – tranche
відшкодування збитків – indemnités
водостічний лотік – dalot
враховувати – tenir compte

галечник – cailloux
гальмівна установка – installation de freinage
гасити – gâcher
гірський пісок – sables vierges
глина – argile

двоколійна залізниця – voie double
дивіденди – dividence
диспетчер – régulateur
доопрацювання – rattrapage
допоміжне устаткування – accessoires

електричне обладнання – aménagement électrique
електрообладнання – appareillage électrique
ефективність – performance

закріплений – ancré
залізобетонна тонка перегородка – voile en béton armé
залізнична мережа – réseau ferré
залізничний переїзд – passage à niveau
замінити – remplacer, subsister
занесений у список – immatriculateur
за течією – au fil de l'eau
збільшити – augmenter
збірні блоки – éléments préfabriqués
зважаючи на – en vue de
зварювати – souder

керувати – guider
кінець – extrémité

Г

гнучкість – flexibilité, souplesse
горизонтальний брус, підошва – semelle
гребінь – arête
громадський транспорт – transport en commun

Д

допоміжне устаткування для укладання шпал – accessoires de pose
дорога кочення – chemins de roulement
дорожній транспорт, дорога – route
дроблення, подрібнення – concassage

Е, Є, Ж

європіддон – palette
ємнісний – capacitairе
жалюзі – persienne
жолобок, горловина – gorge

З, І

звільнятися від зобов'язань – se désengager
згладжування, поєднання – rabattement
здатний – capable
здійснювати – effectuer
змінний струм – courant alternatif
знімна кришка – couvercle amovible
знос – usure
зубчасте колесо, шків – roue à boudin
зчеплення – adhésion
інтервал – espacement
інтерфейс, кордон розділу – interface

К, Л

колесо – roue
колійна дорога – chemin à ornière

колінчастий вал – arbre coudé
колісна пара – paire de roues
колія – ornière, voie
коло – pourtour
колода, балка – poutre
комплекс споруд – aménagements
консоль – encorbellement
контактна мережа – caténaire

майданчик – chantier
маржа регулярності – marge de régularité
мати на меті – viser
мати на увазі – entendre
машинне відділення – local des machines

навантаження – charge
надавати в тимчасове користування – confier des rames complètes
надати поштовх – impulser
надмірне зростання – croissance excessive
наземні споруди – ouvrages de terre
накладка – éclisse
накопичений дефіцит – déficit cumulé
накреслити – tracer
напружений бетон – béton précontraint

обід – bandage
обмеження – contrainte
огинати – contourner
одержувати вибоїни – se creuser
одноколійна залізниця – voie simple
окружність – circonférence

контрольно-вимірювальний прилад – appareil de contrôle et de mesure
копати – creuser
кривизна – courbure
критий вагон – wagon couvert
кузов – caisse
листова пружина – ressort à lame
ліхтар – lanterne

М

метальник – autolanceur
мінятися – varier
місце стику, вузлова точка – points de jonction
міська мережа – réseau urbain
моментальний зріз – coupure momentanée

Н

напрям – ligne déclassée
неоднорідність – hétérogénéité
не призупиняючи – sans suspendre
нерозривний, невід’ємний – indissociable
несправність колії – défaut de tracé
нещасний випадок – accident
нижня частина кладки, настил – radiers
низька пропускна спроможність – faible trafic
нормувати – normaliser

О

операція із вкладення – opération immobilisée
опора – appui
опорна стінка – mur de soutènement
опорний пристрій – dispositif d’appui
оптимізація, суд – arbitrage
опуклий – saillant

опуклість – bombement
опуклої форми – en tôle emboutie
оснащувати – doter

павутина – toile d'araignée
паля – pieu
пасажирський вагон – voiture à voyageur
передавальна станція, станція обміну – gare d'échange
передача – cession
переміщення – déplacement
пересаджувати пасажирів, перевалювати вантажі – transborder
перетин, перехрестя – croisement
перетинати – franchir
перехід, переправа – franchissement
петля – lacet
петляти – mailler
піддаватися – bénéficier, être soumis
підсилювач – amplificateur
пішоходи – piétons
платформа, перон – quai
платформа моста, проїжджа частина – tablier
плита – dalle
плоский, сплюснутий – aplati
поверхня кочення – surface de roulement
повітродувна труба – buse
повітряна подушка – coussinet pneumatique
повітряний транспорт – aérien
поворотний круг – pont tournant
погашати заборгованість – acquitter
погоджувати зобов'язання – cadrer les redevances
поздовжня балка – longeron

осьова букса – boîte d'essieux
осердя – âme

П

показчик – indicateur
положення – disposition
помірної відстані – à portée modérée
поперечина – entretoise
поперечна балка – poutre transversale
пористий – poreux
порожній пробіг – parcours à vide
пором, транспортний засіб – bac
пост управління – poste de commandement
постанова, нормативний документ – règlement
постійно стежити – surveiller en permanence
потяг – train
поширення, збільшення – propagation
пояс, ребро – membrure
прийняття до відома або відмова – acception ou le refus
прилад для вимірювання прискорення – accélérocompteur
приміське сполучення – trafic de banlieu
причеплювати – atteler
продовження – prolongement
прокат – laminage
прогін – travée
прямокутний переріз – section rectangulaire
пульт керування – pupitre de conduite
пусковий опір – résistance de démarrage

рама візка – châssis de bogie
резервний потяг – matériel de réserve
рейка – rail
рейка з подвійною головкою – rail à double champignon
рекомендація щодо технологічних вимог – prescriptions de chargement
ремонтні роботи – travaux d'entretien
ресорне підвішування – suspension sur ressorts

сигнал про наближення потяга – signal d'avertissement
сигнали з дистанційним управлінням – signaux à distance
сила тяги – effort de traction
сирена – corne d'appel
склад служби – consistance du service
скоротити зайву вагу – réduire le poids mort
скручування – torsion
спадщина – patrimoine
споруда – ouvrage
споруджувати – ériger

табло світлової сигналізації – tableau lumineux de signalisation
термін служби – durée
технічне забезпечення, техобслуговування – maintenance

успадкувати – hériter
устаткування – agrès de chargement, outillage
ухил – inclinaison
фундаменти – fondations
ходові частини – organes de roulement

Р

річковий пісок – sables de rivière
річковий транспорт – voies navigables
роз'їзд – voie d'évitement
роз'їхатися – s'éviter
розробка – élaboration
розсувне вікно – fenêtre coulissante
розчин – mortier
рух – marche
рухомий склад – matériel roulant

С

спричинити – entraîner
сталеплавильна піч – hauts fourneaux
стан – état
стик – joint
стиснене повітря – air comprimé
стрілочний перевід – aiguillage
суміжний – contiguë
сумісність – compatibilité
суцільний прогін – travée continue
суцільний фундамент – radiers généraux

Т

технічне завдання, специфікація – cahier des charges
транспортний засіб – véhicule
тягова передача – transmission de traction

У, Ф, Х, Ц, Ч

циклічний процес – processus discontinu
час для проведення робіт, вікна – fenêtres travaux
черв'ячна передача – vis d'Archimède

Ш, Щ

швидкісні мережі – lignes à grande vitesse

шийка – fusée

шлак – laitier

шліфувальні роботи – travaux de rectification

шпала, поперечна балка – traverse

штир, болт – boulon

штучна споруда – ouvrage d'art

щебінь – pierrailles, pierres concassées

що не містить домішок – exempt

щогла – mât

Для нотаток

Для нотаток

Навчальне видання

Пустовойт Наталія Іванівна

Пераклад французьких текстів залізничної тематики

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

УКРАЇНСЬКОЮ ТА ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВАМИ

Редактор *О. О. Котова*

Комп'ютерна верстка *О. М. Гончаренко*

Формат 60×84 $\frac{1}{16}$. Ум. друк. арк. 9,06. Обл.-вид. арк. 9,09.

Тираж 300 пр. Зам. №

Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1315 від 31.03.2003 р.

Адреса видавця та дільниці оперативної поліграфії:
Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна,
вул. Лазаряна, 2, Дніпро, 49010